

ل. ن. تولستوی

چو جو قلق

چهارم نوبل: جعفر جبارلی

ترجمه سولنگ رهدا قوری: ع. غریب

آذر نشر

باکو — 1928

اوقوجيلارا

بوتون يازيجيلار ك عمومى بر ضعيفلكى واردر. بودا اوقوجيلارا مراجعت ايتمكدر. من ده بو ضعيفلكه ئوز بايىمى ويريره م.

بو مراجعتلر ك چوقى اوقوجيلار ك محبت و التفاتىنى قازانماق ايجون ايدىلير. اوقوجيلارا! من ده سيزه بر نيجه سوز ديمك ايسته يره م. لاکن نه مقصد ايله، اوراسىنى دوغروسى من ييلمه يره م، ئوز كز دوشونكز.

بوتون مؤلقلر؛ بر شى يازاندا يازديقلارنىڭ نيجه تائير ايتديكىنى مطلق تصور ايدير. اثرىمك نه كىي تائير باغيشلا باجاغىنى تصور ايدم ييلمك ايجون معين بر اوقو جى تىبى نظرده دوتمالى يم.

معين بر اوقوجى تىبى نظرده دوتماش؛ اثرىمك به كه نيلوب به كه نيلمه به جگىنى نهدن يله يلىرم؟ بر يرىنى برى، او برى يرىنى او برىسى به كه نه يلىر. هله برىنىڭ به كه ندىكى برى، او برى هيچ به كه نمه به يلىر. آچىق و صميمى سوبله نىش هر بر فكر، نه قدر دولاشىق اولسادا؛ هر بر آيدىن افاده ايدىلن فاتتازى نه قدر اساسز اولسادا، يوره كلردن برىنه تائير باغلامش اولا ييلمم. بونلار؛ برىنىڭ باشىندا دوغوزا ييلرسه لر، مطلق بونا سس ويره نلرده تاپىلار. بونا كوره ده هر بر اثر به كه نيلمه ليدر. لاکن ديمك اولماز كه، بوتونلكده، همده بر آداما هر بر اثر خوش كلير.

بر اثر بوتونلكده بر آداما خوش كليرسه، منجه بو اثر مكملدر. اثرى بويبه مكمل يازايىلمك ايجون (هر بر مؤلف مكمللكه اميد ايدير) من آنچاق بر واسطه كوريره م. بودا دوشونىلن اوقوجىنىڭ عقلىنى، خاصيتىنى و نه يول ايله كىتديكىنى آچىق و آيدىن تصور ايتمكدر.

بونا كوره ده — اوقوجيلار — من ئوز مراجعتى؛ سىزى تصوير ايتمكدرن باشلا ياجم. سىز؛ ئوزىكزى، تصوير ايتدىكم اوقوجىيا بىكزه ر كوره زسه كز؛ اوندا ياقشىسى بودر كه، اثرىمى هيچ اوقومايكز. سىز ئوز خاصيتكزه كوره باشقا اثرلر تا با ييلرسكز لاکن، اكر سىز لاپ منىم دوشوندىكم كىي ايسه كز، اوندا من محكم ايتانيرام كه، سىز منىم يازديغى ممنونقللا اوقوياجاقسكز، همده هر بر باقىنى برىنده

آذر نشر

مطبعه سينده باسيلدى

منی روحلاندیران و یازا ییله جکم سارساق شیلری یازماقدان منی ساقلایان فکر؛ سیزک خوشکرا کله جکدر.

اڭ یاقشی اوقوجیلاریم سیراسینا قبول ایدیله ییلمک ایچون، من چوق آز شی ایستیریم. من ایستیریم که، سیز حساس اولاسکز. یعنی هر دم بر یوره کدن آجنوب هله یوره کدن سهودیککز آدمی بادا سالیکن بر نیچه داملا کوز یاشی آقیدا ییله سکز. من ایستیریم که، سیز نوز خاطرانکزی سهوه سکز. سیز دیندار اولاسکز. منیم حکایه می اوقویوب کولمه لی برلری دکل، یوره ککزه تاثیر ایدن برلری آختارا سکز. من ایستیریم که، سیز یاقشی بر دائره بی — نوزکز اونا منسوب اولماسا ساکزدا — پاخیلقدان پیسله مویوب، ساکتک و بی طرفلکه اونا باقاسکز. بویه اولونجا، من سیزی یاقشی اوقوجیلار سیراسینا قبول ایدیریم. اڭ باشلیجاسی — سبز عارف اولمالیسکز. اویله آداملار اولور که تانیس اولدیدا نوز دوغولاریکی و نه یول دوتدیگی آکلاتماغا احتیاج قالمیر. کوریرسن که، او منی آکلایر. قلبمک هر بر سسی اونک قلبینه ایشله بر. من ایستیریم که، سیزده بویه آداملاردان بری اولاسکز. آداملاری عقلی و سارساق، یاقشی و یامان — دیه بولمک چتیندر و حتا منه اویله کلیر که، بو هیچ ممکنده دکلد. لاکن آکلایانلار و آکلایانلار اویله آچوق بر فرقدز که، من ایستیریم بوتون تانیدیتم آداملار آراسینا بو فرقی قویورام. آکلایان آداملارک باشلیجا نشانه سی — رفتارلارینک خوشا کلمکی در. اونلار هیچ بر شی آیدینلشدیرماق، باشا سالماق لازم دکل، و اڭ دولانباچ افاده لی فکرلری اونلار بر امنیتله سویله مک اولور. اویله اینجه، دوتولماز مناسبت و دوغولار واردر که، بونلاری آیدین افاده ایتمک اولماز، لاکن بونلار چوق آیدین آکلایلیرلار. بویه دوغو و مناسبتلر حقیقده ایسه اونلار جساتله اشاره ایدیله ییلیر و مشروط سوزلر ایله اونلار ایله دانیشیلا ییلیر. بویه لکه منیم باشلیجا ایستیم — آکلایدر. ایمدی ایسه اوقوجی — من سیزه مراجعتله، اصلوبمک بعض برلرینده اولان کوبودلق و بونوقسزلی ایچون عذر ایستیریم. قاباقدان ییلیرم که، بونک سببینه سیزه سویله سم، سیز کچهرسکز. ایکی جور ماهنی اوقوماق اولور: بوغازدان و کوکسدن. بوغاز سی، کوکس سیندن داها نه لاسیتقد. لاکن او قلبه تاثیر ایتمیر. کوکس کس سسی ایسه، کوبوددا اولسا، چوق تاثیرلی اولور. منه کلینجه — اڭ بوش بر مئلودیادا، دولو کوکسله کوتوریلیمش بر نوتا ایشیدیرسم، ایستیریم ایستیمه ز کوز لریم یاشاریر. ادبیاتدادا بویه در. هم باشند، هم ده یوره کدن یازماق اولور. باشند یازاندا سوزلر اطاعت ایله هموار بر صورتده کاغذ اوزهرینه دوزولورلر. یوره کدن یازاندا ایسه — باشدا او قدر فکر، تصورده او قدر منظره، یوره کده او قدر خا

طرات توپلاشیر و بونلار او قدر چوق اولور که، افاده دوزکون، کافی و سلیس اولمایر، هم ده کوبود چیقیر.

بلکه من سهوایدیرم. آتجاج من باشند یازماغا باشلایاندا، نوزیمی دایاندریوب، آتجاج یوره کدن یازماغا چالیشرام. ایره لیچدن حاصل اولما بر اعتقادیمی دا بورادا بونیمیا آلمالی یام.

منجه یازیچی — ادیبک (اثر یازانک) شخصیتی دیمک اولار که، شاعرانه بر شخصیت در. من، ترجمه حال شکلینده یازدیتم و سیزی ممکن قدر آرتق مرقلاندریماق ایسته دیمک ایچون، سوکرادان یازجیلق تاثیراتی توره مهنی آرزو ایدیریم. بونا کوره ده بوتون یازجیلق اصوللاریندان — عالمانه و اوزون عباره و افاده لر دن — قاجیشام.

چو جوفاق

I

معلم قارل ايوانوويچ

۱۸۰۰ نجى ايل اوغوستينك ۱۲سى ايدى. ۱۱ ياشينا كيرميشدیم. آنادان اولديغم كوندن اوچ كون كيجمشدى. آنادان اولديغم كونو، چوق كوزهل هديه لر آلمشديم. همان اوچنجى كون سحر ساعت دوز ۷ده قارل ايوانوويچ آغاچ اوچينا كيجيريلمش بر قند كاغذيله لاپ باشمك اوستينده ميلچكى ووروب، شاپيلتيسى ايله منى اوياتدى. كاغذى اويله باجارقسز شاپيلداتدى كه، باشمك اوستينده چارپاييمك پالوت تاختاسيندان آسيلمش ملكمك شكلينه توقونوب يىللله تدى. ووردىغى ميلچكده لاپ باشما دوشدى. من بورنيمى يورغانك آلتيندان چيقاروب يىللله نمكده اولان شكلى اليمله داياتدرديم. ئولدورولمىش ميلچكى دوشمه اوزه رينه آتدیم و كوزلريم يوقولى اولسادا، آجىقلى بر باقىشلا قارل ايوانوويچه باقدیم. او ايسه اكينده الوان جيتدن تيكيلمه بر لباده، به لينده ينه همان پارچادان بر قورشاق، باشندا قيرمیزی توقونما و قوتازلى بر شب كلاه و آياقلاريندا كيشچى ده ريسيندن چكمه اولراق، ديوارلارك يانيندا كزوب ميلچكلره نشان آليز و شاپيلداتردى.

من ئوز — ئوزيمه فكرلشديم. «ياقشى، هله دوتاق كه من بالاجايام بس او نه ايچون بنى راحتسز ايدير؟ نه ايچون او وولوديانك ياتاغينك يانيندا ميلچك وورماير؟ اودر باق كور، ميلچك اورادا نه قدر در! يوق، وولوديامندن بويوكدر. من ايسه هامودان بالاجايام: اونا كوره ده اومنى اينجيدير. اويله بوتون عمرينى منى نيجه اينجتمكى فكر لهشير، منى اويادوب، قورقوتديغىنى او چوق ياقشى كورور؛ اما ئوزينى اويله كوسته دير كه كويا هيچ بر شى سه زمير... نيجه ايكره نج آدم در! لباده سى ده، پاباغى دا، قوتازى دا هاموسى آدم ايكره نديرن در!»

من ذهنيده قارل ايوانوويچه قارشى ئوز آجىغى بويله جه افاده ايديركن، او ئوز چارپاييسينا يانا شدى، باشى اوزه رينده آسيلمش ساعته باقدى. ميلچك ووران كاغذى ميخدان آسدى و كورولديكىنه كوره كىغى چوق كوك بر حالدا، بزه طرف دوندى.

— *Auf, Kinder, auf!... s'ist Zeit. Die Mutter ist schon im Saal **.

(* چو جوفلار، قاقكز، وقتدر. آناكر سالوندار. مترجم.)

حليم آلمان سسيه سوله ندى. سو كرا منه ياشوب، آياقلاريمك يانيدا اوتوردى و جيندن بورون اوتى قايسىنى چقارتدى. من ئوزىمى يوقولمىغا قويدىم. قارل ايوانوويچ بورون اوتونى چكدى، بورتنى سىلدى، بارماغىنى چيرتمالادى و بونلارك هاموسى كيچىدىكن سو كرا، منيم ايله مشغول اولماغا باشلادى.

(*) Nun, nun Faulenzer! — ديهه كولهرك، دابانلاريمى قيدىغلاماغا باشلادى. من قيدىغلاماقدان نه قدر قورقسامدا، ياتاغان قالمادىم و جواب وىرمەدىم. باشىمى ياستىغك آلتىنا سوقدىم. آجاق وار كوچىمىلە آياقلاريمى چىرىپىر و بوتون كوچوملە كوله مەكە چالشيىردىم.

— نه ياقشى آدامىر. نه قدرده بىر سەوير. من ايسە اونك حىندا نه يامان فكرلر ايدىردىم!

من ئوز اليمىن دە، قارل ايوانوويچك الينىدە جىنلنمىدىم. كوله كىم دەه كلىردى، آغلامىغىمدا.... سىنىرلرېم بوزولمىشى.

— (** Ach lassen sie) قارل ايوانوويچ — ديهه باشىمى ياستىغك آلتىندان چىقاراق، باغىردىم.

قارل ايوانوويچ تىجب ايتدى. دابانلاريمى براقوب، نه اىچون آغلايدىمى و بلكە فنا بر يوقو كوردىكىمى تشويشە سوروشماغا باشلادى... اونك مەربان آلمان يوزى و كوز ياشلاريمك سىبىنى دويماق اىچون كوستردىكىمى تالاش اوزەرىنە، كوز ياشلارېم داھادا شتله آقماغا باشلادى. من ئوز — ئوزىمىن اوتانيردىم، نىجە اولمىشىدا، بىرچە دىقە بوندىن قاباق قارل ايوانوويچى سەومەدىكىمى و اونك لبادە سىنى، پاپاغىنى و قوتازىنى اىكرەنچ كوردىكىمى آكلایا يىلمەيردىم. ايمىدى بونلارك هاموسى: ترسىنە اولاراق؛ منە چوق سەويملى كورولوردى، حتا قوتاز، اونك مەر باننىنگك آچىق بر ئوتى كىبى كورولوردى. من اونا دىدىم كە، «يامان بر يوقو كور مىش. كورمىش كە، كويا آنام ئولمش و اونى باسدېرماغا آپارېرلار!» بونلارك هامو سىنى من ئوزىمىن اويدوردىم؛ چونكە بو كىجە يوقومدا نه كوردىكم هېچ يادىمدا يوقى؛ لاكن قارل ايوانوويچ منىم سوزلرېمىن متائر اولوب منە توختاق وىرمىكە و دىنجىتمكە باشلاينجا منە اولە كلىدى كە، بو دەشتلى يوقونى من دوغروندان كور مىش. ايمىدى كوز ياشلارېم آرتق باشقا بر سىبدن آقماغا باشلادى.

قارل ايوانوويچ يانېمدان كىتىدىكن سو كرا، ياتاغىم اوزەرىندە اوتوروب، كىچىكت آياقلارېما جورابلارېمى چكىركن، كوز ياشلارېم بر آز توختامىشى. لاكن اويدىردىم يوقو حىندە كى دوتفون فكرلر باشىمدان چىقمايدى. بو آرالق نەم نىقلاى اىچرى كىردى. بو بالاجا، تر تىمىز، جدى، سلىقەلى نوازىشكار آدم قارل ايوانوويچك بويوك دوستى ايدى. او؛ بىز پالتارلارېمى و آياق قايلارېمىزى

(* هە. هە. تىبلار.

(**) آخ قارل ايوانوويچ اىتمەيكر. مترجم.

كىتىرىدى: وولوديايا چكەلرېنى، منە ايسە قىتاندىن كول وورولمش باشماقلارېمى اونك يانيدا آغلاماغا اوتانيردىم. هە سحر كوشى بر سەوينجە پنجرەدن ايشىق ساچىردى. وولوديا ايسە ال يوز يويانك يانيدا دوروب ماريا ايوانوونانى (باچىمك مريەسىنى) جىنلدىرىر، اويلەدە سەوينجە و بەركن كولوردى كە، حتا چىكىندە دستمال، بر اليندە ساپون، او برى اليندە ايسە ال يوز يويان اولاراق بر جدىتلە داينامش اولان نىقلاى يىلە كولومسە بەرك، دىيردى:

— ولادىمىر ايوانوويچ ىتر، بويورىكز، بويونكز.

منىم بوتونلكە كىفيم آچىلدى.

— Sind sie bald fertig) ديهە درس اوداسىندان قارل ايوانوويچك سى ايشىدىلدى.

اونك سى جدى ايدى. آرتق سىندە منى كوز ياشلارېمدا كە متائر ايدن مەر بانلق دوپولمايدى. درس اوداسىندا قارل ايوانوويچ، باشقا بر آدم ايدى: او، مرى ايدى. من تەسىك كىتىدىم، بويوندىم و اليمدە كى شوھانى ياش ساچلارېما چكەرك اونك چاغىرىشنا كلىدىم.

قارل ايوانوويچ بورنىنگ اوستىندە كوزلكرى و اليندە كتاب اولاراق قاپى ايله پنجرە آراسىندا كى عادى يىرىندە اوتورمىشى. قاپونك سولىندا ايكى طاقچا واردى: برى بىزىمكى — چوجوقلارك كى، او برى ايسە قارل ايوانوويچك ئوزىنگ كى ايدى. بىزىم طاقچامزدا هر جور كتاب واردى — درس كتابى هە بىلە كتاب. بونلارك بعضىسى دىك قوبولمش، بعضىسى دە يان اوستە سالىنمىشى. آجاق ايكى بويوك جلدە (** Histoire des voyages) كتابلارى بر عظمتلە ديواردا

دايانمىشلاردى. سو كرا ايسە اوزون، قالين، ابرى و خرذا كتابلار، كتابىز جلدلر و جندىز كتابلار كلىردى. درس قورتاردىقدان سو كرا، «كىتبخانەنى نظامە سالىكز» امرى وىرىلېنچە (قارل ايوانوويچ طاقچايا بر كورولتو ايله «كىتبخانە» دىشىردى) بعضاً اولور كە الە كلەنى آلېر و كتابلارى سېقىشدىروب اورايا دورتورسك. قارل ايوانوويچك طاقچاسىندا كى كتابلار بىزىمكىندە كى قدر چوق دكل ايسەدە، داھا مختلفدى. بونلارك اوچى منىم يادىمدادى: برى — كەلەم اكىمك اىچون بوستانلار: پەينىلەمك حىندە آلمانجا جلدىز بر كتاب ايدى. برى، يدى ايللك محاربه تارىخى ايدى. ئوزىدە پەرغامە تىدە ايدى. پەرغامە تىنگدە بر كوچى يانمىشى. كتابلارك بىر دە هيدروستاتىقا قورسى ايدى. قارل ايوانوويچ ئوز وقتىنگك چوقىنى كتاب اوقو ماقلا كىچىرىردى و كتاب اوقوماقدان كوزىنگك توووشى كىتمىشى. لاكن بو كتابلاردان و «شمال آرسىندان» باشقا هېچ بر شى اوقومايدى.

قارل ايوانوويچك طاقچاسىندا كى شىلر آراسىندا بر شى واردى كە او، منە قارل ايوانوويچى هامودان آرتق خاطرلاتىر. بو — قاردوندىن قايرىلمش بر دائرە ايدى.

(* سىز ترمى قوتاراجاقسىز.

(**) سياحت تارىخى. ترجمەچى.

بو دائره آغاج آياقلىق اوستينه قويولمىشى و ميخلار واسطه سيله اويان بو يانا حرکت ايديردى. دائره نك بو كورينه بر خانم ايله بر ده للاكى تصوير ايدن كوله لى بر شكل ياپيشديرلمىشى. شكلى ده قارل اوانووويچ ئوزى ياپيشديرمىشى، او، ياپيشقانلاماغي باقىشى باجاريردى. بو دائره نى، ضيف كوزلرني سرت ايشيقدان قوروماق ايجون ئوزى اختراع ايدوب قايرمىشى. ^{لاردا} قارل اوانووويچك اوزون كووده سى، ايمديجه كورورميشم كى، كوزيمك قبا عىندا دورمىشدر. اكنينده چيت لباده، باشيندا قيرمىزى پاپاق، پاپاغكدا آلتيندان سهيره ك بوز ساچلارى كورونور. او بالاجا بر ماسانك يانيندا اوتورمىشدر. ده للاك شكلى ياپيشديرلمش دائره ماسانك اوزه رينه قويولمىش قارل اوانووويچك يوزينه كوله ك سالىر. او، بر الينده كتاب دوتمش، او برى الينده قره سلونك قولتوغى اوستينه قويمىشدر. يانيندا سيفير بلاتى اوزرينده آوچى شكلى چكىلمش بر ساعت، يايلىق، قار ده كيرمى بورون اوتى قايى، ياشيل كوزلك قوتوسى قويولمىشدر. بونلارك هاموسى ئوز يرلرينده اويله بر سليفه ايله دوزولمىشدر، ككجه بو قايدا وانتظامدان قارل اوانووويچك وجدانى تمىز ويوره كى ساكت اولديغىنى كورمك اولور. بعضاً آشاغيدا، سالوندا دويونجا قاجيشوب يورولديقدان سو كرا، ياواشجadan بارماق اوزه رينده يوقاريا درس اوداسينا چيقير و كورورسك كه قارل اوانووويچ تك باشينا ئوز قره سلوسى اوزه رينده اوتورمىش بر ساكتك و تمكىن ايله سه وديكى كتابلاردان برىنى اوقويور. آرا سيرا من اوني كتاب اوقومادىغى دقيقه لرده ده كو رورديم. كوزلكى بويوك قارتال بورنى اوزه رينده آشاغى سوروشمش، ماوى، يارى ئورتولو كوزلرى نه ايسه خصوصى بر افاده ايله باقير، دوداقلارى ايسه بر محزوننقلا كولومه يردى. اودادا بر سكوت، آنجاق اونك قس چكمه سى و آوچى شكلى ساعتك دوزكون وورغولارى ايشيديلير.

بعضا او بنى كورمه يردى. من ايسه قاپودا دوروب دوشونورديم. «يازيق، يازيق قوجا! بز چوغز اويانييرىز، سه وينيرىز. او ايسه تكجه در. كيمسه اوني اوقشامير. يازيق دوغرودان ديريگه او ئوكسوزدر. سرگذشتي ده دهشتليدر. ياديمدادر، او ئوز سرگذشتىنى نيقالاي سوله يردى.

— اونك وضعيتينده بولونماق بر دهشتدر! بعضاً اويله يازيم كلىردى كه ياتينا كىدوب البنى دوتور: «س (Lieber) قارل اوانووويچ!» دىرديم. من اونا بويه ديديكده، او خوشلانيردى؛ هميشه منى اوقشايردى و بو زمان متاثر اولمىغى كورولوردى.

اوبرى ديواردا خريطه لر آسيلمىشى. بو خريطه لرك ديمك اولور كه، هاموسى جبرئدى، آنجاق قارل اوانووويچ بونلارى سليفه ايله ياپيشديرمىشى. اوچنجى ديوارك اورتاسيندا آشاغى با كىتمك ايجون بر قابو واردى. قاپونك بر طرفينده ايكى تاخنا

(* عزيز ديمكدر.

سطاره آسيلمىشى. بونلاردان برى دىليك — دىليك ايدى، بو، بزيمكى ايدى. اوبرى ايسه تاپ — تازا ايدى؛ بو قارل اوانووويچك ئوزينك كى ايدى. اودا بونى خط چكمكنن چوق، تحريك اىتمك ايجون ايشله ديردى. قاپونك او برى طرفيندن قارا بر تاخنا آسيلمىشى. بز ده جلكك ايتديكده بو تاخنانك اوزه رينده قيد ايديليردى. بويوك ده جلكك ايجون ده كيرمى بر خط، خردالارى ايجون ايسه خاچ نشانى قويو لوردى. تاخنانك سولیندا بر بوجاغ واردى كه، بورادا بزى ديز اوستينده اوتوردير لاردى.

بو بوجاغ نيجه ياديمدادر! سوبانك قاپاغى، و اوني تپرتديكده قوباردىغى كورولتو هاموسى ياديمدادر. بعضاً آدم بوجاغدا دا يانير، دا يانير، ديزلرى و بلى آغرىماغا باشلاير و ئوز — ئوزينه دوشونور: «قارل اوانووويچ منى اونوتمىشدر؛ اونا نه وار كه؛ ئوز يوشاق قره سلوسيندا اوتوروب ئوزى ايجون هيدروستاتيكا اوقويور. دى كل، كور كه من بورادا نه چكيره م؟» بورادا ئوزيمى قارل اوانووويچك يادينا سالماق ايجون، ياواش — ياواش سوبانك قاپاغىنى آچوب باغلاماغا، يادا ديوارك كيره جىنى قوردالاماغا باشلايرديم؛ لاکن بردن كيرجدن چوق زوربا بر بارچاقويوب، كورولتو ايله يره دوشورسه، اوندا تكجه بر قورقو هر بر جزادان ياماندر. قارل اوانووويچ باقيرسان، او ايسه ئوزى ايجون الينده كتاب اوتورمىش و ديه سن هيچ بر شى كورمه ير.

اوتاغك اورتاسيندا بر ماسا واردى. اوستينه قارا ييرتق بر موشامبا سالىنمىشى. بونك آلتيندان جيب ييچاغى ايله بر چوق بردن ميزك دىليك — دىليك كسىلمش قيراغلارى كورولوردى.

مىزك دورت يانيندا بر نيجه بوباسز كه تيل دوزولمىشى. آنجاق بونلار چوقدان بهرى ايشله دىكلرى ايجون لاقلامش كى ايديلير. سو ك ديواردا اوچ پنجره واردى. اوتلاردان بويله بر منظره كورولوردى، پنجره لرك آلتيندان بر يول كيديردى. بو يولك هر بر انيشى، هر بر داشى، هر بر چوقورى منه چوقدان تائيش و سه وىملى در؛ يولك تونه سينده ييچيلمش شام آغاجلاريندان بر خيابان واردر كه آرديندا آرا سيرا هورولمىش چه بر كورولور؛ خيابانندان چمن و اونك بر طرفينده خرمان كورولور. قارشيدا ايسه ميشه در. چوق اوزاقدا كوزه جينگ كوماسى كورولور. پنجره نك ساغيندان ايوانك بر حصه سى كورولوردى. بو ايواندا عادتاً بويوكلر (ياشلى آدمالار) نهاردان قاپاق اوتورولاردى. هر دم قارل اوانووويچ ديكته كاغذىنى دوزه لدير كن، من او طرفه باقير آنامك قارا ساچلى باشىنى، كيمك ايسه كوره كىنى كورور و بولانيق صحت و كولوش سىلرى ايشيديرديم. اورادا اولاي ييلمه يه جكمه آجيجيم دوتوردى و ئوز ئوزيمه فكرله شيرديم: «هاچان من ده بويوك اولاجام دها اوقوماياچام و ديبالوغلار اوزه رينده دكل، سه وديكم آدمالار ايله اوتوراجام؟»

آجیق کدره کیچیر و آدام، آلاله بیلیر نهدن و نه حقیقده او یله دوشونور که قارل ایوانووچک سهولر ایچون آجیقلا ندیغینی دا ایشتمهیر.
قارل ایوانووچ لباده سینی چیقارتدی، چیکینلرینده چیقیلاری و بوزمهسی اولان کوک بر فراق کیدی، کوزکینگ قاباغیندا فالستوقینی دوزه لتدی و بزنی آناملا سلاملاشماق ایچون آشاغی آپاردی.

II

آنام

آنام قوناق اوداسیندا اوتوروب چای توکورودی. بر ایله چاینیکی، او بری ایلهده ساماوارک لوله کینی دوتمشدی. لوله کدن توکولن سو چاینیکدن داشوب، پادنوسا آقیردی. آنام جوق دقتله باقیردی، آنجاق سویگ داشوب کیتدیکنی کور مهیردی. او بزیم اودایا کیردیکمزده کورمهیردی.
سهودیککک بریسینگ کورونوشینی خیالکده جانلاندرماق ایستیرکن او قدر کیچمش خاطره لر او یانیر که بو خاطرات آراسیندا ایستدیکک کورونوشی، کوز یاشلاری آراسیندا اولدیغی کبی بولایق کورورسک. بو تصوراتک کوز یاشلاریدر. من آنامی او زمان اولدیغی کورکمینده خاطرلاماق ایستدیکده، اونک آنجاق دائما باقشیدق و سهوکی آندیران قو کور کوزلری، بویندا خرذا توکلرک ثورولدیکی یردن بر آز آشاغی بر حال، تیکیلی آغ بوونلغی، تز — تز منی اوقشایان و منیم او قدر تز — تز نوپدیکم ظریف آریغ الی کوزومک قاباغیندا دورور. آنجاق عمومی که بروشی کوزیمدن یاییلیر.

دیوانک سولیندا کوهنه بر اینکلیر رویالی قویولمشدی. منیم قارا بوغداپی باجیم لیو بوچقا، رویالک قاباغیندا اوتورمشدی و سونوق سو ایله یکجه یومش اولدیغی کیچیک پننه بارماقلاریلا و کوزه کورونهجک کوچ ایله Clementi دن (نه تود لر) یارجالار چالیردی. لیو بوچقانک ۱۱ یاشی واردی؛ او قیساجق کتان پالتار، قراقلازینا قروژه و تیکیلمش آغ داربالاغ کیشیردی. نوزیده اوقتاوولاری آنجاق arpeggio کوتوره بیلهردی. اونک یانیندا ماریا ایوانوونا اوتورمشدی. باشیندا چهرائی لهتلی بر چه بهتس، اکنینده مائی بر پالتار واردی. یوزی قیرمیزی و آجیقلی ایدی. قارل ایوانووچ ایچری کیرینجه ماریا ایوانوونانک یوزی داهادا آجیقلاشدی. او: قارل ایوانووچک یوزنه جوق آجیقلی باقدی و سلامینا جواب ویرمه دن آیاقلارینی دوشمهیه دوکه رک: — (un, deux, trois, un, deux, trois, *) — دییه اولکیندن داها بهرک و داها آجیقلی سایماغا باشلادی.

(* بر، ایکی، اوج.

قارل ایوانووچ بونا قطعاً فکر ویرمه یوب، عادتی اوزره، آلمان نوازشیله دوز دوزغو آنامک الینه یاناشدی.

آنام آبیلهدی. دوتونون فکرلرینی قوماق ایستمهیر کبی باشینی سینکید. قارل ایوانووچ ال ویردی و قارل ایوانووچ اونک الینی ثورکن اودا اونک قیریشیق شیقاقینی ثوپدی و

— (Ich danke, Lieber قارل ایوانووچ — دییه سوزینی آماغا دوام ایتدیره رک، سوروشدی:

— چوجوقلار یاقشیمی یاتمشلاردی.

قارل ایوانووچ ایسه ینده ایشتمهیدی. باشینگ دازینی قیرمیزی پاپاغیله ثورتوب شی ایشتمهیردی. او دیوانا طرف اکیلدی. بر الینی میزه دایادی و بر آباق اوسته دوروب کولومسه بهرک (بو کولومسه مهسی او زمان منه نزاکت و اینجه لکک سوک درجهسی کبی کلیردی) پاپاغینی قالدیروب دیدی:

— ناتالیا یقلا یهونا سیز منی باغشلا یکز.

قارل ایوانووچ ساجسز باشینی سوئوغا ویرمه مک ایچون قیرمیزی پاپاغینی هیچ چیقارمایردی. لاکن هر دقیقه قوناق اوداسینا کیریرکن بونک ایچون مساعده ایستهیردی.

— قارل ایوانووچ، ثورتکز... — دییه آنام اونا طرف اکیلوب بهرکدن سوبله دی: — دیرم چوجوقلار کیجه نی یاقشیمی یاتمشلاردی؟

قارل ایوانووچ ایسه ینده ایشتمهیدی باشینگ دازینی قیرمیزی پاپاغیله ثورتوب داها مهربانقلا کولومسه دی.

آنام یوزینی ماریا ایوانوونایا دوتوب، کولومسه بهرک، دیدی:

— میمی، بر آز دایانکز، ایشتمک اولمایر.

آنام کولومسه ینده یوزی جوق کوزه لله شیردی. سانکه دورت بر طرفدن هر شی سهوینیردی. من عمرک آغیر دقیقه لرینده ثوتیریده اولسا بو کولومسه مهسی کوره بیله ایدیم، درد و غم نه اولدیغینی ییلمزدم. منه او یله کلیر که یوزک کوزه لکی دیلن شی تکجه بر کولوشدن عبارت دیر. کولومسه مه ایله یوز یاقشلاشیرسا، اودا یوز جوق کوزه لدر. کولومسه مه یوزی دکیشدیرمه برسه، یوز عایدیر. کولومسه مهده یوز کورلانیرسا اودا یوز چیر کیندر.

آنام منیمله کوروشوب هر ایکی ایله باشیمی دوتوب کری به اکدی و دقتله یوزیمه باقوب دیدی:

— بو کون آغلامیشمسک؟

من جواب ویرمه دیم. آنام کوزلریمدن ثوپدی و آلماتجا سوروشدی:

— نه ایچون آغلامشک؟

(* تشکر ایدم عزیز قارل ایوانووچ.

آنام بزمه دوستجاسينا دانشيركن هميشه آلمانجا دانشيردى. او آلمانجاني چوقدا كوزله ييليردى.

من اويدورديم يوقوي بوتونلكه خاطرلايوب، ئوز اويدورمادان قورقاراق ديديم:

— يوقودا آغلامشام.

قارل ايوانويچ سوزىمى تصديق ايتدى، لاکن يوقو حقينده بر سوز ديمهدى. آنام هوادان سوز سالدى. بو دانيشيغا ميمى ده قوشولدى. سوکرا آنام بعض حرمتلى نوکرلر ايچون پادنوسا آلتى پارچا قند قويوب پنجره نك يانيندا دوران کلابه تينى کارگاهنا دوغرو يونه لى و کيده رك بزه ديدى:

— ياقشى اوشاقلار، ايمدى آتاکرک يانينا کيدىکر. ئوزينه ده ديكز که خرمانا کيتمه زدن قاباق قين منيم يانما کلسين.

موسيقى، سايما و آجىلى باقىشلار يکيدن باشلاندى. بز ايسه آتامك يانينا کتيدى. هله بابامک وقتيندن نوکر اوتاغى آدنى داشيبان اوتاقدان کيچوب، آتامک ايش اوتاغينا (قايينه تينه) کيردىک.

III

آنام

آتام يازى ستولى يانيندا دوروب قاباغينداكى پاكلرى کاغذلارى و پول کوماسينى کوستره رك، آجىقلانير و پرىقاشىق ياقوف ميخايلوف بر قيزغينقلا نه ايسه آکلاديردى. ياقوف؛ ئوز عادى برينده — قابو ايله بارومه ترو آراسيندا — دورمشدى و آرقاسيندا ساقلادىقى اللرينك بارماقلارنى تىز — تىز اويناديردى.

آتام قىزىشديجا بارماقلارک حرکتى شيديرغياشير و ترسينه اولاراق آتام سوسديقدا، بارماقلاردا داينيردى. ياقوف دانيشماغا باشلاياند ايسه، بارماقلار چوق راحتسزلاشوب هر طرفه چيرپينيرلاردى. منه اويله کلير که، بو بارماقلارک حرکتيله ياقوفك کيزلى فکرلرى دوپولا ييليردى؛ يوزى ايسه هميشه دىنج ايدى. ئوز ده کرينى ييلمه سيني و عين زماندا تابليکينى کوسته ريردى. يعنى: «منيم سوزوم دوغرودر، آنجاق ئوزکر ييله رسکر!»

آنام بزي کورونجه:

— دورىکر، بو ساعت — ديهه باشينك تيره نيشيله قابويى کوستردى که بريمز

اونى ئورتک.

— لعنت سنه کور شيطان — ديهه آنام چيکينى آتاراق (بو اونك عادتى

ايدى) ياقوف ايله سوزىنى دوام ايتديريردى. — بو پاکت ايله ۸۰۰ منات...

ياقوف ساياسى (چوتقى نك) قاباغينا چكوب ۸۰۰ سالدى و نه اولاجاغينى كوزله ييرك، باقىشلارنى ييلنمز بر قطه يه دىكىدى.

— . . . من بورادا اولماياند ا خرجله مك ايچون. آكلابريمسك؟ ده كيرمان ايچون سن مين منات آلماليسك... بويله در، يا يوق؟ خزينه دن ره نرى كرى آلماليسك. بودا — ۸۰۰۰؛ سوکرا سنك ئوز حسايىكا كوره ۷۰۰۰ پوت اوت ساتماق اولور. اونى دا ۴۵ قىيكدن سالي رام. بودا ايدر ۳۰۰، ديمه لى سنده هاموسى نه قدر پول اولاجاق؟ . . . ۱۲۰۰۰ . . . بويله در، يا يوق؟

— اويله در؛ — ديهه ياقوف جواب ويردى.

آنجاق بارماقلارنىك تىز — تىز اويناماسيندان من كوروردىم که، او اعتراض ايتك ايسه تىر، آتام ايسه اونك سوزىنى كسدى.

— ياقشى، بو بولدان سن ۱۰،۰۰۰ پتروفسكى ايچون (شورا) يا كونده ره چكسك. ايمدى قاتوردا اولان پوللارى (ياقوف قاباكي ۱۲،۰۰۰ ي قارىشديروب ۲۱،۰۰۰ سالدى) سن منيم ايچون كتيرير، اويله بو كونكى تاريخ ايله ده چيقاردا (مخارجده) كوسته ريرسك. (ياقوف ساياسك (چوتقى نك) آشقلارنى قارىشديروب، ساياسى چه ويردى. كورولور، بونكلا ۲۱،۰۰۰ مناتكدا هيچه چيقاچاغينى كوسترتمك ايسه ييردى). بو پاكه تك ايچينده كى پوللارى ايسه مندن لازيمى برينه يتيريرسك.

من ستولدان ياقين داينامشديم؛ پاكه تك اوستينده كى يازى يا باقىم. اورادا: «قارل ايوانويچ مائويه ره» يازيلمشدى.

كورولور که آتام منيم ييلمه لى اولديم بر شىي اوقودىمى كوردى و ايني چيكنيمه قوبوب و بونكول بر تيره نيشله ستولدان اوزاق چيكله مى كوستردى. من؛ بونكلا آتامك منى اوقشادىغىنى، يادا منه آجىقلاندىغىنى آكلادامىم. آنجاق هر حالدا چيكنيمه قوبولمش ايرى و چيقيق دامارلى ايني ئويدىم.

— باش اوسته؛ — ديهه ياقوف جواب ويردى وعلاوه ايتدى — بس خاباروفسكى پوللارى حقينده نه بو يروق اولاجاقدىر؟

خاباروفقا آتامك كندى ايدى.

— اونلار قاتوردا ساقلانمالي ومنيم امريم اولمادان هيچ بر يره خرچلنمه لى در. ياقوف بر نيچه ثابيه دىنمه دى؛ سوکرا بردن بارماقلارى تىز — تىز فيرلانماغا باشلادى. آغاسينك بو يوروقلارنى دىكلرکن يوزينده بر اطاعت و دوشونمه مزلك كورولوردى. ايمدى بونك عوضينه يوزينده بر قورنازلىق اوينادى. ساياسى ئوز قاباغينا چكىدى و دانيشماغا باشلادى:

— مساعده كز ايله، پوتر آله قساندروويچ، قوللوغكزا اعتراض ايتمه لى يم که، اختيار سىزكدر، آنجاق هر حالدا (شورا) يا وقتينده پول ويريله ييلمه يه چكدر... ياقوف سوزلرنى تمكين ايله دوام ايتديره رك ديدردى: — سىز بو يورورسکر که، بز دهن پوللارنى، سوکرا اوت و ده كيرمان پوللارنى آلمالى بىز... — (ياقوف بو كلير

منبعلرنی سایرکن سایداسا هر سینه بر آشیق سالیردی) — آنجاق من حسابمزددا
یاکیلاجاغمزدان قورقورام — دیه بر آز سوسدی و معالی بر باقیشلا آتامای باقدی.

— نه ایچون؟

— بو یوریکز سببینی من کوسترهیم: ده کیرمان حقیندا ئوزکز ییلیرسکز که
ده کیرمانچی ایکی یول یانما کلمشدر، مهلت ایستیر. ئوزی ده خاج چکوب آند
ایچیردی که بولی یوقدر... هله ایمدی ده بورادادر. بلکه بو یوروب ئوزکز اونکلا
دانیشارسکز.

— نه دیر آخر؟ — دیه آتام باشیلا اشاره ایندی که ده کیرمانچی ایله دانیشماق

ایسته میر.

— معلومدر، نه ایستیر. دیر، بوغدا ئوکودن اولماشدر. وار یوق بوللارینی
بندم خرجه مشدر. یاقشی، دوتاق اونی چیقارساق دا نه قازانا ییله ریز؟... سوکرا رهنلر
حقینده بو یوروسکز — کرک که من سیزه عرض ایتمیم، بزیم بوللاریمز اورادا
ایلمشدر و اونلاری ترلکجه آلماق اولماز. من اوکون شهره ایوان آفاناسیه ویچه
بر آرابا اون و بو ایش حقینده کاغذ کونده ردیم. اورادان ینده جواب کوندرمشلر
که، پیوتر آله قساندروویچ ایچون جان باش ایله چالیشماغا حاضر دلر، آنجاق ایش
اونلارک الینده دکدر و ایشدن بویله کورولورکه، سیزک قبضلرکز هیچ ایکی آیدان
سوکرادا آلینا ییلمه... سوکرا اوت حقینده دانیشدیکز. دوتالیم که، هله ۳،۰۰۰
ماتلق ساتیلدی.

او، سایاسا ۳،۰۰۰ سالوب بر دقیقه قدر سوسدی و گاه سایاسا، گاه آتامای
باقماغا باشلادی. باقیشله سانکه دیردی:

«بو بولک نه قدر آز اولدیغینی سیز ئوزکز کورورسکز. اوتی دا ایمدی ساتماق،
ده کهر — ده که مزینه ساتمالی اولاجاغز، بوندادا اودوزاریز. ئوزکز ییله رسکز»...
کورولوردی که، اونک دلیل و ثبوت احتیاطی هله چوق چوقدی و احتیاط
بونا کورده آتام اونک سوزینی کسره که، دیدی:

— من ئوز امرلریمی دکشدریم. آنجاق بو بوللارک آلینماسی دوغروندان
کیچیکر ایسه، اوندای چاره یوقدر، نه قدر لازیم اولسا، خاباروفسکی بوللاریندان
کوبوردرک.
— باش اوسته.

یاقوفک بوزیندن و بارماقلارینک اویناماسیندان آچیق کورولوردی که سوک
بوریوقدان چوق راضیدر.

یاقوی قره بوسنوی ایدی چوق چالیشقان و صادق برآدام ایدی؛ بوتون یاقشی
برقاشیقلر کبی اودا، ئوز آغاسی ایچون اولدیقا خسیس ایدی. آغاسینک منفعتی
حسندم چوق غریبه بر مفهوم بسله بردی. او همیشه ئوز خانیمینک حساینای آغاسینک مالینی
آزیرماغا چالیشیردی و خانمک ملکیندن آلینان بوتون کیلرلرک به تروفسکی به

(یاشادیمغز کنده) ایشله تمک لازم اولدیغینی ثبوت ایتمکه جان آتیردی. ایمدیکی
خالدا اونک کیفی چوق کوک ایدی، چونکه ایسته دیگینی آلمشدی.

آتام بزیمله سلاملاشدیقان سوکرا دیدی که: بزیم کنده ایت دوکدیکمز
آرتق بیدر. آرتق بز بالاجا دکلیز و ایمدی داها جدی اولمالی بز.
آتام دیدی:

— یقین سیز ییلیرسکز که من بو کیجه موسقوایا کیدیرم، سیزی ده ئوزیمله
آپاریرام. سیز نه نه کرکک یانیندا یاشاباجاقسکز. آناکرایسه قیزلار ایله بورادا قالا جاقدر.
اونک تکجه توختاغی سیزک یاقشی اوقوماکزی و هر کسی راضی سالماکزی ایشیتمک
اولاجاقدر.

بر نیچه کوندن بیری آپاریلان حاضرلقدان بز نه ایسه غیر عادی بر شی اولاجا
غینی کوزله بر دیک. آنجاق بو تازا خبر بزیه یامان تاثیر ایندی. وولودیا قیزاردی و
دیرتهک بر سسله آتامک تاپشیریفینی سویله دی.

«باق یوقوم هله بو ایش، چقیدی اللاه ایله سین که بوندان داها یامان بر شی
اولماسین.»

منیم آتامای چوق یازیم کلدی. بو یاندان دا بزیم داها بویوک اولدیغیزی
دوشونمهم بنی سهویندیردی.

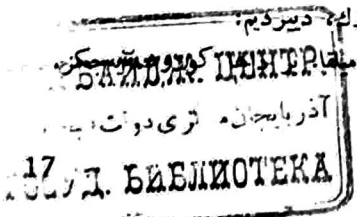
من دوشونوردیم: «ایمدی که بو کیجه کیده جکز، دیمه لی داها درس اولمایا
جاق؛ بو، چوق یاقشیدر! آنجاق قارل ایوانووویچ یازیدر. اونی یقین که بر اجاجاقلار.
یوقسا اونک ایچون بو پاکه تی حاضرلامازلاردی. آنامدان آیریلماقدان و یازیق قارل
ایوانووویچی اینجیتمکدن ایسه، همیشه بوردا قالماق و اوقوماق داها یاقشیدر. قارل
ایوانووویچ اونسزدا چوق بدبختدر!»

بو فکرلر منیم باشیمدان فرلایوب کیچیردی. من بریمدن قیملدانا بویوب، دقتله
چکمه لریمک قارا قیتانلارینا باقیردیم.

آتام بارومه ترونک اینمسی حقینده قارل ایوانووویچ ایله بر نیچه کلمه داها
دانیشدی و آخردا آوا کیتمک ایچون ایتله یال ویریلیمه سنی یاقوفا تاپشیردی.
بزی ایسه، دوشوندیکمک ترسینه اولاراق، درسه کوندردی. آنجاق توختاق اولماق
اوزده بزی آوا آپاراجاغینا سوز ویردی.

یوقاری کیدیرکن من یولدا نه یوانا قاچدیم. قابو آغزیندا کون آلتیندا آتامک
سهویملی ایتمی «میلقا» تیر اوزانمشدی.

من میلقانی اوقشایاراق و چن سیندن ئوبه رکک دیردیم.
— بز بو کون کیدیرک. سلامت قال، میلقا کورورسکز.
من دولوخدیم و آغلادیم.

1264

صنفلر

قارل ایوانووچک کیفی چوق پوزغوندی. قاشلاری جاتیلمشدی. سورتوقنی چقاروب دولابا تولازلادی و آجقلى — آجقلى بهلىنى باغلادی و درس کتایندا ئوکره نه چکمز یری تعین ایتمک ایچون دیرناغیله کتایی بهرک چیزدی. بونلارک هاموسی اونک کیفی پوزغون اولدیغینی کوستریردی. وولودیا یاقشی او قوبوردی. منیم ایسه فکرم اوله داغنیق ایدی که، هیچ بر شی ایده یلمزدیم. اوزون اوزادیا معناسز اولاراق کتایک یوزینه باقیردیم، آنجاق کلهجک آیریلیق فکریندن کوزلریمه دولان یاشلار آراسیندان هیچ برشی اوقویا یلمه یردیم. اوقودیقلا ریمی قارل ایوانووچه سویله مک وقتی یتیشدی. او ایسه کوزلرینی بوروشدیرمش ایدی (بو ایسه ایشلرک یامان اولدیغینی کوسته ریردی) و منی دیکله ییردی. من کتایک اوبرینه کلمشدیم که بری دیر:

(*) Wo kommen sie her? — او بری ایسه جواب ویریر:

(**) ich komme vom kaffeehaus — بو بره یتیشدیکده کوز یاشلاریمی ساقلا یا یلمه دیم و آغلاماقدان (***) Haben sie die Zeitung nicht gelesen?

سوزلرینی دییه یلمه دیم. یازی یا کلینجه من کاغذ اوزه رینه دامان کوز یاشلاریندان اوله بر چیزما قارا قایردیم که، کویا مال بو کولن کاغذ اوزه رینه سوا یله یازیلمشدی. قارل ایوانووچ جینه نوب منی دیز اوسته قویدی و دیدی که من عنادچی یام و کوردیکم بو ایشده قوقلا قومهدیسیدر (بو اونک سودیکی بر سوز ایدی). قارل ایوانووچ خط چکنی ایله منی قورقوتوب عذر ایسته ممی طلب ایدیردی؛ حالبوک من کوز یاشلاریمدان آغزیمی آجا یلمه یردیم، آخردا کورولور که، ئوز حسن لغینی حس ایده رک، قاپونی چیرپوب نیقلا یلک اوتاغینا کیتدی.

نیقلا یلک اوتاغیندا دانیشیلان سوزلر، درس اوتاغیندان ایشیدیلیردی.

قارل ایوانووچ اوتاغا کیره رک دیدی:

— نیقلا ی، سن ایشیتیمسک می چوجوقلار موسقوایا کیدیرلر.

— البته ایشیتیمش.

کورولور نیقلا ی دورماق ایسته ریدی، چونکه قارل ایوانووچ دیدی: «اوتور نیقلا ی!، و بوندان سوکرا قاپونی ئورتدی. من کونجدرن چیقوب قاپویا یانا شدیم و قوزی آسماغا باشلادیم.

قارل ایوانووچ متأثر بر سله دیردی:

— ییلیرسک می نیقلا ی، آداملار نه قدر ایسته سه ک یاقشیلق ایت، نه قدر ایسته سه ک مهربانلق کوسته ر، آنجاق کورولور که، بونک عوضینه یاقشیلق کوزله مک اولماز.

(* هارادان کلیرسکر؟ **) قهوه خانه دن. (***) غزته اوقومشکر می؟

نیقلا ی پنجره نک قاباغیندا اوتوروب چکمه تیکیردی. او باشیله قارل ایوانووچ ویچک سوزلرینی تصدیق ایتدی.

— من ۱۲ ایلدر که، بو ایوده یاشایرام واللاه شاهددر که... قارل ایوانووچ کوزلرینی و بورتوتی قوتوسینی تاوانا دوغرو قالدیراراق سوزلرینه دوام ایتدی. من ئوز چوجوقلاریم ایچون بو قدر جان یان دیرمازدیم. آلاه ییلیر که من اونلاری. داها چوق سه ویشم و اونلار ایله داها چوق مشغول اولیمش. یادیکدامیدر، نیقلا ی، وونودیا خسته له نیرکن یادیکدامیدر دوقوز کون کیریپک چالمادان اونک یاتاغی یانیندا اوتوردیم. بلی او زمان من یاقشی، عزیز قارل ایوانووچ ای دیم. اما ایمدی — دییه قارل ایوانووچ ریشخند ایله کولومسه بهرک، علاوه ایتدی — ایمدی چوجوقلار بو بومشلر: اونلار جدی اوقومالیدرلار کویا — نیقلا ی — اونلار بورادا اوقومایرلارمش؟

نیقلا ی، ییزی بره قوبوب هر ایکی ایله ایلری دارتاراق، دیدی:

— داها اوقوماق نیجه اولار؟

— بلی، ایمدی داها من کرک دکلم. منی قووماق لازمدر؛ بس ویرینن وعدتر نه اولدی؟ بودا منیم یاقشیلقلاریمک عوضی! قارل ایوانووچ ایلینی کویکینه قویاراق، دیدی: — ناتالیا نیقلا یه ونانی من سه ویرم و اونا حرمت بسله ییرم: آنجاق اونک الیندن نه کلیر؟ اونک بو ایوده باق، بر بویله ده سوزی کیچمه ییر. — بونی دیرکن او، بر حساسقلا بر ده ری پارچاسینی بره آتدی. — من ییلیرم، بونلار کیمک ایشیدر و من نه ایچون کرکمز اولدیم؛ چونکه من بعض آداملار کبی هامویا یالتاقلق ایتمه ییرم. من همیشه و هامونک یانیندا دوغرو دانیشماغا ئوکره شمیشم. — بوسوز لری قارل ایوانووچ خصوصی بر ئوکونجه دیدی. — نه اولور که، اونلار ییلین، اونلارک آلاهمی، منیم بورادا اولمامادان اونلار وارلانمازلار. من ایسه، اللاه کریمدر، ئوزیمه بر پارچا چوره ک تابارام... اوله دکلمی نیقلا ی؟

نیقلا ی، قارل ایوانووچک دوغرو دان دابر پارچا چوره ک تاپا یله جکینی تعین ایتمک ایسته ریمش کبی باشینی قالدیروب، اونا باقدی؛ لاکن هیچ بر سوز دیه مدی.

قارل ایوانووچ بو جور چوق شیلر دانیشدی. قاباق یاشادغینی بر جنرالک ایوبنده اونک قوللوغینا داها یاقشی قیمت ویریلدیکیندن (بونی ایشیتمک منی چوق آجیندیریردی) — ساقسونیادان ئوز آنا و آناسیندان، ئوز دوستی درزی Schönheit دن و غیره بو کبی شیلردن اوزون اوزادیا بحث ایتدی.

من اونک دردینه شریک اولوردیم. آتام ایله قارل ایوانووچی من دیمک اولور که بر تهنده سه ویردیم. اونلارک بری — برینی آنلاما دیقلاری، منه چوق آعبر کلیردی. من بنده کونجه کیتدیم. دابانلاریم اوزه رینده اوتوردیم، اونلارک آراسیندا کبر دوستافی یکینن نیجه قایتارماغی دوشونوردیم.

قارل ایوانووچ درس اوداسینا قایدینجا قاقوب ~~بیر~~ یازماق ایچون دفر
حاضرلامی امر ایدی. هر شی حاضر اولدیقدان سوکرا بر عظمتله ئوز قره سلوسینا
اوتوردی و دیکته ایتکه باشلادی. سس سانکه چوق — چوق ده ریندن چیقیدی.
قارن ایوانووچ آشغیداکی سوزلری دیکته ایدیدی: Von al-len Lei-den-
«haben sie geschrieben?» -schaft-ten die grau-sam-ste ist بورادا او دایاندی، آغیر — آغیر بورونوتی چکدی و یکی بر قوه ایله دیکته سینده
دوام ایدی: «Ein grosses U *» من سوک سوزی یازوب کیریسینی کوزله برکن، قارل
ایوانووچک یوزینه باقدیم.

قارل ایوانووچ خیفجه کولومه برك:

Punctum - دیدی و دفری و پرهمزی اشاره ایدی.

اونک بوره کینده کی فکری افاده ایدن بو منلی او بر نیچه یوله، باشقا باشا
ایتونانسیالارلا و بویوک بر ممنونیتله اوقودی، سوکرا بزه تاریخدن درس ویروب،
سجره قاباغیندا اوتوردی. یوزی اولکی کی آجقلی دکلدی؛ اونک یورینده ئوزینی
اینجیدنلردن لایقلى انتقام آلمش بر آدامک ممنونلی کورولوردی.

ساعت بره ۱۵ دقیقه قالمشدی؛ قارل ایوانووچ ایسه دیه سن هیچ بزى براقماق
فکرینده دکلدی، اوست اوستدن یکی درس لر ویریردی. کیتدیگجه دارخیردیق،
اشتهامزدا آرتیردی. من نه ارك یاقینلیقنی ثبوت ایدن علامتله بویوک بر مراقلا دقت
ایدیردیم. قوللوقچی قادین الینده کی ماچالقا ایله نیمچه لری یوماغا کیدیر. بوفه تده
قاب قاجاغک سسی ایشیدیلیر. ماسانی آچیرلار و ستوللاری دوزورلر؛ میمی، لیوبوچقا
و قاتهقا ایله (قاتهقا — میمی نک قیزی ایدی، ئوزیده ۱۲ باشیندا ایدی) باغدان
کلیرلر؛ آنجاق (فوقا) کورونمیر. (فوقا) قره پوستوی کندیلردن آغا قوللوغینا
کوتورولمشدی و همیشه کلوب یلدریردی که: یشک حاضردر. آنجاق اوندا کتاب
لاری آلوب، قارل ایوانووچ باقمادان، آشغا قاجماق اولوردی.

پیلله کاندایاق سسلری ایشیدیلدی آنجاق (فوقا) دکلدی؛ من اونک بیریشینی
نوکره شمشدیم و چکمه لرینک جیربلیسینی همیشه تانیردیم. قابو آچیلدی و قابودا
هیچ نایمادیغیم بر کووده کورولدی.

V

کیچ

المی یاشینا یاقین بر آدم اوتاغا کیردی. یوزی اوزون سوی، ساریمتراق و
چوپور ایدی. اوزون چال ساچلاری و سیرهک کورهن ساقتالی واردی. کووده
* بوتون یامانقلارک اک بویوک یاقیشیق یلمه زکلدر.

او قدر هوندور ایدی که، قابودان کیچه یلمک ایچون یالکر باشنی دکل، بلکه بوتون
بدنینی اکملی ایدی. اکینده لباده به بکره ریرتیک بر پالتار، الینده ایسه زوریا بر
عصا واردی. اوتاغا کیرینجه عصاسینی وار کوجیله دوشمه به ووردی و قاشلارینی اکوب
آغزینی آیرراق، لاپ غیر طبیعی وحشتلی بر شاقیلتی ایله کولدی. اونک بر کوزی
چپ ایدی. بو چپ کوزینک آغ به به کی، آرامسز آیلوب دوشور و اونسزدا چیرکین
یورینی داهادا چیرکینلشدیریردی.

— آها! باقی کیره دوشدیکز؟ — دیه چیغیردی و خردا آددیملار ایله وولنو
دیانک اوستینه قاجوب، اونک باشینی قامارلادی و دقتله ته سینه باقماغا باشلادی.
سوکرا لاپ جدی بر کوروشله اوندان آیریلدی، میزه یاناشدی و موشامبانک آلتینا
اونوروب، اونی خاچلاماغا باشلادی. سوکرا آغلاماقدان تیره ین سسله:

— آخ، تاسف! آخ بورهک آجینیر... عزیزلریم... اوچوب کیده لر —
دییه بر حساسقلا وولودیا یا باقاراق، دوغروندان آقان کوز باشلارینی قولچاغیله
سینمکه باشلادی.

اونک سسی کوبود ایدی و خیریلد ایردی. تیره نیشلری تله سیک و سنیرلی،
دانشینی معناسز و باش آیاغ ایدی (اوهیچ بر زمان ضمیر ایشله تمیردی). لاکن سوز
وورغولاری، اویله تاثیرلی و ساری چیرکین یوزی آرا سیرا اویله صمیمی — دوقون
بر کوزونوش آیردی که، سوزلرینی دیکله رکن آدم ئوزینی قاتیشیق بر تاسف،
فوروو و کدر دوغوسیندان آلا یلمزدی.

بو آدم، کیچ و آوارا بولجی غریشا ایدی.

اونک هارادان کلدیکینی، آتا و آناسینک کیم اولدیغینی و آپازدبعی کرد
کنک حیاتینا کیرمه سینک سبیرلینی کیمسه یلمزدی. آنجاق اوراسنی یلیرم که؛ او اون
بشینجی ایلدن کیچ آدیله مشهور اولمشدر. یای قیش آیاق یالین کزیر، ماناستیرلاری
زیارت ایدیر، کیمی سهویره اونا عیسانک و مریمک خرده شکلرینی باغیشلایر و
جور به جور معناسی آکلایشیلما یان سوزلر سویله برکه، بونلاری بعضیلری فال حساب
ایدیرلر. هیچ بر زمان کیمسه اونی باشقا وضعیتده کورمه مشدر. او آرا سیرا نه نه مک
یانینا کلیردی. بعضیلری دییرلردی که کویا اونک آتا آناسی وارلی اولمشدر. ئوزی
ایسه بدخت و تمیز بر آدامدر. بعضیلری ایسه دییرلردی که، او ساده جه کندلی در و
نبن آدمدر.

نهایت چوقدان آرزو ایتدی کمز فوقا کلدی، بزده آشغی کیتدیک. غریشه:
هدهرن — پده رن دانیشاراق و عصاسینی پیلله ره دوکهرک آردیمزجا کلیردی.
قوناق اوتاغیندا آتام ایله آنام ال اله کزیشیر و نه بارده ایسه یاواشدان دانشیرلاردی.
ماریا ایوانوونا بر وقار ایله دیوانک یانیندا کی قره سلویا اوتوروب یانیندا اوتورمش قیز
لارا ضابطه لی بر سسله توصیه لر ویریردی. قارل ایوانووچ اوتاغا کیره کیرمز ماریا
ایوانوونا اونا باقوب تز یوزینی او یانا چه ویردی، اونک یوزینک کورکمی بویله

تصویر ایدیه یله: «من سیزی کورمه ییرم، قارل ایوانوویچ». قیزلار! کوزلریندن کورولوردی که، اونلار تز بزه نه ایسه چوق اهمیتلی بر سوز دیمک ایستیرلر، لاکن برلریندن سیچرا یوب، بزه یانا شملاری میمی ننگ قایدالارینی بوزمش اولوردی. قاباجا بز اونا یانا شوب (*! «bonjour Mimi» دیمه لی و آیاقلاریمزی شیقیلدات مالی ایدیک. آتجاج بوندان سوکرا دانیشیغا یول ویریلردی. بو میمی ده اوپله زهنده آدام ایدی که... اونک یاتیندا هیچ برشی دانیشماق اولمازدی؛ هر شئی تراکسنلک حساب ایدیردی. هله بوندان باشقا آدامک کوکلی روسجه دانیشماق ایستدیکی یرده و: (** «parlez donc français» دیه آدامک یاقاسینا یاپشوب، تنکه کتیریردی. یادا ییمک وقتی بر خوره کک دادینی بکه نوب ایستیرسن که کیسه سته مانع اولماسین: لاپ بو یرده میمی مطلق دیه جکدر. (***) «mangez donc avec du pain» یادا comment ce que vous tenez votre fourchette بوزی — نوزینه دیردی که: «آخر برجه بونا نه دوشوبدر، قوی او نوز فیزلارینی نوکره تسینده، بزه باقماق ایسه قارل ایوانوویچک ایشیدر!...» من اونک بعض آداملارا قارشی قرتینه بوتونلکه شریک ایدیم.

بو یوکلر قاباجا ییمک اوتاغینا کیچدیکه (قاتهقا) منیم اتکیمدن دوتوب دایاندیردی و دیدی:

— آناکدان خاخش ایت، بزیه آوا آپار سینلار.

— یاشی؛ چالیشاریز.

غریشا ییمک اوتاغیندا آتجاج خصوصی کیچیک بر ماسا اوزه رینده نهار ییمکه ایدی.

او، نوز نیمچه سیندن کوز چکمه بر و آرا سیرا آه چکوب یوزینی قوزقونج بر حالدا بوزوشدیریر و نوزی نوزیله دانیشیرمش کبی سوبله نیردی:

— حیف!.. اوچدی... کووه رچینی کوکه اوچاجاق... آخ، قبری اوزه رینه بر داش!.. و ما بویله.

آنام سحر دن دوتفون ایدی. غریشانک بورادا اولماسی، اونک دانیشیمی و حرکتلری، آنامک دوتفونلغینی آرتیریردی. شوربا نیمچه سیننی آتاما اوزاداراق، دیدی:

— هه، سندن بر شی خاخش ایده جکدیم. آز قالا یادیمدان چیقمشدی.

— نه، اولمشدر؟

— سن آلاله بویور، او قوزقونج ایتلرکی باغلا سینلار، یوقسا آز قانمشدی بریق غریشانی قاپ سینلار، حیاطدان کیچنده اوستینه آتلمشلار. اونلار چوجوقلارک دا اوستینه بویله آتلا ییله لر.

(* کونکر خیر اولسون، میمی و یا خود سلام علیکم، میمی.

(** فرانسجا دانیشکر.

(***) چوره ک ایله بییکر، یادا چنکه لی نیجه دوتمشکر؟

غریشا، نوز حقیندا دانیشیلدیغینی ایشیدوب، ماسایا دوغرو دوندی و پالتارینک یرتیق اتکلرینی کوستروب آغزیندا کی چوره کی چه کنه یرک، دانیشماغا پاتلادی: — ایستیردی که چه کنه سینلر... اللاه ساقلادی. ایت کوسکورتک کناهدر! بویوک کنهدر! بویوکجک* — وورما... وورماق بر شی دکل، اللاه باغیشلار... وقت او وقت دکلد.

آنام بر جدیت و دقتله اونا باقاراق، سوروشدی:

— او نه دانیشیر، من هیچ بر شی آکلما دیم.

آنام ایسه جواب ویروب، دیدی:

— من آکلاییرام، او منه دانیشمشدی که، آوچیلاردان هانسی ایسه ییله — ییله اینلری اونک اوستینه بر اقمشدر. اودر که ایدمی او دیر: «ایستیردی که اینلر چیکه سین، آتجاج آلاله ساقلادی» نوزی ده خاخش ایدیر که، سن بونک ایچون آوچیا جزا ویرمه یه سین.

— آها! بویله ایمش. یاقشی بس او نه ییلیر که، من او آوچیا جزا ویرمک ایستیرم؟ ییلیرمیسک من عمومیتله بویله آغالاردان چوقدا خوشالانلاردان دکلم — دیه آنام فرانسجا سوزینه دوام ایتدی — بو ایسه آیریجا اولاراق، منیم خوشیما کتمه ییر. اوتا کوره ده بو...

— آخ، یوق عزیزیم. اوپله سوزلری دانیشما — دیه آنام بر شیدن فورقمش کبی تر اونک سوزینی کسدی — نه ییلیرسک؟

— من بو بیچیمی آداملارک جنسینی تانماغی نوکره نمشم! سنک یا کنا اوهز بویله لر ی کلیرلر که — هاموسی دا بر بیچیمده در. همیشه بر مسئله... کورولوردی که، آنام بو خصوصدا تامیله باشقا بر فکرده در و دیشمک ایستمه یردی.

— زحمت چک، او قوتابی بهری ویر. — دیه آنام الینی اوزاتدی. — بو کون قوتاب یاقشی دوشوبدر، دکلمی؟

— یوق، منی اوراسی جینله دیر که...

دییه آنام قوتابی الینه آلوب اوپله بر مسافه ده ساقلادی که، آنامک الی چاتماسین و سوزینه دوام ایدرک دیدی: — منی اوراسی جینله دیر که، عقللی و اقوش آداملار یالانا اویورلار.

بونی دیه رک، آنام چنکنی ماسایا ووردی.

آنام تازادان الینی اوزاداراق:

— من سندن منه قوتاب ویرمکی خاخش ایتدیم — دیه تکرار ایتدی.

آنام ایسه الینی چکهرک، سوزینه دوام ایتدی:

(* او بوتون کیشیلری بو آد ایله چاگیریردی.

— چوق ياقشى ايديرلر كه، بويله آداملاری پوليسه ساليرلار. — بودايشيغك
آداما چوق خوش كلمه ديكيني كورونجه، كولومسه برك: — اونلارك فايداسی آنجاق
او اولور كه، بعض وجودلارك اونسزدا ضعيف سينيرلرینی بوزورلار. — ديه علاوه
ایتدی و قوتابی آناما ویردی.

— من بو بارده سنه آنجاق بر شی دیسجكم: هیچ ایناماق اولماز كه، یاشی
آنتیشی كیچدیكینه باقمایارق یای — قیش آباق یالین كزه و پالتار آلتیندا هیچ
چقارمادان ایکی پوت آغیرلیندا مونجیق كزدرین و دفعه لر ایله هر شئی حاضر
دینج و راحت یاشاماق تكلیفیندن بویون قاچیران بر آدام، بونلارك هاموسینی آنجاق
برجه تئبللكدن ایتمش اولسون. فال مسئله سنه كلنجه... بورادا آنام بر قدر سوسدقدان
سوكرا بر آه چكهره كه، علاوه ایتدی: *je suis payée pour y croire*
كرك كه من سنه دانیشمام (كیریوشا) منیم آتامك نولهك و قتینی كونی كونینه و
— عنی ساعتیه سويله مشدی.

— آی آمان، سن منه نه ایتدك— ديه آتام كولومسه بوبیمی اوتوران طرفدن
السی آغزینا یانا شیدردی (او بويله ایدنده من همیشه كولمه لی بر شی كوزنه بوب
دقنه فولاق آساردیم).

— نه ایچون سن اونك آياقلارینی منیم یادیم سالدیک؟ من باقدیم ایمدی هیچ
بر شی بیمه به جكم.

نهار یتمك اوزره ایدی. لیوبوچقا و قاتهقا اوست اوستدن بزه كوز ووزور،
یریرنده قیوریلرلاردی. عمومیتله چوق راحتسز ایدیلر. بو كوز وورماق معناسی
بو ایدی: «نه ایچون بزم آوا آپاریلماز می خواهش ایتمه یرسكز؟» من دیرسه كیمه
وولودیانی ایتله دیم، وولودیا منی ایتله دی، آخردا او قرارلا شیدردی. اولجه قورقاق
بر سله. سوكرا كیتدیكجه بهر كدن و هوندوردن آكلاندی كه، بز بو كون كیده
جكمزدن قیزلاركدا بزیمله بر یرده دیلجاندا آوا كیتمه لرینی آرزو ایدیریز. بویوكلر
توز آرالازندا قیساجا بر مشاوره ایتدیكدن سوكرا، بو مسئله بز ایسته دیکمز کی
حل ایدیلدی. آنامدا بزیمله كیده جکینی ییلدیردی، بو ایسه بزم ایچون داهای دانی
بر شی ایدی.

VI

آو حاضرلغی

شیرین به ییلیرکن یاقوق چاغیریلدی، دیلجان، ایتلر و بینک آنلاری حینده
منصل امر ویریلدی و حتا آنلار آد به آد كوستریلیدی. وولودیانیك آتی آقسایردی.
آدم اونك ایچون آو آتینك بهرلشمه سینی امر ایتدی. بو «آو اسی» سوزلری ایسه،

آناما غریبه کبی کلیردی؛ اونا اویله کلیردی که، آو آتی نه ایسه قودوز بر یرتیجی
کبی اولمالی در و او مطلق وولودیانی کوتوروب قاچاق و تولدوره جک. آنام اون
معلومت ویردی و وولودیدا غریبه بر نوتکمکله دیردی که چاپار آنلاری چوق
سویر. بونلار باقمایارق، یازیق آنام دینجه له یلمه یر و بوتون کزیتی وقتی بر
اضطراب ایچینه چیرینا جاغینی سويله یردی.

نهار یتدی: بویوكلر قهوه ایچمك ایچون او بری اوتاغا كچدیلر. بز ایسه
آتیلوب دوشمك ودانیشماق ایچون باغا قاجدیق. آغاجلاردان تو كولمش ساری پاپراقلار
یولی نورتمشدی. وولودیانیك آو آتیندا كیده جکیندن، لیوبوچقانك قاته قادان داه،
یواش قاچما سیندان و بونك لیوبوچقا ایچون اوتانا جاق بر شی اولدیغیندان، غریشانك
موجیقارینا باقمانك مراقلی اولاجاغیندان و بویوكی شیلردن صحبت ایدیلدی. آیریلماز
حسینه ایسه بر سوز یيله سويلنمده دی. یاقلاشان دیلجان، صحبت میز کسدی. دیلجانك
هر طرفینده بر قهر قره بوستوی کندلی جو جوغی اوتورمشدی. دیلجانك آردینجا
توچیلار ایتلری کتیریرلردی. آوچیلارك آردینجا آراباچی ایفات وولودیا ایچون
تعین ایدیلش آتاك اوستینده کلیر و منیمده قوجا آتیمی توز یده کینده سوریردی.
قاباقجا بز هامومز حصاره دوغرو آتیلدیق. بو مراقلی شیلر اورادان كورولوردی.
سوكرا ایسه کینمك ایچون كورولتو ایله یوقاری آتیلدیق. اویله ده کینمك ایسته
یردیك كه، آوچیا ممکن قدر چوق بکزه یهك. بونك ایچون باشلیجا واسطه لردن بری
شانواری چکمه نك بوغازینا سالماق ایدی. بز کچیكمه دن بو ایسه کیرشیدك. بز بو
ایشی قورتاروب ایتلره و آنلارا باقماقدان و آوچیلار ایله صحبتدن لذت آلماق
ایچون، بایرا قاچماغا تله سیردیك.

ایستی بر کون ایدی. سحرده افقده آغ بولوتلار كورولورلردی. سوكرا
کیچجک بر یئل اونلاری داهای یاقینا قوودی. بويله که بونلار آرا — سیرا کونشك
بوزینی نورتورلردی. بو بولوتلار نه قدر کزوب قارالسالاردا، كورولور كه، نوبلا
سوب توفان قوبارا ییلمه به جك و آخر آخردا بیزم کیفمه مانع اولای ییلمه به جکلردی.
آقشام اوستی بو بولوتلار یکین داغیشماغا باشلادی. بعضی ساراردی، اوزون
لاندی و افقه دوغرو قاجدی؛ قالانلاری دا لاپ باشیمزك اوستینده شفاف بر پارچای
چه وریلدیلر: آنجاق تك بر بویوك قارا بولوت شرقده دایاندی. قارل ایوانوویچ هانسی
بولوتك هایانا كیده جکینی همیشه ییلردی؛ او دیدی که، بو بولوت ماسلوقایا
دوغرو کیده جک، یاغیش اولمایاجاق، و هوا چوق كوزله اولاجاقدر.

فوقا یاشینك نوتکین اولدیغینا باقمایارق، تز و جلد اولاراق ییلهدن ایدی.
«ایری چك» ديه چیغیردی و آياقلارینی آیروب آستانا ایله دیلجانك دوراجاشی یر
آراسیندا دایاندی. فوقا، وظیفه سینی خاطرلتماق لازم کلمه ین بر آدام وضعیت آلدی.
خانماز بایرا چیقیدیلار و کیمك هانسی طرفده دایانوب کیمدن دوتماسی حبتنده
(اما منه اویله کلیر که هیچ دوتماق لازم کلمه یردی) کیچجک دیشمه دن سوكرا

اونوردیلار، کونلکاری آچدیلار و کیتدیله. دیلجان بریندن حرکت ایدنده، آنام «آو آتینی» کوستروب تیرهك سس ایله آراباجیدان سوروشدی:

— بو آت ولادیمیر پتروویچ ایچونمی در؟

آراباجی — بلی — دیه جواب ویرینجه، آنام الینی چیربوب، یوزینی اویری یانا چه ووردی. منیم یوره کیم تله سیردی. آتیما مینوب قولاتلاری آراسیندان باقیر و حیاطدا جور به جور او یونلار چیقاریردیم.

آوچیلاردان بری یوزینی منه دوتوب دیدی:

— لطفاً، ایتلری تاپداتما یاسکز.

— آرخابن اول، کورمهش دکلم. — دیه بر وقار ایله جواب ویردیم.

وولودیا یوره کینک بهرکلکینه باقمایاراق، آو آتینا بر قدر قورقا — قورقا

میندی و آتی تومارلایاراق، بر نیچه یول سوروشدی:

— بو آت دینجیدر؟

آت اوسته ایسه او چوق یاقشی کورولوردی. لاپ هله ییل بویوک آدام ایسی. دولی بودلاری یهره اوله یاقشی بابیشیردی که، من پاخیلق ایدیردیم؛ چونکه کولکمه باقوب کوروردم که، من بو جور کوزله کورونمه یرم.

یبله کاندان آتامک آددیملاری ایشیدیلدی. تازیچی، تازیلارینی توپلاشیردی. کوبکلی آوچیلار نوز کوبکلرینی چاغیردیلار و آتالار اوتورماغا باشلادیلار. اوزدن کیچی آتی قایی یا چکدی؛ مختلف بدیعی کورکملرده اوزانمش ایتلر، آتامک یاننا قاجدیلار. بوندان سوکرا ملقا، منجیق خالتادا ده میرینی چینگیله تهرک، بر سه وینجه قاجوب کلدی. ملقا کلیرکن همیشه او بری ایتلر ایله خوش بشله شیردی: بعضیلری ایله اویناشیر، بعضیلریله ایله شیر و میریلدیر، بعضیلرینی ایسه یتله یردی.

آتام، آنا میندی و بز یولا دوشدیک.

VII

آو

تورقا کوك آت اوستینده، باشیندا توکلی پاپاق، چکیننده بویوک بر یونور و قورشاغیندا بر ییچاغ اولاراق، هامودان ایلریده کیدیردی.

بو آدامک دوتفون و آجقلی کورکمیندن اوله دوشونوله ییلیردی که او آوا دکل، نولومه کیدیر. آتینک دال آیاقلاری یانیندا، تازیلار دسته ایله یوکورورلردی. کیریده قالان بدختک حالینا آدام آجینیردی. او؛ نوز یولدایشینی کری به سوروگنه مک اجون وار کوچیله دارتیلمالی ایدی. بونی ایتدیگده، آرقادان آت چاپان تازیچی ناتاریله اونی شابلاوب «دسته به» دیه باغیریرلاردی. دروازه دن چیقینجا آتام:

آوچیلارا و منه بول ایله سورمکی بویوردی، نوزی ایسه آتینی قارا بوغدا زه مینسینک ایچینه سوردی.

یچینک قیزغین وقتی ایدی. اوجسز، بو جاقسز پارلاق ساری تارلا آنجاق بر طرفدن یوکسهک کوك میشه ایله یتیردی. او زمان منه اوله کلیردی که، بو میشه دنیانک الک اوزاق و ییلنمز یری در. بو میشه ننگ آردیندا یا دنیا قورتاریر، یادا یاشانما یان ئولکله باشلانیر. بوتون چول ئورتولمشدی و آدام ایله دولی ایدی. یوکسهک قالین قارا بوغدا آراسیندا، بعضاً ییچلمش یرده، بر قادینک اکیلمش بئلی و بارماق لاری آراسینا آلبنان سنبلرک فیوریلماسی، کولکده بشیک اوزه رینه اکیلمش قادینلار، چچکلی دوزلکه سه په لشم درز لر کورولوردی. او بری طرفده کندیلر؛ برجه کوملکده، آرابالار اوستینده دوروب ده درز لری دوزیر، و قوری قیزمش چولده توز سالیرلاردی. دارغا اوزاقدان آتامی کوروب پاپاغینی چقارتدی، کورن باشینی و ساقتالینی دستمال ایله سیدی و آروادلارا چیقیردی. آتامک میندیکی کورن آت، بونکول و اویناق بر یریش ایله کیدیر، آرا سیرا باشینی دوشینه سالوب، یوکهنی دارتیشدیریر و قالین قویروغیله میلچکلری قووردی. ایکی کوبهک قویروقلارینی اوراق شکلینده بوروب آتک آردینجا دابان قاجیرلاردی؛ ملقا قاباقدا کیدیردی. آداملارک دانشیغی، آتارک و آرابالارک تاقیلتیسی، ییلدیرچینلرک سه وینجلی فیتلری، تیره نیشز سوریلر ایله هوادا فیرلانان جوجیلرک ویزلیتلاری، اوت، سامان و آت تهرینک قوقوسی، آجیق — ساری تارلادا، میشه ننگ ماوی اوزاقلیندا، و آغ — کو کومتول بولوتلاردا قیزمار کونشک یاراتدینی مین — مین رنگلر و کولکله، هوادا کرهن یادا بیجه نه که یاتان آغ ئورومجهک تللری — بولارک هاموسینی — هاموسینی من کورور، ایشیدیر و حس ایدیردیم.

قالینو میشه سینه یاناشینجا، دیلجانی اورادا کوردیک. هله هیچ کوزله مەدیگمز حالدا بر آتلی بر آرابادا کوردیک که، بونکدا اورتاسیندا بوفه تچی اوتورمشدی. اوتک آلتیندان بر ساماوار، دوکدورما قایی ایچون چه للهک، و بعض مراقلی بوغچالار و قوتولار کورولوردی. یانلیمادان دیله ییلیردی: تمیز هوادا چای ایچمک، دوکدورما و میوه ییمک ایدیک. آرابایی کورونجه بز بهرک سه ویندیک. چونکه میشه ده اوت اوستینده و عمومیتله هیچ بر کسک هیچ بر زمان ایچمەدیکی بر یرده جای ایچمک بویوک بر کیف حساب ایدیلیردی.

تورقا؛ آدایا یاناشدی، دایاندى، نیجه دورماق و هایانا چیقماق حقیقده آتامک تاپشیرقلارینی دقتلەدیگه دی (آنجاق او، بو تاپشیرقلارا هیچ باقمازدی و همیشه نوز ایستەدیکی کبی ایدەردی). ایتلری براقدی، سه لهدی، آتا مینوب فیت چالا — چالا کنج شام آغا جلاری آردینا کیچدی. براقلمش تازیلار، هر شتیدن قاپاق قویروقلارینی ییلله تمکله ئوز سه وینجلیرینی ییلدیردیلر؛ سیلکیندیلر، ئوزلرینی

دوزه لندیلر، و بوندان سوکرا قویروفلارینی بهرک ییلله بهرک او یان — بو یانا داغیشوب قاچدیلار.

— یایلیغک وار؟ — دیه آتام سوروشدی.

من جیمدن یایلیغی چقاروب اونا کوستردیم.

— اوندا بو بوز ایتی یایلیق ایله دوت.

— ژیرانی می؟ — دیه من بر ییلجی کورکمیله سوروشدیم.

— هه، دوت و یول ایله قاچ. آغاجسز یره یتیشنده دایان: باق! دووشانسز،

یانیما کلمه!

من یایلیغی ژیرانک توکلی بویشنا دولادیم و بر باشا تعین ایدلمش یره قاچماغا باشلادیم، آتام کولور و آردیمجا قیشقیریردی.

— ترها، تز! یوقسا کیجیکرسک!

ژیران آدم باشی دایانوب، قولقلارینی شکه بیر و آوچیلارک سسلرینی دیکله یردی. اوننی یریدن ده برتمکه منیم کوچیم چاتما یردی. من ده «دوت ها، دوت ها» دیه قیشقیریردیم، اوندا ژیران او ایله کوچلی دارتینیردی که، من کوچله اوننی ساقلا یا ینیردیم و بریمه چاتینجا بر نیچه یول ییقلدیم. یوکسهک بر پالوت آغاجی آلتیندا کولکه لی دوز بر یر سه چوب اونک اوستینه اوزاندیم، ژیرانی دا یانیمدا اوتوردوب کوزله مکه باشلادیم. بویله حاللاردا اولدیغی کبی دوشونیشم. حقیقتدن چوق اوزاقلاندی. من اوچنجی دوشانا ایت بر اقدیغی تصور ایدیردیم، میشهده ایسه ایلك تازی سس و یردی. میشهده تورقانک سسی داهایا بهرکدن و داهایا قیزغین ایشیدیلیردی؛ تازی زینکیله یر و سسی تر — تر ایشیدیلیردی. باشقا یوغون بر سس ده اونا قوشولدی. سوکرا اوچنجی، دوردنجی سسلر ایشیدیلدی و کیتدی که سس آرتدی. بو سسلر. گاه سوور، گاه دا بری — برینی کسیرلردی. سسلر کیتدی که کوچله نیر و آراسی کسيلمه ز اولوب سوکرا بو یوک بر کورولتویا چه وریلدیلر. تازی یار دورت یانا سس سالمش لاردی.

بوننی ایشیدینجه من ئوز بریمده قورویوب قالدیم. کوزلریمی میشه ده دوغرو زینله یوب هیچ سبب کولومه یردیم. تر، باشمندان آقوب آباغیمدان چقیردی؛ تر دامجیلاری چنه مدن بو وازلاناتما قیدیم کلیردیه ده، من اونلاری سلیمه یردیم. منه او ایله کلیردی که، بو دقیقه دن قطعی بر وقت اولای یلمه ز. بو کرکین حال چوق غیر طبعی اولدیغی ایچون اوزون سوره یلمه زدی. تازی یار گاه میشه ننگ لاپ قیراغیندا هوروشورلر. گاه باواش — باواش مندن اوزاقلاشیرلاردی. دووشان یوق ایدی. من او یان — بو یانا باقماغا باشلادیم. ژیران دا بو وضعیتده ایدی. اولجه او، دارتینوب زینکیله یردی؛ سوکرا ایسه منیم یانیمدا اوزاندی و باشینی دیزیم اوسته قووب دینجه لیدی.

آلتیندا اوتوردیم پالوت آغاجینک چپلاق کوکلی یانیندا، بوز، قوری برده، قوری پالوت یا بر اقلاری، قوزالاری آراسیندا قوروش مامر ایله نورتولمش چوبوقلار، ساری — یاشیل مامر و آرا سیرا جیرتلایان یاشیل اوتلار ایچینه قاریشما لار فایناشیرلاردی. اونلار آچدیقلاری جیغیر ایله بعضیسی یوکلی، بعضیسی یوکسز اولراق، بری — برینگ دالینجا تله سیرلردی. من بر چوبوق کوتوروب اونکلا یولی کسدم. قاریشقالارک بعضیسی قورقما یوب، چوبوغک آلتینا سوقولور، بعضیسی چوبو غک اوستینه دیرماشوب کیچیر، بعضیسی ایسه، خصوصیه یوکلی لری، بوسوتون ئوز لرینی ایتیروب نه ایده جکلرینی ییلمه برلردی. بونلار دایانیر: دولاما یول آراییر، یا کری قایدیر، یادا چوبوق ایله منیم الیمه دک کلوب، کرک که پالتاریمک قولینا کیر مک ایستیرلردی. ساری قانادلی بر کپه نه ک منی بو مراقلی تماشا دان آیردی. کپه نه ک لاپ قاباغیمدا اوچوب هرله نیردی. من اونا فکر و یریر — و یرمز، او مندن بر ایکی آددم اوزاغا اوچدی؛ جیر بر یونجانک سولمش آغ کولی اوزه رینده فیرلانوب، اوتوردی. ییلمه برهم، کونشمی اوننی ایشیدیردی، یادا بو اوتدان شهد آیردی. آنجاق خوشلاندیغی آجیق کورولوردی. آرا سیرا قانادلارینی ییلله بر و چیچکه سیقیریدی. آخردا لاپ تیره نیشسز یاتوب قالدی. من، باشیمی اللریم اوزه رینه قویوب، لذتله اونا باقیردیم.

بردن ژیران اولایوب، سیجرادی و او ایله کوچله دارتیندی که، من آز قالا ییقلمشدم، من باقیندیم. میشه ننگ قیراغیندا بر دوشان قولاغینک برینی یاتوروب، او برینی دیکلتمش حالدا آتیلیردی. قان باشما ووردی و بو دقیقه ده هر بر ششی او بو داراق، نه ایسه غریبه بر سسله باغیردیم و ایتی بوراقوب قاچماغا باشلادیم. لاکن بوننی ایدیر — ایتمز پشیمان اولماغا باشلادیم، دوشان یره یانیدی، سیجرادی و آرتق من اوننی کورمه دیم. تازی یار میشه ننگ قیراغینا آتیلدی یارو بونلارک آردینجا تورقا، کوللارک آردیندان چیقدی.

ییلسه کر نیجه اوتاندیم. او منیم سهویمی کوردی (سهویم او ایدی که من نوزیمی ساقلا یا ییلمه مشدیم) و سهومز بر باقیشلا منه باقوب، آنجاق «ئه، آغا!» دیدی. لاکن بوننی نیجه دیدیکینی ییلکم لازمدر. او منی دوشان یرینه بهردن آسا ایدی، داهایا باقی ایلاردی.

من بو یوک بر هیجانلا دوردیم یرده چوق دایاندیم. ایتی چاغیرما یر، آنجاق اللریمه دیزلریمی دوکوب دیردیم:

— آی آلاه، من نه ایتدیم!

دوشانلار اوزاقلاشدی یار، آدانک او بری طرفینده کورولتو قویدی؛ دوشانی چقارتدی یار و تورقا ئوز زوربا شه پوری ایله ایتلری چاغیر یردی. من بونلارک هامو سینی ایشیدیر، آنجاق یریمدن قیمیلدانا یردیم.

آو قورتاردى. كنج قاين آغاچلارنىڭ كوكلەسىندە خالچا سالىندى ۋ ھامو خالچا اوستىندە اوتوردى. بوفەتچى غاوريلو، يانېندا ياشىل ياش اونى ازەرك، بىمچە لرى سىلېر ۋ قوتولاردان؛ ياپراقلار بو كولمىش كاوالى ۋ شافتاليلارى چىقاريدى. كوتش آغاچلارك بوداغلارى آراسىندان كىچىر ۋ خالچانك تىشلىرىنە، منىم آياقلارىما غاوريلونك ترلەش داز باشىنا دە كىرمى تىترەك ايشىقلار آتيردى. خىف روزكار؛ آغاچلارك ياپراقلارىندان كىچوب توكلرىمە ۋ ترلەش يوزىمە دە كەرك، منى سەرىنلەدردى.

بزه ميوە ۋ دوكدىرما پايلايدىلار. بونان سوكر خالچا اوستىندە بر ايشىمز قالمىردى. اودركە، كوتشك كوتبەلن، ياقىچى شاعالارىنا باقمىياراق، قالتوب اوينامغا كىتدىك.

ليوبوچقا كوتشك كوزلرلىنى قىياراق اوت اوزەرىندە ھوپپاناراق، دىدى: — ھە، نە اويناياق؟ كلىكز، رويىنزون اويناياق.

ۋولوديا بر تىللكلە اوت اوستە اوتوروب، ياپراقلارى چىكەنەرك، دىدى: — يوق... آدم دارىخىر. ھلە ھىمىشە رويىنزون! اىمدىكە چوق اىستەرسكز،

اوندا ياقشىسى بودركە، كلىكز، كوما تىكەك.

ۋولوديا آپ — آچىق ئوزىنى ئو كوردى: يقىن كە او آو آتىندا كلمەسىنە كورە نوغلاير ۋ يالاندىن ئوزىنى چوق بورغون كى كوسترىردى. اولايلىر كە، اونك دوشونچە سى چوق ۋ مىخلە قوۋسى آز اولدىفندان رويىنزون اويىنىدان ذوق آلا يىلمەردى. بو اويون؛ بر آز اول اوقودىغمز «اسوچ رويىنزونى» ندىن آبرى آبرى صحنلر اويىنا ماقدان عبارت ايدى.

— ياقشى... سن آلاھ... نە اىچون سن بزم ذوق آلمامزى اىستەمەرسك؟

— دىھ قىزلار اونى دارىشدىريرلاردى. — سن شارل، يادا ئەرنەست، يادا آتاسى اول. ھانسىنى اىستەمەك — دىھ قاتەقا قولچاغىندان دوتوب اونى يردن قالدېرماغا چالېشېردى.

ۋولوديا اىسە، كرنەشوب، عىن زماندا بر وقارلا كولومسەركە، دىردى:

— ۋاللاھ اوينامغىم كلمەير. دارىخىرام.

بونك اوزەرىنە ليوبوچقا آغلاياچاق بر حالدا دىدى:

— اىمدى كە ھىچ كس اويناماق اىستەمىر، اوندا ايودە اوتورسايدىق، داھا

ياقى ايلوردى.

ليوبوچقا يامان آغلاغان ايدى.

— ياقشى كەدەك، آنجاق سن آلاھ آغلاما. آغلاماقدان زھلم كىدېر.

ۋولوديانك بو كذشتى بزه چوق آزكىف وېردى، ترسىنە اولاراق اونك تىبل ۋ دوتغون كوركىمى، اويونك بوتون كوزەللكىنى بوزوردى. بز ېرە اوتوروب بالىق دوتماغا كىتدىكىمى تصور ايدەرك، وار قوۋمز اىلە آوار چىكەكە باشلاقتا، ۋولوديا اللرىنى بو كوب، اوتورمشدى. ۋولوديانك بو اوتوروشىلە آلدېنى وضعىتك بالىچى اوتوروشىنا ھىچ بر بىكزەشى يوقدى. من بونى اونا دىدىم. او اىسە جواب وېردى كە، اىمىزى چوق اويناتماقدان بز ھىچ بر شى قازانمازى ۋ ايتىرمەزى ۋ ھەدە چوق اېرەلىدە كىدە يىلەرزى. من اىستەر — اىستەمەز اونك سوزلرئە راضى اولدىم. من آوا كىتدىكىمى تصور ايتدىكە چىكىمىدە بر آغاج مېشە يونەلدېم. ۋولوديا اىسە آرقاسى اوستە اوزانوب، اللرىنى باشى آلتىنا قويدى ۋ منە دىدى كە، كويا اودا آوا كىتمشدر. بويە حركتلر ۋ سوزلر بىزى اويوندىن سوئودىردى. ھەدە چوق يورەك بولاندىرېردى. چوقىسەدە اونا كورە كە آدم ئوز يورە كىندە، ۋولو دىباي حىلى يىلمە يىلمەزدى.

من ئوزىم يىلەرم كە، آغاج اىلە قوشى وورماق بر يانا، حتا آغاجى توفك كىبى آتماق يىلە اولماز. بو؛ اويوندىر. آدم بويە دوشونسە، اوندا مېنوب، كزىمك اولماز؛ حالبو كە ۋولوديانك يقىن چوق ياقشى يادىندا كە اوزون قىش كىجەلرئە، بز قىسلىقى يايلىق اىلە ئورتوب اونى آرابا قايرىر، برىمىز آراباجى، برىمىز لاكەى اولوردىق، قىزلار اورتادا اوتورولاردى؛ اوج آت ېرىنە اوج سانداليا قوشور ۋ يولا چىقىردىق. بو يولدا نە قدر حادثەلر اولوردى ۋ قىش كىجەلرى نە قدر سەوينچ ۋ تز كىچىردى!... آدم دوغروجق محاكەمە آپايرسا، اوندا ھىچ بر اويون اولماز. اويوندا اولماياندا ېردە نە قالير؟...

IX

اىلك سەۋكى يە بىكزە بر شى

ليوبوچقا آغاجدان آمەرىقا ميوەسى دەردىكىنى تصور اىلە بر ياپراق اوزەرىندە زوربا بر قورد قوپاروب باغىرتى اىلە ېرە توللادى، اللرىنى يوقارى قالدېروب، كرى سىجرادى. سانكە قورددان بر شى سىجرىاچاغىندان قورقوردى. اويون دايداندى. بز ھامومز قوردا باقماق اىچون ېرە دوشوب، باشىمىزى بر ېرە اكدىك. قاتەقا قوردك يولنا بر ياپراق قوپوب، اونى ياپراق اوستىنە كوتورمەك چالېشېردى. من دە قاتەقانك چىكىنى اوستىندن باقىردىم.

من كورمشدىم كە، بر چوق قىزلار چىكىن آتماغى عادت اىتمشدر. اونلار بو حركتلە سوروشمىش آچىق بويونلى پالتالارنى اصل ېرىنە قايتارماق اىستەيرلر.

يادىمدادركە، مېمى ھىمىشە بر حركت اىچون آچىقلانير ۋ دىردى:

(* "C'est un geste de femme de chambre" قاتەقا

*) بو قارا باش حركتىدە.

قورد اوزه رينه اكيلمش ايكن بو حركتى ايتدى. لاپ بو سيرادا ايتل اونك آغجا بوينندان لچكىنى قالديردى. بو حركت وقتى اونك چىكىنى منم دوداقلاريمك ايكي بارماقلىندا ايدى. من آرتق قوردا باقىرديم. باقديم، باقديم و وار كوچيمله قاته قانك چىكىندن ئوپديم. قاته قا دونوب باقمادى. آتجاق من كورديم كه، اونك بوينى و قولاقلارى قىزاردى. وولوديا باشىنى قالديرمادان ريشخند ايله ديدى:

— بو نه اينجه لكدر؟

منم ايسه كوزلریم ياش ايله دولمشدى.

من قاته قاداتان كوزايرمايردیم. من اونك تر و تازه آغ يوزجىكه چوقان آيشمشدیم و همیشه بو يوزجىكه سهويردیم. ايمدى ايسه من اونا داها دقتله باقماغا باشلادیم و داها آرتق سهويدیم. بويوكلكر يانينا كلينجه آتام ديدى كه، آتامك خاهشله كيتمهز صباح سحره ساقلانمشدر. بو خبير بىزى چوق—چوق سهوينديردى. بز ايوه ديلجان ايله بر يرده قايتديق. وولوديا و من، آت مينمكده داها باجا ريقلى و داها جسارتلى اولديغىمى بر برىمزه اثبات ايتمك ايسه بهر، ديلجانك يانيندا آت اوينايدى. كوكلكم اولكىندن اوزون ايدى. كوكلكه باقاندان كوزهل بر آتلى كوركىمنده اولديغىمى دوشونوردیم. لاکن دويديم خودكاملق دوينغوسى آشاغى داكى سبه كوره چوق چىكمه دن بوزولدى. من ديلجاندا كيدنلك لاپ خوشينا كلمك ايچون بر قدر ديلجاندان كرى قالدیم. سوكر ايسه چوبوق و آياقلاريمك ياردىميه ئوز آتيمى چاپدیم. ئوزيمده وقارلى بر وضيت آلدیم و ديلجانك قاته قا اوتوردىغى طرفيندن قاسيرغا كىي، چاپاراق كىچمك ايسه يردیم. آتجاق من آتى سرىز چاپماقمى يوقسا هايقىرماقمى ياقشى اولاجاغىنى ييلمه يردیم. لاکن ياراماز يابى، ديلجانا قوشولش اتلارا ياناشير — ياناشماز وار كوچمله چاليشماما بقما يارق، شيرىپ دايندى و اويله ده كوزله نمى دايندى كه، من بهردن قوبوب، آتك بوينا دوشدیم، لاکن ييقلمادیم.

X ✓

آتام نيجه آدم ايدى

او، كچن عصر ك آدمى ايدى. اونك او عصر ك كنجلىرى ايچون عمومى اولان كورولمز بر جوان مردلك خاصيتى واردى؛ زيره كه، ئوزينه كووه نى، خوش رفتار و كيفىل ايدى. ايمدىكى عصر ك آدمالارينا او؛ يوقايدان آشاغى باقىردى. بونك سببى بر قدر آنادان كلمه منمچىلكى اولديغى كىي بر قدرده عصرىمزه، ئوز عصرينده نفوذ و موفىتلىرى قازانا ييلمه دىكىنه كىزىلجه جىنلنمىسى ايدى. عمرينده انك باشلىجا ايكي احتراصى وار ايدى، اودا قومارا و قادين ايدى. او، ئوز عمرينده

قوماردا بر نيجه ييلون. منات اودمشدى. و هر طبعه دن اولان سانسز قادينلار ايله علا هسى اولمشدى.

هوندور، شمشاد بوينى؛ خرذا آددىملى تحاف بر يرشى، همیشه كولومسەين كوزلرى، ايرى قارتال بورونى، دوزكونده اولماسا آتجاق چوق ياقشى بوكونل دوداقلارى واردى. چىكىنى چىكمك خاصيتى ايدى. دانيشىغىندا تقصان — بيجىلدا ماسى ايدى. بوتون باشى داز ايدى. آتامك يادىما كلن كوركى بو ايدى. بو ظاهرى كورونوشيله او؛ *à bonnes fortunes* بر آدم آدينى قازانمش اولديغى كىي. بوتون طبقه لردن اولان بوتون آدمالارا، خصوصيه ئوزى ايسه دىكى آدمالارا، خوش كليردى.

او هر كسله مناسبتده اوستون كله ييليردى. او، هيچ بر زمان چوقدا يوقارى طبقه جمعيتى آدمى اولمادىغى حالدا، دائىما بو دائره نك آدمالار يلا دولاشير و اونلار دان حرمت كوروردى. او، و قار و ئوزينه كووه نمك قدرينى ييليردى و بوئى اويله بر درجه ده ساقلانمى كه، بودرجه ئوز كه لرينى تحقير ايسه يوب، اونى جمعيت كوزينده يوكسه لديردى. او؛ اورزىنا لىجى (تحاف حركتلىر كوسترن) بر آدم ايدى. آتجاق بوئى بعضاً يوكسه ك جمعيت آدمى اولماسىنى كوسترمك ايچون، يادا ثروتى عوض ايله جك بر واسطه كىي ايشله ديردى. دنيا دا هيچ بر شى اونى تعجبلىنديره ييلمىزدى. نه كىي پارلاق بر وضيتده اولورسا — اولسون، اويله ييليردى كه، او بو وضيت ايچون يارانمشدر. او، حياتك هر كسجه بللى اولان قارا و خىردا كدرلر ايله دولو جىتلىرى باشقالاريندان ئويله كىزله دير و ئوزيندن اويله اوزاقلاشديرا ييليردى كه، اونا حسد ايسه م كى اولمازدى. او؛ بوتون راحتك و لذت ويرن شىلرك يىلجىسى ايدى و بونلاردان استفاده ايله ييليردى. اونك يارارلى آدمالار ايله ياقشى علاقىسى واردى. بو علاقه نى ده قسماً آتامك قوهوملىغى واسطه سيله، قسماً ده كنج چاغيندا كى دوستلارينك واسطه سيله دوزه لتمشى. بو دوستلارى دا رتبه ده ايلرى كىتدىكلرى ايچون آتام يوره كينده اونلارا جىنله نيردى؛ چونكه ئوزى همیشه لك استغنايا چىقمش غوارديا ملازملىكىنده قالمشى. بوتون عسكرلكده اولمش آدمالار كىي، اودا مودا ايله كىينمه كى باجارمايردى. بونا قارشى او چوق غريبه و ظريف كىينيردى. همیشه كه نىش و يونكول پالتارى، كوزهل چماشيرى، بويوك و قاتلاما مائزه تلى و بوونقلارى اولوردى... همده اونك ايرى بدىنه، محكم ياپىلىشينا، توكسز باشينا، ساكت و قطعى حركتلىرى هر شى ياراشيردى؛ او، حساس و حتا آغلاغان بر آدم ايدى. چوق وقت كتابى يوكسه كدن اوقويوركن تائىرلى بر يره چاتدىقدا سى دىته مكه باشلاير، كوزلرى ياشاير و آجىقلانوب، كتابى بر يانا آتيردى. او؛ موسيقىنى سهويردى. پيانودا ئوزى — ئوزينه زور دوتاراق ئوز دوستى... نك ماهنلا رينى، قاراجى ماهنلارى و اوپه رالاردان بعض هوالار اوقويوردى. لاکن عرفا

موسیقیسینی سومیردی. و عمومی فکره اهمیت ویرمهدن آچیق دیردی که، بهتخو وەنک سوناتولاری اونی داریخدیبریر و یوقو کتیریر. او دیردی که، سەمیونووا اوکو دیغی «منی اویاتما» و قاراچی قادین تانیوشا او قودیغی «بر دە کل» آدلی ماهنیلار قدر کوزەل هوا هیچ ایشیتەمەبوبر. او، یاقشی ایش ایچون جماعتە احتیاجی اولان آدمالاردان ایدی. جماعت هر نە یاقشی دیسە ایدی، اودا آنجاق اونا یاقشی دیردی. اونک باشقا معنوی بر اساس و مسلکی اولوب، اولمادیغینی آلاە ییلیر؟ اونک یاشایی جور بەجور اکتەنچەلر ایلە اویلە دولو ایدی که، اونک ئوزینە بر مسلک دوزەلتمکە وقتی یوقدی. هەمە او حیانتدا او قدر خوشبخت ایدی که، مسلکە احتیاج کورمەبردی.

قوجالدا اونک هر شئی حقیقە ئوز نکرى و دکیشمەز قایدالاری واردی. بودا آنجاق عملی اساسلار اوزرە دوزەلمشدی. اونا سەادت، یادا لذت ویرن ایشلری «نولاناجاغی او؛ یاقشی ییلیر و هامونک همیشه بویله ایتەمسە لازیم اولدیغینی دوشو بوردی. او ئوز دانیشیلا آدمای چوق مراقلاندریردی. بو باجاریغی دا منجە اونک قایدالارینک چەویکلکینی آرتیریردی. او، عین ایشی، اک سەویملی بر اویناق کبی و اک آلچاق بر رذالت کبی تصویر ایدە ییلیردی.

XI

ایش اوتاغیندا و ییمک اوتاغیندا مشغولیت

بز ایوہ چاندیقدا، هوا قارایردی. آنام رویال چالماغا باشلادی. بز ایسە — چوجوقلار — کاغذ، قلم و بویا کتیروب شکل چکمک ایچون ماسا اطرافینا توپلاشدیق. منیم آنجاق کوك بویام واردی. بونا باقمایاراق، من او شکلی چکمکە کیریشدیم. تر کوك آت اوستیندە کوك بر چوجوق و بر نیچە کوك ایت چکدیم. آنجاق کوك دوشان چکیلە ییلەجکینی قطعی ییلیردیم. بو خصوصدا مصلحتلشمک ایچون آنامک ایش اوتاغینا قاچدیم. آنام نە ایسە اوقوبوردی. من «کوك دوشان اولورمی» دیه سوروشونجا باشینی قالدیرمادان «اولور، عزیزیم، اولور» دیه جواب ویردی. من ئوز یریمە قایدوب، کوك بر دوشان چکدیم، سوکرا کوك دوشاندان کول قاییرماغی داها مناسب کوردیم، کولدا خوشیما کلمەدی؛ من اونی آغاج ایلەدیم. آغاجدان اوت تاییسی، تاییادان بولوت... آخردا کاغذی اویلە باتیردیم که، آجیغیدان جیریق — جیریق ایدوب وولتر فرەسلوسیندا مور کولەمکە کیتدیم.

آنام؛ ئوز معلمی فیلدک ایکینجی قونسەرتینی چالیردی. من مور کولەبیردیم. منیم خیالیمدا بعض یونکول، ایشیقلی و شفاف خاطرەلر جانلانیردی. آنام؛ بهتخوونک بر سوناتوسینی چالدى. من، نە ایسە، غملى، آغیر و دوتوقون بر شئی خاطرلادیم. آنام

بو ایکی یەسانى تر — تر چالیردی؛ بونا کورەدە اونلارک مندە اویاتدیغی دویغو، چوق کوزەل یادیمدادر. بو دویغو خاطرەتە بکرەبردی. لاکن نەیک خاطر ایتینا؟ اویلە کلیردی که آدم هیچ بر زمان اولمایان بر شئی خاطرلایر.

من ایش اوتاغی قاپیسی ایلە یوز بەیوز اوتورمشدیم. یاقوق و باشقا بر نیچە ساققالی آدم ایش اوتاغینا کلیردی. آردلارینجا تر قاپی ئورتولدی. «آرتق ایشلر باشلاندى» دیه دوشوندیم. منە اویلە کلیردی که دنیادا بورادا کورولن ایشلردن داها اهمیتلی بر ایش اولاییلەمەز؛ بو فکریمە منی برده اوراسی دوغرولدیردی که، هامو ایش اوتاغی قاپی سینا پیچیلداشاراق و بارماقلاری اوستیندە یاناشیرلاردی؛ اورادان ایسە آنامک یوکسەک سسی و سیغارا قوقوسی کلیردی. سیغارا قوقوسی ایسە همیشه — نەدن ییلەمیریم — چوق خوشما کلیردی. قارل ایوانووپیچ، یوزیندە بر دوتوقونق و قطعیت، و تانیش چکمە جیریلتسی ایشیتدیم. قارل ایوانووپیچ، یوزیندە بر دوتوقونق و قطعیت، و آیلندە، نە ایسە بر کاغذ اولاراق، بارماقلاری اوستیندە قاپی یا یاناشدی و یاواشجا قاپی نی تیقیلداندی. اونی ایچری بوراقدیلار و قاپی یکیدن باغلاندى. من ئوز ئوزیمە دوشوندیم:

«برجە بر بدبختلک چیقوب ایلەمەسین. قارل ایوانووپیچ آجیقلانمشدر او هر شئیە حاضردر...»

من ینە مور کولەدیم.

آنجاق هیچ بر بدبختلک چیقمادی. بر ساعدن سوکرا ینەدە چکمەلرک جیریلتسی منی اویاتدی. قارل ایوانووپیچ، یاناقلاریندا کوردیکم کوز یاشلارینی یابلیق ایلە سیلەرک، قاپی دان چیقدی و پیچیلتی ایلە نە ایسە سوبلەنەرک، یوقاری کیتدی. اونک آردینجا آنامدا چیقوب، یانیمزا کلدی و الینی آنامک چیکینە قویوب، سەوینجلی. بر سسلە دیدی:

— ییلیرمیسک، ایمدیجە من نە قرارە کلمیشم.

— یوق عزیزیم، نە قراردر؟

— من قارل ایوانووپیجی دە چوجوقلار ایلە آپاریرام. آرابادا یر وار. چوجوقلار اونا ئوکرە شمشلر. اودا دیهسن، اونلارا لاپ ساریلمش کبی در؛ ایلدە ۷۰۰ منات ایسە بر شئی دکلدر. *et puis au fond c'est un bon diable*. من آنامک قارل ایوانووپیچدن نە ایچون دە ییندیگینی باشا دوشە ییلەبیردیم. آنام دیدی:

— من چوق شادم. چوجوقلار ایچون دە اونک ایچون دە یاقشی اولور. او چوق یاقشی قوجادر.

آنام دیدی:

— من، او ۵۰۰ مناتی ئوزی ایچون بر هدیە کبی کورتورمەسینی دیدیکدە سن اونک نیچە متائر اولدیغینی کورمش اولسا ایدیک... هاموسیندان مزەلیسی منە ویردیکی

حساب ورقه‌سی‌در. ایکی کوز ایستیر باقماغا. جاندر، جان — دیه کولومسه‌یرک، قارل ایوانوویچک الیه یازیلش حساب ورقه‌سینی آناما ویردی.

کاغذک مضمونی بویله ایدی:

«چو جوقلار ایچون ایکی قارماق — ۷۰ قه‌پیک.

«قوتی جیق ایچون آلتمش اولان رنگلی کاغذ، زرلی حاشیه، یایشقان و

غیره، بونلارک هاموسی هدیه ایچون ۶ منات ۵۵ قه‌پیک.

«چو جوقلاردا بخشیش — کتاب و اوق ۸ منات ۱۶ قه‌پیک.

«نیقولا ایچون شالوار — ۴ منات.

«۱۸۰۰۰۰ نچی ایلده پیوتر آله کساندروویچ موسقودان وعد ایتمش اولدیغی قیزیل

ساعت — ۱۴۰ منات.

«قارل مائویه دونغیندان باشقا جمعیی ۱۵۹ منات ۷۹ قه‌پیک آلمالی‌در».

قارل ایوانوویچک بخشیشله خرجه‌دیگی پارالاری و حتا وعد ایدیلمش

بخشیشک پاراسینی ایستهدیکینی قید ایتمش اولدیغی بو کاغذی اوقودیدا هر کس

دوشونورک، قارل ایوانوویچ دوغوسز و طمعکار بر خود پسنددن باشقا بر شتی

دکلدر. لاکن هامو، بوندا سهو ایتمش اولور.

او؛ الینده کاغذ و باشیندا حاضر نطق ایله ایش اوتاغینا کیردیکده، ایوبمزده

دوزدیگی بوتون حسزلقلاری یاقشی — یاقشی آتام سوله‌مک ایستمشدر؛ لاکن

عادتا بزده دیکته ایتدیگی تاثیرلی سس ایله و تاثیر ایدیجی بر سه‌پکینده دانیشماغا

باشلانجا، اونک یاقشی دانیشماسی نوزینه هامودان بهرک تاثیر ایتمش و نطقینک: —

«چو جوقلاردان آیریلماق منیم ایچون نه قدر آغیر اولسادا» — دیلین برینه چاتدیقا،

لاپ دوتولمش، سسی تیره‌ش و جیبیندن دامالی یایلیغینی چیقارماغا مجبور اولمش

و کوز یاشلاری آراسیندان دیمشدر:

— بلی، پیوتر آله کساندروویچ، (حاضرلادیغی نطقینده بو سوزلر هیچ یوق

ایمش) من چو جوقلارا او یله ئوکره‌شمیشم که اونلار سز نه ایده‌جکمی هیچ ییلمه

یرم. — بر الیه کوز یاشلارینی سیلهرک او بر یله حساب کاغذینی اوزاداراق علاوه

ایتمشدر: — اوندان من سیزه دونلوقسز قوللوق ایده‌رم.

قارل ایوانوویچک سوزلرینک بو دقیقه صمیمی اولدیغینی من قطعیتله دیه

ییلیرم؛ چونکه اونک یاقشی یوره کلی بر آدم اولدیغینی ییلیرم، آتجاج سوزلرینی

حساب ورقه‌سی ایله نیجه اویوشدیردیغینی ایمدیده ییلمه‌یرم.

آتام اونک چیکیننه ووراراق دیمشدر:

— سیزه آغیر ایسه، سیزکله آیریلیشماق، منه داهادا آغیر اولاجاقدی. من

ایمدی فکریمی دکیشدیردیم.

آقشام ییشمکدن بر آز قاباق غریشا اوتاغا کیردی. او؛ ایوبمزده کیردیگی

کوندن اعتبارا آراسی کسيلمه‌دن آه چکوب، آغلایردی. اونک حادثه‌لری قاباقجا

سویله ییلدیکنه ایشانانلارک فکرینجه، غریشانک بویله آغلایوب آه چکمه‌سی، بزیم
ایوبمزده بر فلاکت اولاجاغینی ییلدیریردی. او، وداعلاشماغا باشلادی و صباح‌سحر
کیچوب کیده‌جکینی سویله‌دی. من وولودیا کوز ووروب، قاپی آغزینا چقیدیم.
— ندر؟

— غریشانک مونجقلارینا باقماق ایستیره‌کرسه، یوقاری چقوب کیشیلرک طرفینه
کیچک. غریشا ایکنجی اوتاقتا یاتیر. دهلیزده چوق کوزه‌ل اوتورماق اولور. و بز
هر شیئی کوره ییله‌ریز.

— چوق کوزه‌ل! سن بورادا دایان، من قیزلاری چاغیریم.

قیزلار قاجا — قاجا دیشاری چقیدیلار. بز یوقاری قاتا قالدیق. قاباقجا کیمک
قارانلق دهلیزه کیرمه‌سینی دیشمه ایله کسیدیردیکدن سوکرا، اوتوروب، کوزه‌لمکه
باشلادیق.

XII

غریشا

بز قارانلقدا قورقوردیق. بری — برینه سیقلمشدیق. و هیچ بر سوز دانیشما
دیق. غریشا آدیمجا آغیر آدیملار ایله ایچری کیردی. بر الینده نوز عصاسینی
دوتمشدی، او بری الینده ایسه میس شامداندان بر شام واردی. بز قس چکمه‌یردیک.
غریشا هوانی یوداراق، تز — تز تکرار ایدن آداملار کبی، سوزلری قیسالتا
راق؛ مختلف آوازدا دیردی:

— یا آلاه، یا عیسا، یا عیسانک مقدس آناسی! آتا و اوغولا و مقدس روح...

غریشا دعا اوقویاراق عصاسینی کونجه قویوب، سوبونماغا باشلادی. نوز
کوهنه قارا قورشاغینی آچوب یاواش — یاواش یرتیق لباده‌سینی چیقارتدی.
اصوللی — اصوللی بوکدی و ساندالیانک آرقالینا آسدی. ایمدی اونک یوزینده
همیشه کی تله‌سیکلک و دوشونجه‌سزک کورونمه‌یردی؛ ترسینه اولاراق، ایمدی او؛
ساکت، دوشونجه‌لی و حتا عظمتلی ایدی. تیره‌نیشلری آغیر و دوشونولمش ایدی.
تک بر چماشیردا قالینجا او چارپایی اوزه‌رینه دوشوب، اونی هر طرفدن
خاچلادی. و کوچه‌نهرک کومله‌کینک آلتیندا کی مینجقلارینی دوزه‌لتدی. (کو
جه‌ندیکی، یوزینی قیریشدیرماسیندان کورولوردی) بر قدر اوتوروب، بر نیچه
بردن یرتلمش چماشیرینا دقتله باقدیدان سوکرا، قالقوب شامی لمه هوندورلکینه
(بو لمه‌ده عیسانک بر نیچه شکلی قویولمشدی) قالدیردی، خاچ ووردی و شامی
باشی آشاغی چه‌ویردی. شام جیرتیلی ایله سوندی.

میشه باقان پنجره‌لردن بدرله‌نش آی، نوز ایشیفینی اوتاغا سالیردی. کیچک
اوزون آغ گووده‌سی بر طرفدن آیک سولفون گوموشی تئلری ایله ایشیقلازیر، او

بری طرفیندن ایسه — چر چیه لرك دوشمه و دیوارلاردا دوشوب تاوانا قدر چاتان قارا کولکسی آلتیندا قالیردی. باییردا کشیکجی، میس لیسته سینی داتیلدا بوردی. غریشا، ئوز زوربا آلرینی دوشینده بوکوب، آه چکه — چکه ایقونالارک (عیسانک شکلری) قاباغیندا دینمهز دایانمشدی. سوکرا برچینلک ایله دیز چو کوپ دعا او قوماغا باشلادی.

اولجه او: یاواشدان معلوم دعالاری اوقوبوردی و بعض سوزلری بهرکدن دیردی. سوکرا بونلاری داها بهرکدن و بویوک بر هوسله تکرار ایتدی. او: ئوز سوزلرینی سویلمکه باشلادی. و آجیق آچینا سلاویانجا دانیشماغا جان آتیردی. سوزلری بیچیمسز، آنجاق تاثیرلی ایدی. او ئوزینه لطف و مرحمت کوستره نده، (او ئوزینی قبول ایدنلری بویله آدلاندیریردی) بو سیرادان آناما و بزه دعا ایدیر دی. ئوزی ایچون دعا ایدوب آلاهدان ئوز آغیر کناهلارینک باغیشلانماسینی خواهس ایدیر و دیردی: «آلاه، سن منیم دوشمانلاریمی باغیشلا» او: خیرچیلدا یاراق قالقیر، ینه ده بو سوزلری تکرار ایدوب، سجده به کیدیر؛ یره توقوناراق، قوری کسکین بر س ویرن منیچقارلارینک آغیرلینا باقمایاراق، ینه قالقیر، و ینه یره دوشوردی. وولودیا آباغیمی بهرک چیمدیگله دی، لاکن من دوتوب، باقمادیم ییله: آنجاق چیمدیگله نیری الیمله سورتدیم و بر جوجوق حیرتی، آجینش و حرمت دویغوسیه غریشانک بوتون حرکت و سوزلرینه دفت یتیرمکه دوام ایتدیم. من دهلیزه کیدیرکن، سهوینچ و کولوش کوزله برددیم. بونک عوضینه منیم بدنیم تیره بر و بوره کیم دوکونوردی.

غریشا هله چوق زمان بویله مجذوب بر حالدا قالدی و ئوزیندن دعالار اوفو دی. او. گاه بر نیچه یول اوست اوستدن تکرار ایدیردی: آلاه، سن باغیشلا — لاکن بونی هر دفعه یکی بر قوه و آواز ایله دیردی؛ گاهدا بویله دیردی: «آلاه منی باغیشلا، منه یول کوستر. نه ایده جکیمی منه ئوکرهت آلاه!» و بونلاری اویله بر افاده ایله دیردی که، کویا بو سوزلرینه هله ایمدی به قدر جواب کوزله برددی؛ بعضاً آنجاق آجی — آجی آغلایردی... غریشا قالقدی؛ آلرینی دوشینده بوکدی و سوسدی:

من یاواشجا باشیمی قاپیدان سوقدیم، ئوزیمده نفس چکمه برددیم. غریشا قیلمدانمایردی؛ کوکسیندن دهرین آهلار فیرلایردی؛ آیدان ایشیقلاشم چپ کوزینک بولایق به کینده کوز باشی دایانمشدی.

بردن غریشا غریبه بر سله:

— سن ایسته یمن اولسون، آلاه! — دیه آلنی اوسته یره دوشدی و چوجوق کبی آغلادی.

او زماندان جوق — جوق کیچمشدر. کیچمیشک بر جوق خاطره نری منیم ایچون اهمیترینی ایتیروب، بولایق خیالارلا چهوریلمشدر. حتا بولچی غریشادا

ئوز سوک سفرینی یتیرمشدر. لاکن اونک منه باغیشلادیغی تاثیر و منده اویاتدیغی دویغو، هیچ وقت منیم یادیمدان چیقماز.

آه، بویوک خریستان غریشانک ایمانک او قدر محکم ایدی که، سن آلاهاک یافینلیغینی دویوردک؛ سنک سهوکک او قدر بویوک ایدی که، سوزلر ئوز — ئوزینه سنک آغزیکدان توکولوردی: سن اونلاری محاکمه کله یوقلامایردک... سوز تاپمایوب کوز باشلاریلا یره سهریلیرکن سن اونک عظمتینی نه قدر یوجادان تقدیر ایتدیکن!... من غریشانی بر سهوکی ایله دیکله برددیم. بو دویغو ایسه چوق سوره بینمزدی. اول، اونا کوره که منیم مراقیم ئوده نمشدی؛ ایکینجی، اونا کوره که، بر یرده اوتور دیغم ایچون آباغیم کدیمشدی و من آرقامدا قارائلق دهلیزده ایشیدیلن عمومی بیچلتی و دانیشیغا قوشولماق ایسته برددیم.

کیم ایسه الیمی دوتوب بیچلتی ایله سوروشدی. «بو ال کیمکدر؟» دهلیز لاپ قارائلق ایدی؛ آنجاق هله بر توقونوشیندان و لاپ قولاغیما بیچیلدا یان سسیندن او ساعت قاته قانی تانیدیم.

من هیچ دوشونمدهن اونک الینی دوتدیم. پالتارینک قولى قیسا و دیرسه کیندن یوقاری ایدی. من دوداقلاریمی اونک الینه یاپیشدیردیم، قاته قا احتمال که، بو حرکت تعجب ایتدی و الینی دارتدی؛ بو حرکتیله او، دهلیزده اولان سینق ستولی ایتله دی. غریشا باشینی قالدیردی. یاواشجا باقیندی و دعا اوقویاراق بوتون بو جاقلاری دعالاماغا باشلادی، بز بر بیچلتی و کورولتو ایله دهلیزدن چیتوب قاچدیق.

XIII

ناتالیا ساویشنا

کیچن عصرک اورتالاریندا، جیندیر پالتارلی، آیاق یالین، لاکن شن، دولو و قیرمیزی یاناقلی ناتاشقا آدلی بر قیز خاباروقفا کندینک حیاطلاریندا آتیلوب دو شورمش. آناسی قلارنهت چالان ساووا خاهش ایدیر و اونک خدمت لرینی نظره آلاراق بابام، ناتاشقانی نهمک قالدین قوللوقچیلاری سیراسیندا چالیشماق ایچون یوقاری قانا آلیر. ناتاشقا خدمتچی قراوغیندا چالیشوب ئوزینی خوش طبیعت و چالیشتان بر قیز کبی کوسته ریر. آنام دوغولاندا دایه کرهک اولور. بو ایشی ناتاشقا یا تاپشیریرلاز. و بویکی قوللوقدا اونی چالیشتانلغینا، صداقتینه و کنج خانیمینی سهومه سینه کوره، هامو تعرفه برددی. لاکن قوللوقدا ناتالیا ایله تز — تز کوروشن کنج و زیرهک پیشخدمت (آفتسیانت) فوقانک کیرشانلانش باشی و کیرتمکلی جورابلاری ناتاشقا نک کوبود، لاکن سهوینجلی بوره کینی چالمشدر. حتا او، بابامک یانینا کیدوب فوقایا اره کیتمک ایچون مساعده ایسته میمی قرارلاشدیرمشدی.

او، الینی دارتوب، کوچ ایله کوز یاشلارینی ساقلاپاراق، اوتاقدان کیتمک ایستیر؛ لاکن آنام اوننی ساقلاپوب قوجاقلایر و هر ایکسی آغلایرلار.

اک بالاجا و قیتمدن، یعنی ئوزیم یادیم کلدیکیم کوندن، ناتالیا ساویشنا و اونک محبتی و اوقشایشلاریدا یادیم کلیلر. لاکن اونک محبت و اوقشایشلارینا آتجاق ایمدی قیمت قویا بیلیرم. او زمان ایسه بو قوجا آروادک نادر دیلهجک قدر یاقشی بر وجود اولدیغی، عقلمه یله کلمه بیری. او، ئوز حینده هیچ بر زمان نه اینکه دانشمایر، حتا، منه او یله کلیر که، هیچ دوشونمه بیریده. اونک بوتون حیاتی سهوکی و فداکارلق ایدی. من اونک بزه قارشى طمعسز، صمیمی محبتینه او یله آلیشمشیم که، بونک باشقا جور اولایله حککنی تصور ایده بیلمه بیریده. اونا هیچده تشکر ایتمه بیریده و ئوزومه: «او، خوشبختیمی در؟ راضی میدر؟» سؤالینی ویرمه بیریده.

بعضاً اولوردی که، واجلی حاجت بهانه سیله درسدن قاچوب، اونک اوتاغینا کیدیردیم. اوتورور و اونک اورادا اولماسیندان هیچ چکینمه بیره، نه ایده جکمی برکدن ساییردیم. همیشه او، بر شئی ایله مشغول اولوردی: یا جوراب توقویوردی، یا اوتاغیندا اولان چوقلی ساندیقلاک آراسیندا قوردانیر، یا چماشیرلارک سیاهیسینی یازیر، یادا باشقا بر ایش کوروردی. من ئوزیم ایچون باسوب کسیردیم: «آی بویه جنرال اولاجاغام، و کوزهل بر قیز آلاچاغام، بویه کورهن بر آت آلاچاغام، بویه شیشه دن ایو تکدیره جکم و ساقسونیادان قارل ایوانوویچک قوهوملارینی یازدیروب کتیره جکم» و بو کبی بوش خیالار، ناتالیا ساویشنا منیم بو کوبلاریمی دیکله بوب، همیشه دیردی: «اویله در، آنام، اویله در». همیشه من دوروب کیتمک ایستدیکده، او آبی بر ساندیقی آچیر (بو ساندیقک قاپاغینا ایچری طرفیندن بو یالی بر سادات شکلی، کیرشان قوتوسیندان قوباریلمش بر شکل و برده و ولودیا نک چکدیککی بر شکل یاپیشدیریلمشدی) بو ساندیقدان بر آز توتون چقاروب، یاندیریر و دیردی:

— بو منیم آغام — اوچاقوف توتونی در، سیزک رحمتکک باباکز — آلاله اوننی بهشتکک ایله سین — تورکلرک اوستینه کیتدیکلری وقت، بو توتونی اورادان کتیرمشلردی — ویر آه ایله علاوه اییدردی — بودر، لاپ آخرنجی پارچاسی قالمشدر.

اونک اوتاغیندا اولان ساندیقلاردا هر شئی، هر شئی واردی. بر شئی لازم اولاندا، همیشه دیرلردی: «ناتالیا ساویشنادان سوروشماق لازمدر». دوغروندان ناتالیا ساویشنا بر قدر قوردالانوب، ایستیلن شئی تاپیر و دیردی: «بودر، یاقشی که، کیزلتمشیم» بو ساندیقلاردا منلرجه اویله شیلر واردی که، بونلارک وارلینینی ایوده اوندان باشقا کیمسه بیلمزدی و کیمسه نک قولاغینا کیرمه زدی.

بابام اونک ایسته کینی نانکورلق حساب ایتمش. آجیقلاشمش و جزا اولماق اوزده، یازیق ناتالیانی اوزاق کندلردن برینده کی مال قارا یاناغیندا ایله مک ایچون سورکون ایتمشدی.

آتجاق ناتالیانی کیمسه عوض ایده بیلمه دیکی ایچون، آلتی آیدان سوکرا او یکیدن آغا حیاطینا کتیریلوب، اولکی قوللوغینا قویولور. ناتاشقا، جیریم — جیندیر ایچینه سورکوندن قایدینجا بابامک یانینا کلیر، آیاقلارینا دوشور؛ ئوزینه اولکی کبی مرحمت و التفات کوستریلمه سینی و باشینا کیرهش کیچ فکر ایچون باغیشلانماسینی خواهش اییدر و بو کنج فکرینک بر داها قایتما یا جاغینا آند ایچیر، دوغروندان او؛ ئوز سوزی اوستینده دایانیر.

اوجاغدان ناتاشقا، ناتالیا ساویشنا اولور، و باشینا قوجالمش آروادلارک باغلا دیغی یایلقدان باغلایر. یوره کینده کی بوتون سهوکی احتیاطینی او؛ ئوز کیچیک خانمینا کیچیریر.

آنم ایچون، ناتالیا ساویشنانک برینه مربی کلینجه، ناتالیا ساویشنایا آذوقه آبارینک آچارلاری ویریلیر. چماشیر و بوتون اوزاق و آذوقه اونا تحویل ویریلیر. او، بو یکی قوللوغی دا عین محبت و چالیشقانقلا آباریر. او، بوتون وارلغیلا آغا مالی ایچون جان یاندیریر و آبادانلقی کورلانمادان و اوغورلانمادان ساقلاماق ایچون وار کوجله چالیشیر.

آنم اره کیدینجه ناتالیا ساویشنایا ۲۰ ایلک امک و محبتینه قارشى تشکر ایتمک ایسته بوب، اوننی ئوز یانینا چاغیریر. ئوز میدیونلق و سهوکیسینی اک صمیمی سوزلر ایله سویله بیره، اونا تامغالی بر کاغذ ویریر. بو کاغذدا ناتالیا ساویشنانک آزاد ایدیلمه سی یازیلش اولور. آنم کاغذی ناتالیا ساویشنایا ویره رک، دیرکه او، ایومزده ینه ده قوللوق ایدوب، ایتمه یه جکینه باقمایاراق، همیشه ایله — ۳۰۰۰ منات په نسیا آلاچاقدر. ناتالیا ساویشنا بونلارک هاموسینی دینمه ز سویله مه ز دیکله بر؛ سوکرا سندى الینه آلوب، آجیقلى — آجیقلى سنده باقیر و دوداقلاری آراسیندا نه ایسه میریلدانا راق، قاپینی چیرپوب اودادان چیقیر، کیدیر. آنم؛ بویه غربه حرکتکک سببینی آکلامایوب، بر آزدان ناتالیا ساویشنانک اوتاغینا کیریر و کورور که، ناتالیا ساویشنا ساندیق اوستینده اوتوروب، آغلایر و بارماقلاریلا جیب یا بلغینی قوردالایاراق، دقتله قاپاغیندا دوشمه اوزه رینه آتیلش آزادلق کاغذینک خیردا پارچالارینا باقیر.

— ناتالیا ساویشنا: عزیزیم، سیزه نه اولمشدر؟ — دیه آنم اونک الینی دوتاراق سوروشور.

— هیچ. باشکه دونوم. — دیه ناتالیا ساویشنا جواب ویریر: — یقین مندن آجغکز کلیر که منی ایودن قوویرسکز... نه اولور، کیده م.

بر يول من اونك اليندن جينه ندیم. بو ایش بو چور اولدی: نهار وقتی نوزیمه قواس توکهرکن، غرافینی یانی اوسته دوشوروب سفره نی ایسلاتدیم.
آنم دیدی:

— برجه ناتالیا سایشانی چاغیریکز، کلوب نازلادینی اوغلانا باقوب سهوینسین.

ناتالیا سایشنا ایچری کیردی و منیم دوزه لتدیکم نوهوری کورونجه، باشینی یرغالادی، سوکرا آنم اونک قولاغینا نه ایسه دیدی، اودا بارماغینی سیلکه له یوب، چیقدی.

ییمکدن سوکرا من کیفی ساز، داماغی چاغ حالدا، هوپانا — هوپانا سالونا کیتدیم. بردن ناتالیا سایشنا الینده سفره قاپی نك دالیندان چیقدی، منی یاقالادی و «سفره لری ایسلاتما، سفره لری ایسلاتما!» دییه نیتوت کوستریمه باقماباراق، یاش سفره نی یوزومه سورتمکه باشلادی. بو، منه اويله توقوندی که، آجیقدان آغلاماغا باشلادیم. من سالوندا کزیشه رک و کوز یاشلاریندا بوغولاراق توز — نوزیمه دیردیم:

«نیجه اولان شی در! ناتالیا سایشنا، هله لاپ یاوان ناتالیا! منه — سن — دیر. و هله کندلی چوجوقی ایتمم کبی، یاش سفره ایله یوزیمه وورور! یوق بو دهشتدر!»

ناتالیا سایشنا منیم بهرک جینلندیکی کوروب، قاچدی. من ایسه اویان — بو یانا کزینهرک، ناتالیادان بو تحقیره قارشى نیجه انتقام آلمای دوشونوردیم. بش دقیقه دن سوکرا، ناتالیا سایشنا قایدوب، کلدی، قورقا — قورقا منه یاناشدی و یوره کیمی آماغا باشلادی:

— سدر، باشکرا دونوم، آغلامایکز... من کیجی باغیشلایکز... من مقصرم... سیز داها منی باغیشلایکز منیم عزیزیم... آلیکز...

او: یایلیغ نك آلتیندان قیرمیزی کاغذدان قایریمش بر پاکت چیقارتدی و تیره ک ایله منه اوزاتدی. ایچینده ایکی قاقهت برده بر اینجیر وار ایدی. من بو تمیز یوره کلی قوجانک یوزینه باقا ییلیمه یردیم. یوزیمی اویانا چهره رک، بخشیشی آلدیم. کوز یاشلاریم داها آرتق آماغا باشلادی — آنجاق بو دفعه کوز یاشلاریم؛ آجیقدان دکل، بلکه محبتیمدن و اوتانديغمدان آقیردی.

XIV

آیریلق

تصویر ایندیکیک حادئه لرک صباحیسی کونی آرابالار قاپی دا دایانمشدی. نیقولای یول کندن آدم کبی کینیمشدی. یعنی شالوارینی، چکمه لر نك بوغازینا جمندی و کوهنه - ورتوقینی بهرک — بهرک قورشاق ایله باغلامشدی. او:

آرابادا دوروب، اوتوریلان یره شینهل و یاستیق قوبوردی؛ یاستیقلار اونا هوندور کلدیکده اوستلرینه اوتورور، و آتیلوب دوشهرک، یاستیقلاری یاستیلادیردی. آنمک قامه رینه ری (نوکرى) قاره تدن باشینی چقاروب لهله بهرک دیدی:

— نیقولای دیمتیریه ویچ؛ مرحمت ایدیکز، آغانک قوتوسینی سیزک یانکرا قویماق اولورمی؟ نوزی ده لاپ کیچیکدر. نیقولای ایسه خوشنودسزلق ایله:

— میخهی ایوانیچ، بونی قاباقچادان دیسه ایدیکز — دییه الینده کی بر بوغچانی وار کوجله آرابانک دینینه چیرپاراق، جواب ویردی: — واللله، اونسزدا باشیم هرله نیر، بو طرفندن ده سیزتوز قوتی موتوکزی دورتیشدیریرسکز... بورادا نیقولای پاماغینی قالدیروب، کون یاندیرمش آلتیندان ابری تر دامجیلارینی سیلدی... سورتوقلی، لباده لی، کوملکلی، باشی آجیق نوکر — تیب، زولا — زول یایلیقلى آروادلار اللرینده چوجوقلاری، و آباق یالین اوشاقلار، ییله کانک یانیندا دوروب آرابالارا باقوب، بری — بریله دانیشیرلاردی. آراباچیلاردان بری — بیللی بوکولمش بر قوجا — آرابانک چیلله سینی الینده دوتوب، اونی تیره دیر وده ریندن دوشونه رک، ایشله مینسته باقیردی. باشقا — کورکملی کنج بر اوغلان نوزکورکینی شاهنیشینه (آراباچی اوتوران یر، قوزلی) قویوب جیلوولاری دا اورایا آندی و، نورولمش قنوتی اویناداراق، کاه چکمه لرینه، کاهدا آرابانک اوقلارینی یاغلايان آراباچیلارا باقیردی. آراباچیلاردان بری کوجه نهرک، اوقی یوقاریدا ساقلامشدی.

او بری ایسه چارخ اوزه رینه اکیلوب، اوقی و اوقلیغی یاغلا یردی — حتا آرتق قالمش یاغ بوش یره ایتمه سین — دییه، اونی آشاغیدان توپادا سورتدی. مختلف رنگده اولان پوسته آتاری پارماق نك یانیندا دوروب، قوروقلاریلا نوزلرینی میلچه کلردن قورویورلاردی. بونلارک بعضیلری توکلی آباقلارینی ایلری آتوب، کوزلرینی قاماشدیریر ومورکوله برلردی؛ اوبریلری ایسه داریخدیقلاریندان یابر — برینی قاشییر، یادا بوراداجا کوکهرن اوت یاپراقلارینی قوباروب یه یرلردی. بر نیچه ایت کون آلتیندا اوزانوب، آغیر — آغیر لهله ر، بعضیلری ده آرابالارک آلتیندا کولکه له نوب، اوقلارک یانیندا کی پی پی یالایرلاردی. بوتون هوادا توزلی بر دومان واردی. افق، بوز — کوکومتول بر رنگده ایدی. آنجاق کوکده هیچ بربولوت ییله یوقدی. کون باتان طرفندن اسن کوجلی کوله ک، یوللاردان وجوللردن توزی، ستون کبی قالدیریر، باغدا آغاجلارک اوچلارینی اکیر و توکولن ساری یاپراقلاری اوزاقلارا آپادیر. من پنجره یانیندا اوتوروب، بوتون بو حاضرلارک قورتارماسینی بر صبرسز لکه کوزله یردیم.

سوک دفعه بر نیچه دقیقه بریرده کیچیرمک ایچون هامو قوناق اوتاغیندا ده کیرمی سیزک باشینا توپلاشدی. بزیم بویله غملى دقیقه لر کوره جکمزى، هیچ من تصور ییله ایتمه یردیم. باشیمدا اک بوش فکر لر دولاشیردی. من نوز — نوزیمدن سورو

شوردیم: کوره سن آراباسوره نلردن هانسی آرابادا، وهانسی قاره تده کیده جکدر؟
کیم آتام ایله کیم ایسه قارل ایوانوویچ ایله کیده جکدر؟ برده نه ایچون منی مطلق
بر شرف ایله ساریماق، و پاموق پالتارا سوقماق ایستیرلر؟
«چوق ظریف لطف دوشمیشم؟ بلکه دوکمایاچام. باری بوتون بونلار تر

قورتارسا ایدی، منوب کیده ردیک»
آغلاماقدان کوزلری قیزارمش اولان ناتالیا ساویشنا، الینده بر کاغذ ایچری
کیردی و یوزینی آناما دوتوب، سوردی:
— چوجوق چماشیری حقیقده کی کاغذ کیمه ویربله جکدر؟
— نیقولایا ویریکتر، سوکرا اوشاقلارلا سلامتشمکه کلیکتر.

قوجا آروادجغاز بر شئی دیمک ایستیردی؛ لاکن بردن دایاندی، یوزینی
یایلیق ایله ثورتدی والینی تولابوب اوتاقدان چیقدی. من بو حرکتی کورونجه
یوره کیم بر قدر اسدی؛ لاکن کیتمکه تله سدیکم، بو دویفودان کوچلی ایدی و
من بوسوتون لاقید اولاراق، آتام ایله آنامک دانیشقلا رینا قولاق آسماغا باشلادیم.
اونلارک دانیشدیغی شئیلر کوروندیکینه کوره، هیچ برینی مرقاندیرمایردی.
دانیشدیقاری بونلار ایدی: ایو ایچون نه آلیناچاق؟ قیازنا Sophie و madam Julie
یه نه دیبله جکدر؟ و یول یاقیشمی اولاجاقدر؟

بو آرالق فوقا ایچری کیردی و کانداردا دوروب همیشه کی «ییمک
حاضردر» دیدیکی سسی ایله «آتلار حاضردر» دیدی. من کوردم که بو خبردن
آنام. سانکه خبر اونک ایچون کوزلنمهز بر شئی ایمش کبی، دیکسنوب بوزاردی.
فوقایا امر ویریلدی که، اوتاغک بوتون قاپی لارینی باغلاسن. بو؛ منیم
خوشیما کلیردی، — «اویله ییل هامو کیمدن ایسه کیزله نیردی».

هامو اوتورینجا فوqاداستولک لاپ بر اوجینا ایلیشدی. لاکن فوقا اوتورور—
اوتورماز، قاپی جیریلدادی و هامو باقیندی. ناتالیا ساویشنا تله سیک ایچری کیردی
و کوزلرینی قالدیرمادان قاپی ننگ یانینا سیقیلوب فوقا ایله بر ستولدا اوتوردی.
فوقانک داز باشی، قیریشیق تیره نیشز یوزی و ناتالیا ساویشنانک بوکولمش
مهربان فیغوراسی، باشلی و اونک آلتیندان کورولن آغارمش ساچلاری ایمدیده
کوزیمک قاباغیندادر. اونلار بر ستولدا سیغیناشیرلار و هر ایکسی سیقیلیر.
من ینده لاقید ایدم و یوره کیم تله سیردی. ئورتولی قاپی لار آرقاسیندا
اوتوردیغیمز اون ثانیه، منه تمام بر ساعت کوروندی. نهایت هامو دوروب خاج
چکدی و سلامتشمکه باشلادیلار.

آنام، آنامی قوجاقلادی و بر نیچه بول نوبوب دیدی:
سدر. عزیزیم! همیشه لک آیریلما ییریز که...
— هر حالدا آدامک یوره کی ازیلیر! — دیبه آنام کوز یاشلاریندان تیره یین
بر سله جواب ویردی.

من بو سسی ایشیدوب اونک تیره یین دوداقلارینی و یاشلا دولمش کوزلرینی
کورونجه، هر شئی اونوتدیم. من اویله کدرلندیم و منی اویله بر دهشت آلدی که،
اونکلا سلامتشمکدن ایسه ساده جه قاجوب کیتمک ایستدیم. بو دقیقه ده من آکلادیم
که آنام، آنامی قوجاقلارکن بزیمله ده وداغلاشیردی.

او، اوست — اوستن وولودیانی قوجاقلایوب خاج ووردی. من ده هر دفعه —
آرتق نوبت منه چاتاجاق — دیبه ئوزیمی ایلری سوقوردیم؛ لاکن او؛ ینده تازه دن
اونی قوجاقلایوب، باغرینا باسیر و خاج چکیردی. آخردا من اونی قوجاقلادیم و
اونا سیقیلوب، ئوز دردیمن باشقا هیچ بر شئی دوشونمه یه رک آغلادیم، آغلادیم...
بز بایرا جیقاندا، دهلیزده نوکر — نه یب سوری ایله بزى دورله دیلر. اونلا
رک «آغاء، الجککتری ویریکر» دیبه لری، چیکنیمدن مارچیلتی ایله ئوبمه لری و
باشلاریندان کلن پی قوقوسی، منده قرته یافین بر دویفو اویاندی. بو دویفونک
تأثیری آلتیندا اولدیغیم ایچون، ناتالیا ساویشنا کوز یاشلاریندا بوغولاراق، منیمله
سلامتله شیرکن، من اونک باشلیغینی چوق سوئوق ئوبدیم.

تحاف اوراسیدر که، من ایوبمزده قوللوق ایدن کندیلیریمزک هاموسینک
یوزلرینی، بو ساعت کوزیمک قاباغیندا ایمش کبی، کورورم و من بوتون خیردا
قرعاتیله اونلاری تصویر ایده ییلهرم. لاکن آنامک یوزی و وضعیتی خاطریمدان
یایلیر. بلکه بو، اونا کوره در که، من بوتون بو آرالق بر یول ییله کوچیمی
تویلابوب، آناما باقا ییلهمدیم. منجه باقمش اولسا ایدم، هر ایکیمزک کدری سوک
دجیه وارمش اولوردی.

من هامودان قبابق قاره ته آتیلوب دال برده اوتوردیم. آرقالق قالدیرلمش
اولدیغیندان من هیچ بر شئی کوره ییلهمدیم؛ لاکن یوره کیمده نه ایسه بر دویفو
منه، آنامک هله بورادا اولدیغینی سویله بردی.

من ئوز — ئوزیمه: «باقیمی اونا یوقسا یوق؟... یاقشی، سوک دفعه باقم!»
— دیبه دوروب پیله کان طرفیندن باشیمی قاره تدن چیقارتدیم. تام بو آرالق آنامدا
ینه بو فکر ایله قاره تک بوری طرفیندن کله کله منی آدیمللا چاگیریردی. آرقا
طرفمدن اونک سینی ایشیدینجه، من اونا طرف دوندیم. لاکن دونوشیم اویله سرعتله
اولدی که، باشلاریمز توقوشدی؛ آنام غصه لی اولاراق کولومسه دی... و سوک دفعه
اولاراق، منی بهرک — بهرک قوجاقلادی.

بز؛ بر نیچه سائین اوزاقلاشدقدان سوکرا من اونا باقماغی قراره آلدیم.
اونک، باشینا باغلامش اولدیغی کوک لچکینی کوله ک قالدیریردی. — باشینی کوکینه
سالمش و اللریله یوزینی ئورتمش حالدا؛ او آغیر — آغیر پیله لری چیقیردی
یقیلما سین — دیبه فوقا اونی آباریردی.

آنام منیمله یاناشی اوتورمشدی و هیچ بر سوز دانیشما یردی. من ایسه کوز
یاشلاریندان بوغولوردیم. بوغازیمی بر شئی اویله سیقیردی که، من بوغولاجا —

غمدان قورقوردیم... بویوک یولا چیتنجنا بز، بالقوندا کیمک ایسه آغ بر یاییق
ییلله تدیکنی کوردیک. من ده ئوز یاییقی ییلله تمکه باشلادیم و بو؛ منی بر قدر
دینجه لتدی. من آغلایردیم. کوز باشلاریمک حساسلیما بر ثبوت اولدیغینی دوشونور
و بونی دوشوندیکجه خوشلانیر و سهوینیردیم.

بر قدر کیتدیکن سوکرا، من بر قدر دینجه لدم و دقتله کوزیمک قاباغیندا
کورولن اک یاقین شیلره — قوشولمش آتک آرقا حصه سینه — باقماغا باشلادم.
آت قاجاراق قویروغینی ییلله بر و آیاقلارینی بری — برینه و وروردی. آراباچینک
توقونمش قامچیی اونا ده کینجه آیاقلاری بر یرده آیتلماغا باشلایردی. آتک
قایشلاری و قایشلارک اوزه رینده کی حلقه لر، آتیلیر — دوشوردی. بو قایش،
آتک قویروغینک یانیندا کوپوک ایله ئورتولدی. من، دورت یانا — ده کمش قارا
بوغدانک، دالغانان تارلارینا قاراران شوملارا باقیردیم. بونلارک آراسیندا، ئوته
به ریده، خیش، کندلی، قولانی یانیندا اولان اتلار کورولوردی. وه رست کوترهن
شالبانلارا و حتا بزیمه هانسی آراباچینک کیتدیکنی یلمک ایچون شاهنشینه ده
باقدیم. هله یوزیمده کی کوز یاشلاری قوروماش، فکرلیم — بلکه ده همیشه لک
آیریلدیم آنامدان اوزاقلاشمشدی؛ لاکن هر بر خاطره ینده اونی فکریمه سالیردی.
دونن خیاباندا تاپدیغم کوبه لک یادیم دوشدی. هله لیو بوچقا ایله قاته ها — کوبه لکی
کیم ده رسین — دیه دیشیردی لر. بونلارک هر ایکسینک بزیمه سلامتله شیرکن
آغلادیقارینی دا خاطرلادم.

«آدام اونلاردان آیریلدیغینا آجینیر؛ ناتالیا ساویشنا یادا آجینیر، خیابانادا،
فوقایادا آجینیر، حتا آجقلی میمی نهدر؛ — اونادا آجینیر؛ هر شیه هر شیه آجینیر؛
بس یایزق آنام؟» ینده کوزلریم یاش ایله دولوردی؛ آنجاق بو آرتق چوق
سورمه یردی.

XV

چوچوقلق

خوشبخت — خوشبخت، قایتاریلماز چوچوقلق کونلری... چوچوقلق کونلرینک
خاطره لرینی سهویممک اولورمی؟ بو خاطره لر منیم روحیمی تازالایر، یوکسه لدرلر؛
بونلار منیم ایچون اک یاقشی ذوق منبعدرلر.
بعصاً اولوردی که دیونجا اویان بویانا قاجیشدیقدان سوکرا، چای ماساسی
آردیندا ئوز هوندور قره سلوم اوستینده اوتوریردیم، کیجه کیچمش — برایستیکان
سودیمی قند ایله چوقدان ایچیمشیم. یوقو، کوزلریمی بومور؛ لاکن من یریمدن

قیمیلدانا میر و اوتوروب — دیکله یریم. آدام دیکله مه سین، نه ایتسین. آنام اوتوروب
بریله صحبت ایدیر. سسی اویله داتلی، اویله نوازشلی در و سسینده کی آهنگ ئوزی
ئوزلکینده منیم یوره کیمی اویله اوقشایر که... مورکه له معدن دومانلانمش کوز —
ئریمله، دقتله آنامک یوزینه باقیرام. بردن او؛ بالاجلاشیر، لاپ — لاپ بالاجا
اولور. یوزی بر دوکمه دن بویوک اولمایر. آنجاق، او منه هله اولکی کبی آیدین
کورولور، منه باقوب کولومسه سینی کورورم. اونی بویله جونبولی کورمک منیم
خوشیما کلیر. من کوزلریمی داها دا قیرام. او، به به کلرده اولان چوچوقلار بویدا
کورولور. بو آراتق من تیره نیرم و کوزه لک پوزولور. من تازادان کوزلریمی
قیر، یریمده ئوته — به ری به دونور، و پوزولمش منظره نی یکیدن دوزه لتمکه
چالیشیرام. آنجاق بو آرتق ممکن اولمایر.

من دوروب، آیاقلاریمی دا یغیرام و راحت — راحت قره سلودا یرله شیرم،
آنم منه دیر:

— نيقوله قا! سن ینه یوقولا یا جاقساک... یاقشیی دوروب یوقاری کیتمه کک در...
بعصاً اولور که:

— من یاتماق ایسته میردیم، آنا — دیه جواب ویریرم. آیدین اولمایان،
لاکن داتلی خیاللار فکرکی ساریر، ساغلام چوچوق یوقوسی کوزلرکی ئورتور
و بر دقیقه دن سوکرا به رک یوقویا کیدیر و اویاتما دیقجا اویانمایر ساک. بعصاً آدام
کوزی یوقولی حالدا کیمک ایسه ظریف الینک توقوندیغینی حس ایدیر: تکجه آلک
توقونما سیندان توقونانی تانییر و هله کوزک یوقولی ایکن، اختیار سز اولاراق او
الی دوتوب، به رک — به رک دوداقلاریکا یاشیدیریر ساک.

هامو داغیشوب کیتمشدر. قوناق اوتاغیندا تک بر شام یانیر. آنام ئوزی منی
اویادا غاغینی سوله مش و یاندیم قره سلویا اوتوروب، ئوز کوزه ل ظریف الجیکله
منیم ساچلاریمی اوقشایر و قولاغیمک یانیندا تانیس سهویملی سس ایشیدیلیر:
— قالح، منیم به به کیم؛ یاتماق وقتیدر.

کیمسه نک باقیشلاری اونی سقمایر. او بوتون ئوز شفقت و محبتینی صرف
ایتمکدن قورقمایر. من قیمیلدانا میرام. آنجاق اونک الینی داها به رک ئوییره م.
— قالح، منیم ملکیم.

او بری ایله منیم بونمندان دوتور، و بارماقلاری تز — تز اوینایوب، منی
قیدقلایر. اوتاق ساکت و یاری قارانقدر... قیدقلانمادان اویانمادان سینیرلریم
تیلنه نمش، آنام یانیمدا اوتورمش منی قیدقلایر؛ من اونک قوقوسینی و سسینی
ایشیدیره م. بونلارک هاموسی منی یریمدن بیچرا یوب اونک بونینی قوجاقلاماغا،
باشیمی اونک کوکسینه سقماغا وبر یوره ک دوکوتتیسيله:

— آه، عزیز آنام، من سنی نه قدر سهویره م! — دیمکه مجبور ایدیر.
او، ئوز مایوس، کوزه ل کولومسه سیله کولومسه یر، هر ایکی ایله باشیمی
دوتوب، آلنیمدان ئوپور و باشیمی ئوز دیزی اوستینه قویوب:

— دېمەلى، سنى منى چوق سەۋىرەك؟ — دېيىر و بىر دېقە سوسىدىغان سوگرا علاۋە ايدىر: — باق، ھىمىشە منى سەۋ، ھىچ بىر زىمان اونوتما؛ آناك اولمازسا، سنى اونى اونوتمازساك؟ نېقولەتە، اونودارىساك؟
 او؛ داھا شىقتىلى بىر سورتدە منى ئوبور.

— يىترا! منىم غىزىم. اويىلە دېمە! — دېيە من باغىروب، اونىڭ دىزلىرىنى ئوبورم. كوزلىرىمدىن بولاق كېي ياش — سەۋكى و سەۋىنچ ياشلارى — آقىرا. بوندان سوگرا آدم يوقارى كلوب پامبوق خالات ايله ايقونالارك قاباغىندا دورارق: آلاھ، آناجىغىمى، آناجىغىمى سنى ساقلا — دېيەندە يورەكى اويىلە يونكوللەشپەر كە... بو دېقەلردە چوجوق دوداقلاريم بىرئىچى دىقە اولاراق آنامىڭ دالىنجا دعا سويلەمكە باشلاركىن، يورەكىمە آنام و آلاھ ھىقىندە بىلەدېكم سەۋكى غىرىيە بىر طرزىدە بىرلشەردىك بىر دويغو كېي اولوردى.

دعادان سوگرا، آدم يورغانا بورونور و يورەكى يونكول، آيدىن سەۋىنچ ايله دولور؛ خياللار بىر — بىرنى تىقىب ايدىر، لاكىن بونلار نە ھىقىندە دىرلەر؟ بو خياللار دىك ايدىلمە بىرلەر، لاكىن صاف سەۋكى و پارلاق كەلجك اميدىلە دولى دىرلار. آدم بعضا قارىل ايوانوۋىچى، اونىڭ آجى طالغىنى يادىنا سالىر، او زىمان من تانىدىم بىدبخت آدم تىكجە قارىل ايوانوۋىچ ايدى. آدمىڭ يورەكى يانير و قارىل ايوانوۋىچى اويىلە سەۋىر كە، كوزلىرىدىن ياش توكولور و ئوزى — ئوزىنە دوشونور: «آلاھ، سنى اونى خوشبخت ايت، و مەن امكان وىر كە، اونا كومىت ايدىم. و كدىرنى يونكوللەشدىرىم؛ مەن ھەر بىر شىئى اونىڭ يولىندا فدا ايتمكە حاضرام». سوگرا آدم سەۋدىكى چىنى اويونجاغىنى — دوشان يادا ايتىنى — توك ياستىڭ كوتجىنە دورتوب، اورادا دوشانىڭ بىرى ايسى و راحت اولدىغىندان خوشلانير و سەۋىنير. سوگرا آدم دعا ايدىر كە، آلاھ ھاموسىنى خوشبخت ايتىن، ھامو زانى اولسون، ھەدە صباح كىزمك ايچون ھوا ياقشى اولسون... بونلارى دوشونەردىك، آدم او بىرى بوكرى اوستىنە چەۋرىلير، دوشونچەلىرى و خياللانى جالباشير، قاتشىر و بوزى ھلە كوز ياشلارىدىن قوروماش ايكىن، دىنچ و راحت ياتىر.

چوجوققىداكى تازەلك، قىدىزلك، سەۋكىيە سوساماق و ايمان قوھسى بىر داھا فايىداجاقمى؟ ايكى ياقشلىق اساسىڭ — تىمىز شەنلىكك و صاف سەۋكى دېيە كىنك و جىناك يكانە سوروكچىسى اولدىغىنى وقتىندە ياقشى بىر وقت اولمايەرمى؟

ھانى او قىزغىن دىعالار؟ ھانى اىك ياقشى وىركى — مېجتىڭ صاف و تىمىز كوز باشلارى؟ توختاق وىرن ملك اوچوب كلير و كولومسەردىك، بو كوز ياشلا دىنى سىلر و تىمىز چوجوق زھىنىدە شىرىن خياللار تورە بىردى.

دوغرودان دامى حىيات منىم يورەكىمە اويىلە آغىر تائىرلر براقمشدر كە، كوز ياشلارى و بو سەۋىنچلر ھىمىشەلك مىندن اوزاقلاشوب كىتمشدر. دوغرودانمى تىكجە بىر خاطرلار قالمشدر؟

XVI

شعر

موسقوۋايا كلدىكمىزدىن بىر آي سوگرا، مەن نەمىڭ ايوينىڭ اوست قاتىندا بوۋىك بىر ماسا باشىندا اوتوروب، يازىردىم. قاباغىمدا رىسم معلمى اوتوروب قارانداس ايله چكىلمش چالمالى بىر تورىكك باشىنى دوزەلدىردى. معلمىڭ آرقاسىندا دوران وولودىيا، بوينىنى اوزادوب، اونىڭ چىكىنى اوزەرىندىن باقىردى. بو باش وولودىيانىڭ قارانداس ايله چكىدىكى ايلك اثرى ايدى و بو كون نەمىڭ آنادان اولان كونىندە اونا قىدىم ايدىلەجىدى.

ولودىيا پنچەلىرى اوزەرىنە قالىتوب، تورىكك بوينىنى كوسترەردىك، دىدى:

— بورايا بىر آزدا كولكە سالماياجاقسىزمى؟

معلم قارانداس و رەيسنەيدەرى مىزىك قوتوسىنا قوياق، دىدى:

— يوق، اىستەمەن. داھا لاپ ياقشىدر، آرتق سىز ھىچ توقونمايىكز. — معلم، قالىتوب تورە ياندان باقارق، مىندن سوروشدى: — ياقشى نېقولەتە! بىر ئوز سىرىكىزى بىزە آچىكز. سىز نە كىزە نە قىدىم ايدەجىسىز؟ ياقشى اولوردى ھە سىزدە بىر باش چكە ايدىكز. ساغ اولىكز، آغلار، — دېيە پاپاغىنى و يىلەتى آلوب، كىتىدى.

بو آزالىق مەن ئوزىم دە دوشونوردىم كە اوستىندە چالىشىدىم شىدن ايسە، باش چكسە ايدىم داھا ياقشى اولوردى. بىزە يىلدىردىلر كە، بو ياقىنلاردا نەمىزىك آد كونى اولاجاق و بىز بو كونە ھەدە حاضلامالى بىز. منىم عقلىمە كلىدى كە، بو كون مناسىتبلە نەم ايچون بىر شعر يازىم. مەن او ساعت ايكى بند شعر قوشدىم. قاقىسەدە وار ايدى. چوق چكەمدىن شىرك قالان بندلىرىندە قوشاجاغىمى اميد ايدىردىم. چوجوق ايچون غىرىيە اولان بوئىلە بىر فىكرىك باشىما نىچە كلىدىكى ھىچ يادىما كلىمە بىر. آجناق اوراسى يادىمىدار كە، بو فىكر مە خوش كلردى. بو خصوصادىكى سورغولاردا جواب اولاراق دىيىردىم كە، نەمە ھەدە وىرەجىم، آجناق بو ھەدەنىڭ نەدىن عبارت اولاجاغىنى شوبىلەمەيەجىم.

كوزلەدىكىمىڭ خىلافا ئولاراق، نە قدر چالىشىدىم ايسە، دوزەلتىدىم ايكى بىندىن آرتق بىر شىئى دوزەلدە يىلمەدىم. كىتابلارىمىزدا اولان شىرلىرى اوقوماغا باشلادىم؛ لاكىن نە دىمىتريەف نەدە دەرزىۋىن مە كومك ايتدىلر؛ ترسىنە اولاراق،

بونلار منى داهادا ئوز باجارقىز لغما اينانديريلار. قارل ايوانوويچك كتابلاردان شعر يازوب كوتورمكى سەودىكىنى بىلدىمكى ايچون كىزلىدن اونك كاغذلارنى آراشديرماغا باشلادىم. آلمانجا يازىلمش شعرلر آراسىندا روسجه يازىلمش برشعر تاپدىم. احتمال كه بو شعرى او نوزى يازمىشى.

ل..... خانىما... پەتروفسكى، ۱۸۶۸، ۳ ايون

خاطرلايكز ياقىندان

خاطرلايكز اوزاقدان

خاطرلايكز منى

ايمدى و دائىمى

منى ئولنه كىي اونوتمايكز

منىم وفامى و سەومك باجارمامى.

قارل مائوبەر.

كوزەل بر خط ايله نازىك بر كاغذده يازىلمش بو شعر، دويفوسىنگ تائىرلى اولديغىنا كورە منە خوش كلىدى. من او ساعت بو شعرى ازبرلەدىم و اونى برنمونه كىي كوتورمكى قراره آلدىم. ايشىم يونكوللشدى. آد كونى ۱۲ بىندىن عبارت تىرىك حاضر ايدى. من درس اوتاغىندا مىز باشىندا اوتوروب، شعرى ياقشى كاغذا يازدىم.

ايكى ورق كاغذ كورلانمىشى... بودا منىم شعرده بر شى دكىشمك ايسته دىمكى ايچون دكلىدى، شعر منە چوق كوزەل كلىردى. آجناق اوچنجى بىندىن باشلامش. سطرلر ك آخىرلارى يوقارى بورولور و كىتىدىكجه بو اكرىك داهادا آرتىر و اوزاقدان يله كورولوردى كه، بو يازى ياراماز.

اوچنجى كاغذدادا سطرلر اكرى كىدىردى، لاكن من آرتق يىكى دن يازماماغى قرارلاشدىردىم من؛ ئوز شعرىمده نەمى تىرىك ايدىر، اونك اوزون ايللر ساغلام باشامسىنى دىلەبر و شعرىمى بويلە يىتىرىردىم:

توخناق اوللىق سانا بز

سانكه دوغما آنامز.

دېمەن هېچ يامان اولمازدى. آجناق سوک بند، نه ايسه بر جور قولاغىمى قىچىردادىردى.

— سانكه دوغما آنامز، — ديه بورنىم آلتىندا دو قولدا اينىردىم. — «آنا» بىر نه باشقا بر قافىه اولسا ايدى. مثلا دانا؟... توپخانا...؟ ئەه... كىچر، كىدەر! قارل ايوانوويچك شعرلىرىدىن كه ياقشىد.

بويلەلكە سوک بندىدە يازدىم، سوکرا ياتاق اوتاغىندا ئوز شعرىمى حس و حرەكت ايله اوقودىم. بوسوتون و زىنسىز بندلردە واردى؛ آجناق من بونلار

اوزەرىندە داينمايدىم؛ سوک بند ايسه، منە داها بەرك نوقوندى. من چاربايى اوزەرىندە اوتوروب، دوشونمكه باشلادىم:

«نه ايچون من — سانكه دوغما آنامز — ديه يازمىشام. آنام كه بورادا يوقدر، اونا كورە آدىنى چكەمكده لازىم دكلىدى. دوغرودر، من نەمى سەويرەم. حرەت ايدىرەم... آجناق يەنە بر آز اويلە دكل... نه ايچون من بونى يازدىم؟ نه ايچون من يالان يازمىشام. دوغرودر، بو شعردر... آجناق يەنە لازىم دكلىدى.»

تام بو آدالىق دەرزى كلوب، يىكى تىكىلمش يارىم فراقلارىمىزى كىتىردى. — «ياقشى، داها اولان اولوب — ديه من قاينىم قارالراق، بر صبرسىزلكە شعرى ياستىغىڭ آلتىنا سوقدىم و موسقوا پالتارىنى كىشمكه كىتىدىم.

موسقوا پالتارى چوق ياقشى ايدى: بورونچ دوكمەلى، قەوھىي يارىم فراقلار. بىنىمزه لاپ ياپىشىردى، كىندە كىلر كىي دكل ايدى. قارا شالوارلارىمىزدا چوق دار و كوزەل دىكىلمىشى. عضلەلرىمىزى آيدىن كوستەرىر وچكەلمەلرەمك اوزەرىنە دوشوردى. من ئوزومدن چىقاجاق قدر سەوينەرك، قىچلارىما باقوب ئوز — ئوزىمە دوشونوردىم:

«آخىر كه منىمە آدام عقللى شالوارىم اولدى.» بو تازا پالتار منە چوق دار ايدى و سىقىردى، لاكن من بونى هامودان كىزلەيوب، دىدىم كه، پالتار منە چوق ياقشى كلىر و برجه عىبىي وارسا، اودا بر آز كەنىش اولماسىدەر. بوندان سوکرا من چوق زمان كوزكى قاباغىندا دوروب، بوللىجا ياغلامش باشىمى دارايدىم. آجناق نه قدر چالىشىردىم ايسه، تەپەمدە كىي دىك توكلرى ياتىردا بىلمەيدىم: بونلارك ياتوب، ياتمادىغىنى سىنماق ايچون شوقانى باشىمدان آيرىردىم و همان ساعت توكلر قالتوب، هرەسى بر طرفە اكيلىر و يوزىمە كولمەلى بر كورونوش وىرىردى.

قارل ايوانوويچ او برى اوتاقدا كىتىردى. اونك ايچون درس اوتاغىندان كوك فراق و بر طاقم آغ شىلر كىچىروب آپاردىلار. آشاغى كىتمك ايچون اولان قايىدا نەمك قوللوقچىلارىندان برىنگ سسى ايشىدىلدى. من، نه ايسەدىكىنى بىلمك ايچون قايى يا چىقىم. اونك اىندە بەرك قراخمالانمش بر كوملك واردى. قوللوقچى منە دىدى كه، اونى قارل ايوانوويچ ايچون كىرىمىشدر و سوكرادا دانىشىدى كه، بو كوملكى وقتىندە يويوب يىتىشىدىمكى ايچون بوتون كىجەنى ياتمامىشدر. من كوملكى قارل ايوانوويچە وىرمىكى ئوز بونىما آلدىم و نەمك يوقودان دوروب، دورمادىغىنى سوروشدىم.

— بس نىچە! چوقدان قەوھىي دە، ايچوب قورتاروبلار، باش كىشىدە كلىمىشدر. — ديه يىكى پالتارىما باقوب كولومسە بەرك، علاوه ايتدى: — لاپ قىامت اولمشىكز. من قىزاردىم. هله دوغروداندا نىچە قىامت اولدىغىمى بىلمەدىكىنى حس ايتدىرىمكى ايچون، بر آياغم اوستىندە هرلەندىم. بارماقلارىملا بر چىرتما ووردىم و هوپىاندىم.

من كوملكى قارل ايوانوويچ ايچون كىرنده آرتق اونا لازيم دكلى، او باشقا بر كوملك كىشمىدى و ميز اوزه رينده كى بالاچا كوزكىنك قاباغيندا اكيله زك، ئوز بويونلغىنك زوربا بانتىنى هر ايكى ايله دوتمىدى. او قىرخىلمش چنسىنك بويونلغك ايجرىسىنه سربست كىروب جقدىغىنى سنايدى. قارل ايوانوويچ، هر طرفدن پالتارلاريمىزى چكىشيدى و ئوز پالتارىنى چكىمكى ده نىقولاي دان خاهش ايتدى و بوندان سوكر ا بىزى آشاغى، نەمك يانينا آپاردى. پىلله كاندان دوشركن هر اوچمزدن نىجه باش ياغى قوقوسى كلىدىكى يادىما دوشنده منى كوملك دوتور.

قارل ايوانوويچك اىنده بر قوتو واردى كه، ئوزى قايرمىشى. وولوديا اىنده ئوزشكلىنى دوتمىدى، من ده ئوزشعرمى. هره، ئوزهده سىنىيى قديم ايدىركن سويله بهجكى تىرىكى آغزىندا تكرر ايدىردى. قارل ايوانوويچ سالونك قاپى سىنى آچاندا، كىشىش دعايا باشلاماق ايچون لباده سىنى كىيىردى و دعانك برنجى سىلىرى ايشيدىلىدى.

نەم سالوندا ايدى. او؛ بىلى بو كولمىش حالدا ستولك آرقالغىنا دا ياناراق، دعا ايدىردى. آتامدا يانيندا دا يانمىشى. آتام بزه طرف دوندى و بىزم تله سرك حاضىرلا دىغىمىز هديه لىرى كىزلىمكه و كورولمىز قالماغا چالاشوب لاپ قاپى يانيندا دا ياندىغىمىز كورونجه كولومىسىدى. بىز؛ سالونا كوزلەنمەدن كىره جكمىزى حسابلامىشدىق. ايمىدى ايسه بو كوزلەنمىشك لذتى ايتىرىلمىش ايدى.

خاچا ياناشماق وقتى كلىنجه؛ من؛ آغىر بر اوتانچاقلىق تائىرى آلتىندا اذىلدىكىمى حىس ايتدىم. من؛ ئوز هديه مى وىرمكه كوچىم تىيشه يىلمه بهجكىنى حىس ايدوب. قارل ايوانوويچك آردىنا كىزلىدىم. قارل ايوانوويچ، اك سەچىلمىش سوزلر ايله نەمى تىرىك ايدوب، قوتوسىنى ساغ اىندن سول اىلە قويدى و نەمە وىروب بر نىچە آددىم كرى چكىلدى و ئوز يىزى وولوديايا براقدى. كورولور كه بهزه كلى قوتو، نەمە چوق خوش كلىدى، لاکن بو قوتونى هارا قويماق لازم اولدىغىنى يىلمە دىكى ايچون اولمالىدر كه، اونى آتام وىروب، نه قدر كوزەل قايرىلدىغىنا باقما سىنى تكللف ايتدى.

آتام ئوز مراقىنى ئوده يوب، قوتونى باش كىشىشە وىردى. قوتو، كىشىشە كورولور كه چوق خوش كلىدى. او؛ باشىنى يىللەدىر وىر مراقلا كاه قوتويا و كاهدا بويە كوزەل شى قايرىا يىلن اوستايا باقىردى. وولوديا دا ئوز توركىنى قديم ايتدى. و اونى دا هر طرفدن تعريف ايتدىلر، آخردا منىم نوبتىم تىيشدى. نەم تصويبايدىجى بر تىسملە مە باقىدى.

اوتانچاقلىق حىس ايتىش اداملار يىلىرلر كه، اوتانچاقلىق حىسى وقت ايله دوغرو ناسەمە آرتىر... قطعىت ايسه ترس نىستەمە آزالىر. يعنى بو وضىعت نه قدر اوزون سورومە، بر اوقدر اوتانچاقلىق حىسى آرتوب، قطعىت آزالىر.

قارل ايوانوويچ، وولوديا ئوز هديه لىرىنى قديم ايتدىكلىرى زمان منىم سوک جىسارت و قطعىتم اىلمدن كىتىدى و اوتانچاقلىق سوک درجه به واردى؛ من، آراسى كىسىلمەدن، قانك يوره كىمىدن به نىسەمە ووردىغىنى، رنك وىروب رنك آلدىغىمى حىس ايدىردىم. آلتىمدان و بورنىمدان يىشكه تر دامجىلارى آقىردى. قولاقلاريم يانىردى. بوتون بدنىمە بر تىترەمە حىس ايدىردىم. آغىرلغىمى بر آياغىمدان اوبرىنك اوزه رىتە سالىر و ىرىمدن قىمىلدا نمانايردىم. آتام مە دىدى:

— هە، نىقولەتە، كوستر، كوره كه نەيك واز؛ قوتودر، يا شكىل؟ — باشقا چاره قالماشىدى؛ من اىزىلمىش دەشتلى كاغذى تىترەين بر ال ايله قديم ايتدىم. آتچاق سىم مە خىلمت ايتىمكىدن بوتونلكە بويون قاچىردى و من دىنمىز، سويلەمىز نەمە قاباغىندا دا ياندىم، من دوشونوردىم كه كوزلەنن شكىل عوضىنە منىم هىچ ياراماز شىرلىرىمى هامونك قاباغىندا اوقويا جاقلاردى. هله سانكه دوغما آتامىز — سوزلرى هامويا ئبوت ايدە جكدر كه من هىچ بر زمان آنامى سەومەشىم و اونى اونوتىشام. بونلارى دوشوندىكجه من ئوزىمە كله يىلمە يردىم. نەم منىم شىرىمى بەر كدن اوقوماغا باشلاركن، من يوره كىمە نەلر چكىردىم. هله اورتادا خىطىمى اوقويا يىلمە يوب، بەنك يارىسىندا دا ياندى و بر كولومىسەمە ايله آتام باقىدى. او زمان بو كولومىسەمە مە رىشخند كىى كورونوردى. چوق ىردە سوزلرى من اىستەدىكم كىى دىيە يىلمە يردى. آخردادا كوزلرى ضىف كوردىكىندىن كاغذى سو كىنا دك اوقوما يوب، آتام وىردى. و باشدان آشاغا يىكىدن اوقوماسىنى خاهش ايتدى. بوتون بونلاردان چكىدىكم داخلى عذاب و اضطرابلاريم تصويىر ايدىلە يىلىرمى؟ مە اويە كلىردى كه نەمك كاغذى آتام وىرمەسىنك سىبى، بويە ياراماز و اكرى يازىلمىش شىرلىرى اوقوماقدان تنكه كلمەسىدر. بلكەم نەم كاغذى آتام اونا كوره وىربر كه، منىم دويفوزلىغىمى ئبوت ايدىن سوک بندى، او ئوزى اوقويا يىلسىن. منىم كوزلەدىكم او ايدى كه، او؛ «ياراماز چوجوق، آناكى اونوتما... قوى بو سە تىبە اولسون» دىيە بو شىر كاغذى ايله منىم بورنىما ووراجاقدىر؛ آتچاق ايش هىچ دە بويە اولمادى. ترسىنە اولاراق، شىر اوقونوب تىتيرىلنجه، نەم charmant — دىيە آلتىمدان نوپدى.

قوتو، شكىل و شىر ايكى باتىست يابلىق وىر توتون قاپى ايله برىردە نەمك اوتوردىغى وولتەر قرەسلوسىنك چكىمەجه سىنە (قوتوسىنا) قوبولدى. توتون قاينىدا آتامك شكلى وار ايدى.

— قىياغىنا واروارا ايلچىنا! دىيە نەمك قاره تاسىنك آردىنجا كىدن ايكى بويوك لاكەيدىن برى يىلدىردى.

نەم — دوشونەرەك تىسباغا چاناغىندان قايرىلما توتون قاينا سالىنىش شكە باقىردى؛ و هىچ بر جواب وىرمەدى.

لاكە تكرر ايتدى؛
— عالى حضرت، دعوت ايدىلمە سىنى امر بويورورمىسكز؟

قنیاغینا قورناقووا*

— چاغیریکز. — دیه نتم قره سلویا داها دهریندن اوتوراراق، جواب ویردی. قنیاغینا قیرق بش باشیندا، خیردا، قوری، عصبی، بوز — یاشیل و سه ویلمهز کوزلی بر قادین ایدی. باقیشیندا کی افاده، غیر طبیعی صورته وجدلی یابلمش آغیز جیغینا اویمایردی. مخمر شلیا پاسنا دوه قوشی له له کی سانجلمشدی. بونک آلتیندان آچیق کورهن ساچلاری کورولوردی. یوزنک ساغلام اولمایان رنگینده قاشلاری و کبیریکلری داها کورهن کورولوردی. بونلارا باقمایاراق، قنیاغینانک سرست حرکتلی. مینی مینی اللری و بونک هر بر قطه سینده کی خصوصی قورولق اوزده ریشه، بوتون کورکمینده نه ایه بر عالیجناباق، و دیری باشلق کورولوردی. قنیاغینا چوق چوق دانیشیردی، بعض آداملار هیچ بر کلمه ییله دانیشان اولماسادا، دائما سوزلرینه اعتراض ایدیلریش کبی، دانیشیلار. قنیاغینادا بوچشید آداملار کبی دانیشیردی. او؛ گاه سینی یوکسه لیر، گاه دا یاواش — یاواش ایندیریر و بردن بر قیزغینقلادانیشماغا باشلایر؛ دانیشیقدا اشتراک ایتمین آداملارک بوزنه باقیر و گویا بو باقیشلا ئوزینی محکمله تمکه چالیشریدی.

قنیاغینا نتمک الینی ئوپدی و اوست — اوستن اونا *ma bonne tante* دیریدی. بونا باقمایاراق، من کوردیم که نتم اوندان راضی دکلدی. قنیاغینا میخایلوفاک شته آرزو ایتدیکینه باقمایاراق نتمی تبریکه کله ییلمه دیکینک سببینی قنیاغینا دانیشیرکن، نتم قاشلارینی چوق یوقاری قالدیریردی. او قنیاغینانک فرانسزجا سوبله دیکلی نطقته، روسجا جواب ویره رک، سوزلرینی اوزادا اوزادا دیدی:

— سیزک بو الثافتکزا قارشی، منیم عزیزیم، سیزه چوق تشکرلر ایدیرم. قنیاغینا میخایلوفاک کلمه میندن ایه دانیشماغا ییله کلمه ز... اونک همیشه بر یغین ایشی اولور. اوراسی دا وار که، بر قوجا آرواد ایه اوتورماقدان نه ذوق آلتینا ییلیر؟ نتم قنیاغینا ئوز سوزلرینی بالانستماق ایچون وقت ویرمهدن و سوزینی کسمدن دیدی:

— عزیزیم، چوجوقلاریکز نیجه درلر؟

— شکر آلهه. *ma tante*، بو بو بورلار، اوقوبورلار، نادینجک ایدیرلر... خصوصیه بو بو کی نتم، هیچ دینجک ییلمه یر. آتجاج اوراسی وار که بولارا قارشی چوق دا عقلیدر *un garçon qui promet* ییلریمسکز *mon cousin* نه ایتمشدر: — دیه قنیاغینا تکجه آتاما مراجعت ایتدی. چو که نتم قنیاغینانک چوجوقلار بلا هیچ ده مراقلانما بوب، ئوز نوه لر یله نوکر نتم

ایچون بویوک بر اصولا منیم شریمی قوتونک ایچیندن چیقارتدی و کاغذی آچماغا باشلادی.

قنیاغینا ایه اونک مشغول اولدیغینی کوروب آتاما دوغرو اکیلدی و بویوک بر هوسله اونا نه ایه قل ایتمهک باشلادی. من اونک دانیشدیغینی ایشتمه دیم. سوزینی قورتاردیقدان سوکرا همان کولدی و بر سورغو ایه آتامک بوزینه باقاراق، دیدی:

— نیچدر *mon cousin* بویلهده اوشاق اولورمی؟ او؛ دو کولمهک لایقیدی. آتجاج او بو ایشده او قدر عقل ایشتمشدی و کوردیکلی ایش او قدر اکلندیرجی ایدی که، *mon cousin*، من اونی باغیشلادیم.

قنیاغینا کوزلرینی نتمه دیکوب هیچ بر سوز دیمهدن کولومسه یردی. نتم قاشلارینی چاتاراق:

— منیم عزیزیم، سیز ئوز چوجوقلاریکزی دو کورسکزده می؟ — دیدی و «دو کورسکز» سوزینی لاپ بهرکدن دیره رک، سوروشدی.

قنیاغینا تر آتاما باقاراق، چوق حلیم بر سله جواب ویردی:

— آخ *ma bonne tante*، من بو خصوصدا سیزک نه فکرده اولدیغیکزی ییلریم: لاکن مساعده کز ایه تکجه بو مسئلهده سیزکله شریک اولمایا جاغام. من بو خصوصدا نه قدر دوشوندم، اوقودیم و مصحلتشدیم ایه، ینهده تجربه دن کوردیم که، چوجوقلارا قورقو ایه تاثیر ایتمک لازمدر. چوجوقدان بر شتی چیقارماق ایچون قورقو لازمدر... اویله دکلمی *mon cousin* چوجوقلار ایه *je vous demande un peu* هر شیدن آرتق چوبوقدان قورفورلار. بونی دیرکن قنیاغینا بر سورغو ایه بزه باقدی. دوغروسو بو دقیقهده من بر قدر سیقیدیم.

— نه دیرسکز، دیکز، آتجاج ینهده اوغلان اوشاغی ۱۲ یاشینا حتا ۱۴ یاشینا دک چوجوقدر. ینه قزی دیسه کز — اونا سوزیم یوقدر. قیزک ایشی باشقادر.

«نه یاقشی که من اونک اوغلی دکلم» — دیه من ئوز — ئوزیمه دوشوندم.

— منیم عزیزیم، بونلارک هاموسی چوق کوزه لدر. — دیه نتم شریمی بوکوب قوتونک آلتینا قویدی. سانکه بو سوزیندن سوکرا، قنیاغینانی بویله بر اثری اوقوماغا لایق کورمهدی. — بونلارک هاموسی چوق کوزه ل، آتجاج لطفاً اوراسینی منه دیکز کوروم، بوندان سوکرا سیز ئوز چوجوقلاریکزدان یاقشی بر دیغوو طلب ایده ییلریمسکز؟

نتم بو دلیلی رد ایدیلمه ز حساب ایده رک، دانیشیقی بتیرمک ایچون علاوه ایتدی:

— برده بو خصوصدا هر كسيك ئوزينه مخصوص بر فكري اولاييلير.
 قنياغينا جواب ويرمەدى. آنجاق بر التفاتلا كولومسەدى و كويا بونكلا ديمك
 ايستەردى كە، بو قدر چوق حرمت بسلەدىكى بر ادامك بويە غريبه فسفطە لرني
 باغشلاير. بو آزاليق قنياغينا بزه باقوب كولومسە بەرك، دیدى:
 — آھا... سيز ئوز كنجلر كز ايله منى تائيش ايستە كز. — بز قالدئيق، و كوز
 لر يىزمى قنياغينا نك يوزينه زيبلەدىك. آنجاق تائيش اولديغىمى كوسترمك ايچون نه
 ايتمك لازم اولديغىنى بيلمە برديك.

بونا قارشى آتام دیدى:

— قنياغينا نك الينى ئوپسە كز.

قنياغينا وولوديانك ساچلار يندان نوبەرك، دیردى:

— قوجا خالا كزى سەومە كزى رجا ايديرم. من سيزە اوزاق قوهوم اولسامدا
 آنجاق قوهوملق درجه سيلە دكل، دوستاق علاقەسى جەتنيچە دیرم. — بو سوک سوزلری
 او باشيچا اولاراق، نەمە مراجعتلە دیردى. نەم ایسە اولكى كبی يەندە اوندان
 ناراضى ایدی. بونا كورەدە دیدى:

— ئە! عزیزم، ايمدی بويە قوهوملق حسابە آليبيرمى؟

آتام وولوديانى كوستەروب دیدى:

— بو، بر جمعيت كنجى اولاجاقدر. بو ایسە شاعردر.

تام بو سیرادا من قنياغينا نك كيچيچك قورى الينى ئوبەرك، آچيق، آيدین
 اولاراق بو الەه چوبوق و چوبوق آلتيندا ساقاميا و بو كبی شيلرى تصور ايديردىم.

— هانسی برى؟ — ديه قنياغينا منيم اليمى دوتوب، ساقلادی. آتام ایسە،
 سەوينجك كولومسە بەرك، جواب ويردى:

— اودز او، بالاجاسى، توكلرى ويز دايانان.

«منيم توکريم اونا نه ايتمشدر... باشقا دانیشيق يوقميدر؟» ديه من دوشونوب،
 بو جاغا چيکلديم.

منيم كوزەللك حقيندە لاپ غريبه بر آكلایشم واردى. حتا قارل ايوانوويچى
 دنبادا برنجى كوزەل حساب ايديردىم. آنجاق ئوزيمك كوزەل اولمادىغى چوق
 ياقشى ييلىردىم. بوندادا هيچ بر سەوم يوقدى. بونا كورەدە يوزيم حقيندە كى
 هر بر اشارە منى يامان تحقير ايديردى.

چوق ياقشى يادىم دادر كە، من آلتى ياشيندا ايكن، بر كون منيم يوزيم حقيندە دانیشير
 لاردى. آتام يوزيمدە ياقشى بر شتى تاپماغا چالیشير و دیردى كە، منيم عقللى
 كوزلريم و چوق شيرين كولومسەم واردر. آخردا آتامك ئبوتلارينا و كوز كورە
 سبە گذشت ايدوب، منيم چيركىن اولديغى بوينا آلمانغا مجبور اولدى. سوکرا
 من ييمك ايچون اونا راضيق ايديركن، الينى ياناقلار يما ووراراق، دیدى:

— نيقولەتقا، سن اوراسينى ييل كە، يوزك ايچون سنى كيمسە سەومە بەجكدر؛

بونا كورە سن عقللى و ياقشى بر اوغلان اولماغا چالیشمايتساك.

بو سوزلر منى، كوزەل اولمادىغما اينانديرماق ايله برابر عقللى و بورە كى
 مرحمتلى بر اوغلان اولاجاغىمادا منى اينانديردى.

بونا باقمایاراق، منى تز — تز اميدسزك آليردى. من ئوزيمە تصور ايديردىم
 كە، منيم كبی بورونى انلى، دوداقلارى قالين، كوزلرى كيچيک و بوز اولان بر
 آدام ايچون دنبادا خوشبختلق يوقدر. من آلاها يالواروب بر معجزە كوسترمە سيني
 و منى بر كوزەلە چەويرمە سيني ايستەردىم. من حاضردا نەيم وارسا و كلەجكە
 نەيم اولورسا، هاموسيني كوزەل بر يوز ايچون ويرەردىم.

XVIII

قنياز ايوان ايوانوويچ

قنياغينا شعرلری ديكله بوب اونى قوشانك اوزەرينە تعريف ياغديردى. اوندان
 نەم يوشالوب، اونكلا فرانسزجا دانیشماغا باشلادی. آرتق اونا -- سيز و منيم
 عزیزم — ديمە يردى. آخردا اونى آقشام ئوز چوققار يلا برابر بزه كلمكە
 دعوت ايتدى. قنياغينا بو چاغريشا راضى اولدى و بر آزدا اوتورديقدان سوکرا
 چيقوب، كيتدى.

بو كون تبريك ايچون او قدر قوناق كلدى كە، حياطدا قاپى آغزينا، بوتون
 كونى دائما بر نيچە آرابا دوروردى.

قوناقلاردان برى ايچرى كيروب Bonjour, chère cousine —
 ديه نەمك الينى ئويدى.

بو؛ يتمش ياشيندا هوندور بويلو بر آدم ايدى. اكنيندە عسكرى پالتار و
 چيكنلريندە بويوك ئەبولەتلرى واردى. بو بونلغينك آلتيندان بويوك بر خاچ
 كورولوردى. يوزى ساكت و آچيق ايدى. حر كيتندە كى آزادلق و سادەلك منى
 حيرتە سالدى. اونك تكجە پيسريندە ياريم دائره شكليندە سەبەرك توك قالمشدى.
 يوقارى دوداغينك وضيتى ایسە، آغزينا ديشى اولمادىغىنى كوستيردى. بونلازا
 باقمایاراق اونك يوزى هلە چوق كوزەل ايدى.

قنياز ايوان ايوانوويچ؛ كيچن عصرک سوکيندا ئوز ياقشى خاصيتى، كوزەل
 كوركمى، ييكتلكى، نجيب و كوجلى اقربالارى و خصوصيتلە ئوز خوشبختلقى
 يوزيندن هلە چوق كنج ياشلاريندا ئوزينه پارلاق بر موقع قازانمشدى. او، قولنوقدا
 دوام ايتمش و ترلكجە اونك شەرتپرستلكى، اويلە ئودە نمشدى كە، بو جەتجە
 ايستەمەلى بر شتى قالمامشدى. ايلك كنجلكيندن او ئوزىنى اويلە دوتمشدى كە،
 كويا سوک زمانلار جمعيتندە طالعك اونا قسمت ايتدىكى موقع ايچون حاضرلانيرمش.
 بونا كورە هامونك حياتيندا اولديغى كبی، اونكدا پارلاق حياتيندا، موفيتسزلك،
 مايوسلق و كدر زمانلارى اولمش ایسەدە، او؛ بر يول ييلە اولسون نه ئوز ساكت

خاصیتند، نه یوکه دوشونوش طرزیندن، نده دین و اخلاق اساس قایدالا—
 ریندان ال چکمیشتی و ئوز پارلاق موقعیندن داها آرتق ئوز منطقی کیدی و
 محکمکی نتیجه سینده، عمومک حزمینی قازانمشدی. اونک عتلی چوقدا دهرین
 دکدی. لاکن اونک وضعیتی، حیاتک خیردا اضطراربارینا یوکه کدن باقماسینا
 امکان ویریردی. بونا کورده اونک دوشونوش طرزی یوکه کیدی. او، قلبی
 یومشاق و حساس بر آدم ایدی؛ لاکن آداملار ایله رفتاریندا بر قدر سونوق و
 قورناز ایدی. بونک سببی اودر که او، ئوز وضعیتی اوزهرینه بر چوقلارینا فلیدالی
 اولای یله جکیندن، ئوز سونوقلیغه ئوز قوزیندن استفاده ایتمک ایستین آداملارک
 خاهشیریندن و ادعالاریندن ئوزینی قوروماغا چالیشردی. بو سونوق ایسه،
 چوق بویوک بر جمعیت آدامینک تواضع تراکتیله یومشالیردی. او، چوق یاقشی
 تحصیل کورمش و چوق اوقومش ایدی؛ لاکن اونک ییلدیکی کنجلیکینده، یعنی
 کیچمش عصرک سوکیندا، ئوکره ندیکلریندن ایلری کیچمه مشدی. او، ۱۸عصرده
 فرانسادا فلسفه و بلاغت (کوزهل دانشیق) حقیقده یازیلش بوتون یاقشی اثرلری
 اوقومش ایدی بویله که، چوق وقت راسین، قورنهل، بو آلو، مولئر، موتنن و
 فهنهلوندان پارچالار اوقویوردی و بونی سهویردی، میفلولوزیدان پارلاق ییلیشی
 واردی. فرانسیزجا ترجمه ایدیلش قدیم ادبی اثرلری بر قایدا ایله ئوکره شمشدی.
 و کافی درجده تاریخی ییلیکی واردی که، بونی دا (سهغور) دان ئوکره نمشدی؛
 لاکن حسابدان باشتا نه راضاندان نه حکمتدن، نده معاصر ادباتدان هیچ بر
 ییلیکی یوقدی. (کوته)، (شیللر)، و (بایرون) حقیقده سوز دوشنده، او تراکتله
 سوسیر، یادا بر نیچه عمومی جمله سویله یه ییلیردی؛ آتجاج هیچ بر زمان اونلاری
 اوقومامشدی. لاکن ایمدی چوق آز نمونه سی قالمش بو فرانسیزجا — فلاسقی،
 تحصیل باقمایاراق، دانشیقی ساده ایدی. و بو ساده لک، اونک بعض شیلری
 یلمه مینسی ئورتور و اونا خوشا کلن بر آهنگ و دوزهلک ویریردی. او هر بر
 اورژیناللق بویوک بر دوشمانی ایدی و دیریدی که، اورژیناللق، لیاقتسز آداملارک
 تولکی لکیدر. او، هر هارادا یاشایردیسا، جمعیتسز قالا یلمه زدی. موسقوادا و
 خارجه او همیشه بر درجده آچیق یاشایر و معین کونده بوتون شهری ئوز
 ایونده قبول ایدیردی. او، شهرده ایله سایلیردی که، اونک کونده ردیکی
 چاغیریش ییلتی، هامو قوناق اوتاقلاریندا پاسپورت یرینی ویره ییلیردی؛ برچوق
 کنج و کوزهل قادینلار، ئوز آل یاناقلارینی ممنونیتله اونا اوزادیرلاردی. اودا بو
 یاناقلاری کویا بر آتا دویغوسیه ئویوردی. بعض آدلی، سانلی آداملار ییله قتیازک
 دائره سینه بر ایلدیکدا سوک درجه سهوینیرلردی.

فتیاز ایچون نهم کبی اونکلا بر جمعیتدن، اونکلا بر تریهده بر فکرده و بر
 یاشدا آداملار آز قالمشدی. بونا کورده فتیاز ئوز قدیم دوستق مناسبتینا چوق
 قیمت ویریر و همیشه اونا بویوک حرمت کوسته ریردی.

من قتیازدان کوز چکه ییلمه یردیم. هامونک اونا ایتدیکی حرمت، بویوک
 نه بوله تلی، نهمک اونی کورورکن سوک درجه سهوینمسی، و کوزولدیکنه کوره
 تکجه اونک قورقمایوب، نهمله سربست و حتا اونا ma cousine دیمکه ییله
 جسارت ایتمسی منده، قتیازا قارشی بر حرمت اوبادیردی. بو حرمت دویغوسی
 نهمه قارشی اولان دویغودان چوق اولماسادا، اونکلا تن ایدی. اونا منیم شعریمی
 کوستردیکده، منی ئوز بانینا چاغیروب دیدی:

— کیم ییلر ma cousine . بلکه بو ایکنجی بر (ده ژاوین) اولای—
 جاقدر. قتیاز بو سوزلری دیهرک، منیم یاناغیمی ایله بهرک چمیدیکله دی که، من—
 بونی او اوقشایاراق یایدیقی عقلمه کلمه سیدی — باغیراجاقدم.
 قوناقلار داغیلیشوب کیتدیلر. آتام ایله وولودیدا بایرا چیقیدیلر قوناق
 اوداسیندا بر قتیاز قالدی، بر نهم، برده من.

آزاجق سوسدیکدان سوکرا بردن قتیاز ایوان ایوانویچ سوروشدی.
 — نه ایچون بزیم عزیزیمز ناتالیا نیقولایه ونا کلمه مشدر.

— (* Ah! mon cher) — دیه نهم الینی قتیازک پالتارینک قولچاغی
 اوزهرینه قویوب، سینی یاواشلاتاراق، جواب ویردی. او؛ ایسته دیکینی ایله
 ییلسیدی، یقین که کلهردی.. او منه یازیر که، کویا پهر اونا بر یرده کیتمکی
 تکلیف ایتمش، آتجاج او ئوزی کلمک ایسته ممشدر؛ چونکه کویا بو ایل هیچ
 کلیرلری اولمامشدر. یازیر که «اونسزدا بو ایل بوتون کلفت ایله موسقوایا کلمم
 هیچده لازم دکدی. لیوبوچقا هله چوق بالاجادر. سیزک یانیکزدا قالاجاق اولان
 اوغلان اوشاقلاری حقیقده هیچ بر نکرانلقم یوقدر، یقین ییلیرم که اونلار سیزک
 یانکزدا بورادا کیندان داها یاقشی یاشایاجاقلار» — بونلارک هاموسی چوق کوزهل،
 (بوراسینی نهم ایله دیدی که سیندن بونک چوقدا کوزهل اولدیغینا راضی
 اولمادیغی آچیق ییلینیردی) چوجوقلاری چوقدان بورایا کوندرمک لازیم ایدی
 که، بر شئی ئوکره شوب جمعیته آلیشینلار. یوقسا کنده اونلار نه تریه ویریه
 ییلهر؟.. اودر، بویوکی ۱۳ یاشیندا، اوبری ده— ۱۱ یاشیندار. سیز، mon cousin
 کوردیکز که اونلار بورادا لاپ وحشی کیدرلر. اوتاغا کیرمکی ییله باچارمایرلار.
 قتیاز دیدی:

— لاکن من اوداسینی آکلامایرام که نه ایچون همیشه بویله وضعیتک
 پوزغونلغیندن شکایت ایدیلیر؟ اونک چوق یاقشی واری واردر. ناتاشانک خاباروقفا
 سینی ایسه من بش بارماغیم کبی تانیرام، سیزکله بر یرده، اورادا تیاترودا اوینایر
 دیق — کوزه لجه بر ملکدر و همیشه کوزهل کلیر ویرمه لیدر.

نهم کدرلی بر وضعیتله اونک سوزینی کسوب دیدی:
 — من اک دوغروچی بر دوست کبی سزه دیم: منه ایله کلیر که بونلارک
 هاموسی بهاندر بو بهانه، اونک بورادا یاشایا ییلمه سی، او قلوبدان بو قلوبا

او نھاردان بو نھازا دولاشوب عقلينه کلهنی ایده بيلمه سی ایچوندر. ناتاشا ايسه هیچ بر شیدن شبه لئمه، سیز بیلیرسکز که اوندا ملک خاصیتی واردر. او هر شیئه اونا اینانیر. او، اونی اینانیرمشدر که، چوجوقلاری موسقوایا آپارماق لازمدر. او ايسه سارساق بر مربی قادینلا کئنده قالمالیدر. او ايسه اینانمشدر. اونا دیسه ایدی که چوجوقلاری قیناماغینا واروارا ایلچنا دوکدیکي کبی دوکمک لازمدر، او، کورولور که بونادا راضی اولوردی. — دییه نئم بر نقرتله ئوز قره سلو سیندا دوندی و بر دقیقه سوسدقدان سوکرا، کوز یاشینی سلیمک ایچون ایکی یانلغیندان برینی کونوره رک، دیدی: — بلی عزیزم، من چوق وقت دوشونیریم که او ناتاشانی نه قیمتلندیره بیلیر، نده اونی آکلایر. ناتاشانک بوتون محبتینه باشیقلا رینا و ئوز درد لرینی کیزلتمکه چالیشماسینا (بونی من چوق یاقشی بینرهم) باقمایاراق، او ئوز اریله خوشبخت اولای بیلمز. منیم سوزیمی او وقت یادا سالارسکز که او...

نئم یوزینی یابلق ایله ئورتدی.

— Eh ma bonne amie — دییه قیناز نئمی دانلاماغا باشلادی — من کوزورم که، سیز هیچ عقلنمه سکز... همیشه بر غصه تصور ایدوب، آغلایرسکز... عیب دکلمی؟ من اونی چوقدان تانیرام وقتلی، نوازشلی، کوزله بر آر و انک عالیجناب بر آدم کبی تانیرام. un parfait honnête homme. ایشتمه لی اولمادیقم بر دانیشیغی ایستهر — ایستمز دیکله یوب، بارماقلا ریم اوزه رینده و کوچلی بر هیجانلا اوتاقدان چیقدم.

XIX

ایونیر

کوک پالتارلی و خز یاقالقلی اوچ چوجوق کنج و شیق بر مرینک آردینجا او بری سه کیدن ایویمزه طرف کلیرلردی. من پنجره دن بونلاری کوروب، — وولودیا! وولودیا! ایونیر! — دییه قیشقیردیم.

ایونیرلر بزه قوهوم ایدیلر و بزیمله بر یاشدا ایدیلر. بز موسقوایا کلدیکن سوکرا، چوق کیچمهن، اونلارلا تانیشوب دوستلاشدیق.

ایونیرلر اورتانجیل قارداشلاری سُر یوژا، قارا بوغدایی، ساچلاری قیوروق، بر چوجوق ایدی. چکیک و برك بورونی، تر و آل دوداقلاری واردی. دوداقلاری، آغ دیشلرینک بر قدر چیق یوقاری سیراسینی چوق آز ئورتوردی. کوزله توند

ماوی که زلری، و افاده سی اولدیقا جانلی بر یوزی واردی. او هیچ بر زمان کولومسه مزدی. یا بوتون بوتونه جدی باقیر، یادا لاب یوره کدن ئوز آبدین و اولدیقا جاذبه لی کولوشله کولوردی. اونک کوزه للکی ایلک باقیشدان منه تاثیر ایتدی. من ئوزیمده اونا قارشی بر محبت حس ایدیردیم. منیم خوشبختلیم ایچون، اونی کورمک کافی ایدی؛ بر زمان قلبمک بوتون قوه لری بو آرزو اوزه رینه توپلانمشدی. اوچ — دورت کون اونی کورمه ینده، داربخیردیم. بویله که، لاب آغلماغیم کلیردی... کیچه — کوندوز اونی دوشونوردیم. یاتماغا اوزانیرکن، اونک یوقوما کلمه سینی آرزو ایدیردیم. کوزلریمی یومورکن، من اونی ئوز قارشیمدا کورور و اونک خیالیندان بویوک بر ذوق آلیردیم. من دنیادا بو دویغونی کیمسه یه اعتبار ایتمک ایستهمزدیم. بو قدر من بو دویغونی عزیز بیلیردیم. من همیشه کوزلریمی اونا زیلله بریدیم؛ بلکه او، منیم بو راحتسز باقیشلریمی حس ایتمکدن اوسانمشدی. بلکه ده ساده جه منه قارشی هیچ بر محبتی یوقدی. هر حالدا او؛ مندن چوق وولودیا ایله اوتاقدا، دانیشماغی سه یوردی. من ايسه، هر حالدا راضی ایدیم. هیچ بر شئی ایستهمیر، هیچ بر شئی طلب ایتهمیردیم. و اونک یولیندا هر بر شئی فدا ایتمکه حاضر ایدیم؛ او، منده ئوزینه قارشی قیزغین بر میل اویادیردی. هله بوندان باشقا، اونی کورونجه، منده باشقا بردویغودا اویانیردی. بودا اونی اینجتمک، بر شئی ایله تحقیر ایتمک، اونا خوش کلمه مک قورقوسی ایدی؛ بلکه بو، اونک یوزینده بر تکبر علامتی اولدیغی ایچوندی. یادا بلکه من ئوز یوزیمی بکه نمه یوب، باشقا لاریندا کی کوزه للکه چوق — چوق قیمت ویریردیم. یادا داها دوغروسی بو؛ بر سه وکی علامتیدر. من اونی نه قدر سه ویردیم سه، بر او قدرده اونا قارشی، قورقو حس ایدیردیم. ایلک دفعه سه یوژا منیمله دانیشیرکن، من بویله کوزلنمز خوشبختقدان ئوزیمی اوله ایتیردیم که، سارادیم، قیزاردیم و هیچ بر جواب ویره بيلمه دیم. سه یوژانک یامان بر عادت ی واردی. دوشوتنده کوزلرینی بر تقطه ده دایانیروب، اوست — اوستدن قیرپیر، بورینی و قاشلارینی چکیردی. هامو دیردی که بو عادت اونی چوق کورلایر. آنجاق منه بو عادت او قدر کوزله کلیردی که، منده اونک کبی ایتمکه آلیشیدیم و اونکلا تانیشدیغمدان بر نیچه کون سوکرا، نئم کوزلریمک آغرییوب آغریمادیغنی سوردی و دیدی که، من باقوش کبی کوزلریمی بهرله دیرهم. بز ئوز آرازدا سه وکی حقیقده هیچ بر سوز دانیشمامشدیق؛ لکن او، منیم اوزه ریمده حاکمیتینی حس ایدیر و بزیم چوجوق دولانیشیمیزدا دوشونمه دن، لکن امانسز جاسینا بو حاکمیتی ایشله دیردی. من ايسه یوره کیمده کلیری اونا سوبله مککی نه قدر ایسته سه مده، اوندان چوق قورقدیم ایچون یوره کیمی آچا

يېلمه، لاقيد كورولمكه چالشير و دېنمەز، سوبلەنمەز اونا تابغ اولوردىم. بعضاً اونك تائىرى مەنە اغير و چكىلمەز اولوردى؛ لاکن بو تائىر آلتىندان چىقماق ايلمن كىلمەردى.

من؛ بو سوکسز، طمعسز كوزەل و صاف سەوکی دوفوسىنك آچىلمادان قارشىقىسز ئولوب كىتدىكىنى حاضرا دىقدا غصەلەنيرەم.

غرىبە اوراسىدر كە، من چوجوق ايکن بويوكلرە بکزه مکه چالشيرديم. بويويکده ايسە، چوق وقت چوجوغا بکزه مکی آرزو ايديرديم. منىم سەريوزا ايله مناسبتەمە بو چوجوغا بکزه مەمک آرزوسى دفعەلر ايله آچىلماغا حاضەر دوفوفونى ساقلاوب، ايکی يوزلىك ايتمک مجبوريتى تورەتمشدر. من بعضاً اونى بەرک ئوپمک ايستيرديم؛ آنجاق ئوپە يېلمەيرديم و نە قدر ايستەسمەدە ايلنى دوتوب، — سنى كوردیکده سەوينيرەم — ديه يېلمەيرديم. هله بو ير يانا، حتا اونا سەريوزا ييله ديه يېلمەيوب، سەرکەي ديديرديم؛ بو بزده بر قايدا کيى اولمشدى. هر بر حاسلبغى افادە ايتمک، چوجوقلغى اثبات ايدير و بويلە حاسلق افادە ايدن هله چوجوق ايدى. بويوکلرى ئوز دولاناجاقلاريندا احتياط و سوتوقلغا وارديران آجى تجربەلردن هله کيچمەش ايکن، تکجە بويوکلرى تنقيد ايتمک آرزوسى يوزيندن ئوزيمزى اينجە چوجوق محبتىنك صاف ذوقيندن اوزاقلاشديريردق.

هله لاکى اوتاغيندا ايوينلرى قارشىلاوب، اونلار ايله سىلاملاشديم و تز نەمک يانينا اينديم؛ من ايوينلرک کلدیکلرينى اونا ييلدیرديم. همدە اويلە بر سىاقلا سويلەديم كە، گویا بو خبر اونى بوتون — بوتونە خوشبخت ايتەلى ايدى. سوکرا سەريوزانى کوز آلتىندان براقمايوب، آردىنجا قوناق اوتاغينا کيتديم. من سەريوزا نك بوتون تەپرەنیشلرينە دقت ايديرديم. نەم ديدى كە، سەريوزا چوق بويومشدر. او؛ بونى ديهنە من، بر رسامك ئوز اثرى حقىندە حرمت ايتدىكى، بر حاکمك قرارىنى کوزلرکن باشادىغى قورقو و اميد دوفوسىنى ياشايرديم.

ايوينلرک کنج مريسى Herr Frost نەمک مساعده سيله بزيمله باغچايا چىقدى، ياشيل بر سقاميا اوزەرىندە اوتوردى. قىچلارنى کوزەلجەسيه اشيردى. بورونچ دستەلى آغاجىنى ئوز آياقلارى آراسينا قويدى و ئوز حرکتلريندن ممنون بر آدم کيى سىغارا چکمهک باشلادى.

Herr Frost آلمان ايدى. لاکن بزىم تميز يوره کلی قارل ايوانو ويچمىز کيى آلمانلاردان دکلدى؛ اولاً او، روسجە دوزرون سىبير و ارايا فرانسزجا سوزلر قاتيردى. عموميتلە و آيرىلدا قادىنلار آراسندا چوق عالم بر آدم حساب ايدىلردى؛ ايکنجى — اونك کورەن بوغلارى، قارا اطلس شرفندە بويوک ياقوت ساتجاغى واردى، آچق — ماوى شالوار کشيردى. اوچنجى — او کنج ايدى. کوزەل و خودبسن بر کورکمی واردى. قىچلارى چوق کورکملى و بېشىغى ايدى. او ئوز قىچلارنىك کوزەللكينه چوق قيمت وېريردى. قادىنلارا

قارشى ئوز قىچلارنىك تائيرىنى، قازشىسى آينماز قدر قوتلى حساب ايدير واحتمال بونا کورەدە ئوز آياقلارنى لاپ کورکملى بر يره قوبوب، آياق اوستە دورديغى، يادا اوتوردىغى یردە ئوز بالىق آتلىرىنى حرکە کشيريردى. بو، خوشا کلمک و چاپقن کورونمک ايستەن کنج بر روس آلمانى تېپى ايدى.

باغچادا وقتمز چوق ياقشى کيچيردى. قاچاق — قاچاق اويونى چوق کوزەل کيديردى. آنجاق بر حادشە آز فالاهر شىئى ووروب بوزمشدى. سەريورا قاچاق ايدى. يولدان کيچنلرک آردىنجا قاچىرکن يىقىلدى و ديزى بوتون قوتيلە آغاجا دوفوندى. من اويلە ييلدىم کە، او جيکنەم — جيکنەم ازيدى... من ژاندارم ايدىم و وظيفەم اونى دوتماق ايدى. بونا باقمايaraq، من اونا ياناشديم و اونك دردینه شريك اولاراق، آياغىنك آغريوب — آغرىمادىغىنى سوروشماغا باشلادىم. سەريوزا مەنە يامان آجىقلاندى. يومرولارنى دوکوملەيوب، آياقلارنى یردە دوکدى و بەرک ازيدىکيندن آياغى آغرىدىغىنى، آچق و آيدىن بروت ايدن بر سسلە قىشقىراق، ديدى:

— بو نەدر؟ داها بو اويون اولمادى كە... نە ايجون منى دوتمايرساك؟ — او؛ بو سوزلرى بر نيچە يول ديهەرک، وولوديايا و بويوک قارداشينا قىقاجى باقىردى. بونلار يولدان کيچنلرک رولىنى اوينادىقلارى ايجون هوپپاناراق، جيغىر ايله قاچير لاردى. سەريوزا بردن قىشقىردى و بەرکدن کولەرک، اونلارى دوتماق ايجون آردلارنىنجا قاچماغا باشلادى.

اونك بو قهرمانچاسينا حرکىنك مەنە نە قدر تائير ايتدىكىنى و منى نيچە مفتون ايتدىكىنى تصوير ايدە يېلمەيرم. دهشتلى بر آغرىيا باقمايaraq، او يالکز آغلامادى دکل، حتا آغرىسىنى هچ ييلدیرمەدى و بر ديققەدە اولسون اويونى اونوتمادى. بوندان سوکرا دستەمزە ايلنىقا غرابدا قوشولدى و بز يىمکدن قاباق يوقارى چىقدىق. بورادا سەريوزا ئوز يىکيتلىكى و محکم ارادەلکى ايله منى داها آرتق مفتون ايتدى.

ايلنىقا غراب يوقسول بر خارچىنك اوغلى ايدى. بو خارچى بر زمان بابامك يانيندا ياشامش و نە ايجون ايسە باباما مديون ايمش. ايمدى ايسە ئوز اوغلىنى تز — تز بزە کوندرمكى ئوزينە بر بورج حساب ايديردى. او، بزيمله تانىشقدان ئوز اوغلىنك بر شرف، يادا ذوق آلاچاغىنى دوشونورديسە، بوتون بوتونە يانيليردى؛ چونکە بز ايلنىقا ايله دوست دکلدیک، همدە برجە اونى لاغا قويماق ايستەديکمز وقت اونا فکر وېريرديک. ايلنىقا غراب ۱۳ ياشيندا آرىق، هوندور، سولغون قوش صفت، حليم و يازىق بر اوشاق ايدى. او، چوق يوقسولچاسينا کيشىنمشدى. آنجاق هميشە بوللجە ياغ سورتوردى. بز ديديرديک کە گویا غراب کون آلتينا چىقدىقدا باشينداکى ياغ اريوب، ياقاسينا توکولور. ايمدى من اونى يادىما سالدىقدا دوشونوردىم کە او، چوق سوزە باقان، دىنج وياقشيلقجى بر چوجوق ايدى. او زمان ايسە او مەنە چوق اىکرنج آجىماغا و دوشونمکە ييله دە کمز بر چوجوق کلبردى.

قاچاق — قاچاق اويونى قورتارينجا، بۇ يوقارى كيدوب مختلف ادمان
 حركتيله بىرى — بىرىنە قارشى ئوكونمىكە باشلايدىق. ايلينقا قورقاق بىر حىرت تېسىمىلە
 بىرە باقىردى. اونڭدا اويناماسىنى تىكلەپ ايتىدىكە، بويون قاچىروب، ھىچ كوچى
 اولمادىغىنى سويلەردى. سەربوژا اولدىقجا سويلمى ايدى. او قورتاسىنى چىقارتدى.
 يوزى و كوزلرى بايردى. آراسى كسىلمەن كولور و اوست اوستىن يىكى اويونلار
 چىقارىدى. بىر سىرايا دوزولمىش اوچ ستول اوزەرىندىن آتيلير، چىرخ كىبى بوتون
 اودادان يووالانير تاتيشەفك كىتاسىنى اودانڭ اورتاسىنا قويوب، اونڭ اوزەرىندە
 باشى اوستىندە دوروردى. ھلە آياقلار يلا اويلە اويونلار چىقارىدى كە، آدم
 كولمىكىن قىربىلردى. بو سوک اويوندان سوکرا او دوشونوب كوزلرىنى قىرپىدى
 و بردن جدى كوركمە ايلينقايا ياناشوب ديدى:

— باق، بلەكە بونى ايدە يىلەرسڭ، ھىچدە چىن دىكلەر .

غراپ كوردى كە، ھامو اونا باقىر، قىزاردى و لاپ ياواشدان ھىچ ايدە
 يىلمەجىكىنى سويلەمەكە باشلادى.

— بو نەدر، بو نە ھىچ بىر شى كوسترمىك اىستەمەير، قىز زاد دىكل كە...
 نە اولورسا — اولسون او باشى اوستە دورمالىدر.

بو آرالىق سەربوژا اونڭ لىندن دوتدى.

بۇ ھامومز ايلينقانى بورويوب:

— باش اوستە، باش اوستە. — دىيە باغىرماغا باشلايدىق. ايلينقا بو دىقەدە
 قورقوب ساراردى. بۇ اونڭ لىندن دوتوب اوتاغڭ اورتاسىنا سورودىك.

— بىراقىز منى، ئوزىم كىدەرم، قورقماي جىراسىزىز! — دىيە يازىق ايلينقا
 چىرىناراق، قىشقىرىدى. لاکىن بو فرىادلار بىزى داھا آرتق ھولەندىرىدى. بۇ
 كولمىكىن قىربىلردىق. باشىل قورتانڭ بوتون تىكىشلىرى جىرىلدايدى.

وللوديا و بويوك ايون ايلينقانڭ باشىنى اكوب كىتاب اوزەرىنە قويدىلار.
 من و سەربوژا، يازىق چوجوغى اينجە آياقلارىندان دوتوب بالاغلارنى دىزە دىك
 چىرمايدىق بەرەكەن كۆلەرەك، آياقلارنى يوقارى قالدېردىق. ايلينقا آياقلارنى
 اويان — بويانا چىرىپىردى. بالاچا ايون بوتون بدىنىڭ موازەنىنى ساقلايدى.

اويلە اولدى كە، بۇ كورولتولى كولوشدن سوکرا، ھامومز بردن سوسىدىق
 و اوتاق اويلە بىر سىكوتە باتدى كە، يالکىز يازىق غراپڭ آغىر ايچ چكىشى ايشىدېلير
 دى. بو دىقەدە من بونلارك ھاموسىنڭ چوقدا كولمەلى اولمادىغىنى دوشونوردىم.
 — باق، ايمدى كىشى سڭ. — دىيە سەربوژا اونى تەرىفلەدى.

ايلينقا سوسىر و اليمزدن چىقماغا چالىشوب آياقلارنى اويان — بويانا
 آتېردى. بويە چىرىنىشدا او، چىكەسىنڭ دا بانىلا سەربوژانڭ كوزىنە اويلە بەرەك
 دوردى كە. سەربوژا تىر اونڭ آياقلارنى بىراقوب، وار قوھسىلە اونى ايتەلە بەرەك
 كوزىندىن يابىشدى. كوزىندىن اختيارسىز ياش آقماغا باشلادى.

— نە ايچون سىز منى اينجىدېرسىز؟

يازىق ايلينقانڭ آغلار يوزى، پىراتداشلىق ساچلارى، چىرمانىش شالوارى و
 بوتون آغلار سىماسى بىرە بەرەك تاثير ايتدى. بۇ ھامومز سوسوب، اىستەمدەن كولمەكە
 چالىشىردىق.

بىرنىچى سەربوژا آيىلدى.

— لاپ آروادىدر. آرواد كىبى مىزىلداير. — دىيە باواشچادان آياغىنى اويانا
 توقوندىردى — اونكلا ظرافتدە ايتىمك اولماز... داھا بىدر، قالىتقىز .

— من سىزە دىدېم كە، سىن ياراماىز بىر چوجوقسانك — دىيە ايلينقا آجىقلانوب
 يوزىنى اويانا چىرىپىردى و بەرەكەن آغلاماغا باشلادى.

— آھا، دا بانىلا ووردىغى بىس دىكل، ھلە بىر تەپىنېردە! — دىيە سەربوژا
 چىقىردى و كىتابى قاپوب يازىق باشى اوزەرىنە قالىتقىزدى. او يازىق ايسە ھىچ
 ئوزىنى قوروماق يىلە فەكرىنە دوشمەيدى؛ او آنتىق اللرىلە باشىنى دالدا لايردى.
 سەربوژا ايسە غىر طىبعى كۆلەرەك، دىيردى:

— آل! آل! ايمدى كە او ظرافت آكلامىر... قوى، قالىسىن بورادا، بۇ كىدەك
 آشاغى.

من آجىناراق اونا باقىدېم. او ايسە دوشمە اوزەرىندە اوزانوب، يوزىنى
 كىتابلارك آراسىندا كىزىلەتمىش و آغلايدى. اويلەدە آغلايدى كە، كويانا ايمىدېچە
 باغرى چاتلاياچاق. بوتون بدىنى ھو كورتمەن دىترەيدى.

من سەربوژا دىدېم:

— نە، سەرگەي نە ايچون اونا دىكەڭ.

— ھلە بويە ياقشىدېر!... بىس نىچون بوكون منىم آياغىمڭ لاپ سوموكى
 سىندى، ھىچ آغلامدىم.

«باق، بونى دوغرو دىير» — دىيە من ئوز — ئوزىمە دوشوندىم. — «ايلينقا
 ھلە آغلاغاندر. سەربوژا ايسە قوچاقدىر، لاپ قوچاقدىر!».

او زمان منىم عقلىمە كىلمەدى كە يازىق ايلينقا بدىنىڭ آغرىسىندان داھا آرتق؛
 بلەكەدە چوق بەكەندىكى بىش چوجوغڭ ھىچ سېسىز، اونا قىرت ايدوب ئوزيانىندان
 قووماغا راضى اولدىقلارى ايچون آغلايدى.

من ئوز حركىتىمڭ سەرتلىكىنى بىر دورلو تصور ايدە يىلمەيرم. نىجە اولدى كە،
 من اونڭ يانىنا كىتمەيدىم، اونى قورومادىم و توختاق وىرمەيدىم؟ بووادان آتلىشى
 بىر قوش بالاسىنى، يادا حىاطدان بايرا آتماق ايچون آپارىلان بىر كوچوكى، يادا
 چوربا ايچون آپارىلان بىر تويوغى كوردىكە، منى ھو كورتمە ايلە آغلاماغا مېجور
 ايدىن آجىنماق حىسىم ھارادا قالمىشدى؟

دوغرودان دامى مندە كى بو كوزەل دوغىونى؛ سەربوژا قارشى بىلەدىكە
 سەوكى و اونڭ يانىدا اونڭ ئوزى كىبى قوچاق كورولمك اىستەم بوغىشىدى؛ بو،
 سەوكى و قوچاق كورولمك آرزوسى ايسە، حىد ايدىلەك دىكلدى؛ منىم چوجوق
 خاطراتمڭ ياپراقلىرىنا تىكە، بونلار قارا لىكە سالدېلار.

فوناقلار توپلاشیرلار

بوفتهده بر چاخناشما واردی. فوناق اوتاغیندا و سالوندا ایشیق همیشه کیندن آرتق ایدی و چوقدان ییلدیکم بوتون شیلره بر بایرام شکلی ویرمشدی. بونلارک هاموسی و آیریلیقدا قنیزا ایوان ایوانوویچک ئوز موسیقیسینی کوندرمسی، آفشاما بر چوق فوناقلار کوزلندیکنی کوسته بریدی.

هر آرابا سسی کلدیگده، من پنجره نڭ قاباغنا قاجوب، آووجلاریمی کجکاهلاریما و شیشه یایشدیروب صبرسز بر مراقلا کوچیه باقیردیم. قاباقجا هر شئی کیزلهدن قارانلق ایچریسیندن یاواش — یاواش قارشیدا چوقدان بهری تانیفیم فنارلی دکان، یاندا — آشاغیدان ایکی ایشیقی پنجره سی اولان بویوک بر ایو و کوچه نڭ اورتاسیندا ایکی مینیکی اولان بر واقا، یا آددیم — آددیم ایوه قایدان بوش بر آرابا کورولوردی. بو آرالق قابییدا بر قاره تا دایانندی. من هله ییلدیم که، ایوبن لر کلمشدرد؛ چونکه اولار ایرکن کله جگرلنه سوز ویرمشردی. بونا کوره ده قلییدا اولاری قارشیلاماغا قاجدیم. قابی نی آجان لاکه یڭ قولینڭ آردینجا ایوبنلر عوضینه ایکی قادین کورولدی. بونلارک بری بویوک ایدی. اکینده خز بویونقلی کوک بر کورک واردی. او بری ایسه بالاجا ایدی و بوتونلکله یاشیل بر شالا بورونمشدی. شالڭ آلتیندان آنجاج خیرداجا خزلی چکمه لری کورولوردی. کلنلری کورونجه، من اولارا باش اکمکی ئوزیمه بورج ییلدیم؛ لاکن منیم دهلیزده اولدیغیما هیچ بر اهمیت ویرمهدن، بالاجاسی دینمز، سولنمز بویوکینه یاناشدی و اونڭ قاباغیندا دایانندی. بویوک، بالاجاسینڭ باشینا سهریلمش شالی آجدی و کورکینڭ دوکمه لرنی آجدی و لاکه ی بو شیلری آلدیقدان و اونڭ آیاقلاریندان خزلی چکمه لری چقاردیقدان سوکرا اورتادا ۱۲ یاشیندا کوزه ل بر قیز کوروندی. بو قیزک اکینده قساجق کیسه یی بر پالتار، آغ تومان و آیاقلاریندا خیردا — خیردا چکمه لر واردی. آغ بویونجیغنا قارا مخمر بر له تا سالمشدی. قیورجیق خورمایا ساچلاری ایلریدن کوزه ل یوزجکینه و آرقادان چپیللق اوموزجیقلارینا ایوله یاقیشیردی که، بونلارک سحرده بهری «موسقوسکی وه دوموستی» غزته سی بازجالارینا ساریلدیغینی وقیزدیرلمش دیمیر کلبه تین ایله یاقیلدیقلارینی و بونڭ ایچونده قیوریلدیقلارینی سوبله یجک بر آداما، حتا قارل ایوانوویچه ییله من اینتامازدیم. سانکه او؛ بویله قیوریق ساچلار ایله دوغولمشدی.

اونڭ یوزینڭ انسانی واله قویاجاق خصوصیتی؛ یاری ئورتولی کوزلرینڭ سوک ددجه ایری اولماسی ایدی. ایری کوزلری، خیردا اغیزجکله غریبه، لاکن یاشی بر تضاد تشکیل ایدیردی. دودا قجقلاری بوکولمشدی، کوزلری ایسه ایوله

جدی باقیردی و یوزینڭ عمومی کورونوشی ایوله ایدی که، آدام اوندان برتیم کوزله میر و بونا کوره ده تبسمی داها داتلی اولور.

من کورولمه مکه چالیشوب سالونڭ قابی سیندان کیردیم و بورادا ایوان — بویانا کیزیشمکی لازم ییلدیم. ئوزیمی دوشونور و فوناقلارک کلمه سینی ییلمه زکیمی کوسته ریردیم. فوناقلار سالونڭ اورتاسینا چاتینجا، من سانکه آییلوب آیاقلاریمی بری — برینه ووردیم و اولارا ییلدیردیم که، نهم فوناق اوتاغیندا در. خانم والاخینا بر نوازشله منه دوغرو باش اندیردی. بورادا من اونڭ یوزینی داها آیدین کوردم و چوقدا بکندیم. خصوصیه اونا کوره که، یوزی، قیزی سونه چقانڭ یوزینه بکزه بریدی.

نهم سونه چقانی کورونجه، چوق سهوینیرکی کوروندی. اونی ئوز یانینا چاغیردی، آلتینا دوشن توکلرینی دوزه لندی، و دقتله یوزینه باقاراق دیدی: «quelle charmante enfant!» سونه چقا کولومسه دی، قیزاردی و ایوله سهویملی بر کورکم آلدی که، اونا باقوب من ده قیزاردیم.

نهم اونڭ چنه سیندن دوتوب، یوزجکینی قالدیراراق، دیدی: — یقین، عزیزیم، سن بزده داربخمایاجاساک. اولدیقجا آرتق شادلانوب، رفص ایشمه کی خواهش ایدیرم. — بورادا نهم الینی منه توقوندیراراق، یوزینی خانم والاخینایا دوتوب، دیدی: — بودر، آرتق بر خانم و ایکی قوالدر واردر. بو یاقینلق منیم او قدر خوشیما کلیردی که، منی بر داها قیزارماغا مجبور ایدی.

اوتانچاقلمڭ کیتدیگجه آرتدیغینی حس ایدهرک و قابی یا یکی آرابا کلدی کینی ایشیده رک، چیتوب کیتمکی لازم ییلدیم.

قنیاغنا فوناقووا کیم اوتاغیندا ایدی. یانیندا اوغلو و بر چوق قیزلاری واردی. قیزلارینڭ هاموسی بر یوزده — قنیاغینا بکزه برلردی. هاموسی دا چیر کی ایدی. بونا کوره ده هیچ بری آدامڭ دقتینی ئوزینده ساقلامایردی. اولار کورکلرینی و قیوروقلارینی چقاروب بردن بره هاموسی چیر سس ایله دانیشدیلاز، چاخناشیدیلار و نیه ایسه کولدیلر. یقین که بو قدر چوق اولدیقلارینا کولورلردی. نهم اون بش یاشیندا هوندور بویلی، دولو، یوزی دوتغون براوغلان ایدی. اوچتون کوزلرینڭ آلتلاری کوک ایدی. یاشینا یاقیشماز زوربا اللری و آیاقلاری واردی. او، چوق کوبود و سسیده چیرکین ایدی؛ آنجاج او؛ ئوزیندن چوق راضی کیی کورولوردی. منیم دوشونجه مه کوره چوبوقلا دوکولن چوجوق، بویله جه اولمالی ایدی.

بز، اوزون مدت بر — بریمزک قاباغیندا دوروب، هیچ بر سوز دیمهدن دقتله بر — بریمزه باقیردیق؛ سوکرا یاقینلاشوب، دیمهن ئوبوشمک ایسته بریدک؛ لاکن برده بر — بریمزک کوزلرینه باقوب، نهدن ایسه فکریمزی ده کیشیرت.

باجیلاری یانیمزدان کیچوب کیتدیکن سوکرا من بر سوز ایله دانیشیغا باشلاماق ایچون قاره تادا یرلری دارسقال اولوب اولمادیغینی سوروشدیم.

— ییلمه یرم؛ — دییه بر دقتسز لکله جواب ویردی. — من هیچ وقت قاره تاپا مینمه یرم، اونا کوره که، قاره تانک ایچینده اوتورور — اوتورماز، یوره کیم بولا نیر. آنامدا بونی ییلیر. آقشام اوستیلر بز بر یره کیده نده، من همیشه شاهنشینه اوتوریرام. اوراسی داهاشندر؛ هر شتی کورولور. فیلیپ بو کنلری منه ویریر. هر دم بر قامچی نی دا آلیرام. یاندان کیچنلری بعضاً، باق، بویه... ییلیرمسکز — دییه ایلی معنالی بر طرزده حرکتلندیره رک، علاوه ایتدی؛ چوق کوزه ل اولور.

بو آراق لاکه ی که یم اوتاغنا کیروب، یوزینی نته نده دوتاراق، دیدی:

— عالی حضرت! فیلیپ سوروشور که، قامچی نی لطفاً هارایا قویمشسکز.

— نیجه هارایا قویمشام، اونک ئوزینه ویردیم.

— او دیر که، ویرمه مسکز.

— اوندا دیمه لی فاناردان آسیشام.

— فیلیپ دیر که، فانارکدا اوستینده یوقدر. سیز بر یوللق دیکز که قامچی نی

کوتوروب ایتیرمسکز. فیلیپ ایسه سیزک نادینجککز ایچون ئوز پولی ایله جواب ویرمه لی اولاجا قدر — لاکه ی کیتدی که قیزیشوب داهایا آجیقلی دانیشیردی.

یوزده چوق حرمتلی. و قاراقاباق کورولن لاکه ی؛ فیلیپک طرفینی به رک ساقلایر و نه اولورسا — اولسون بو ایشی آیدینلاشیرماق ایسته یرمش کبی کورو لوردی. من، اختیارسز بر تراکت دو یغوسیه هیچ بر شتی کورمه یر کبی بر طرفه چکیلیم؛ آنجاق اورادا اولان لاکه یلر بویه ایتمه دیلر. اونلار یاقلاشدی لار و قوجا لاکه یه اوننی تقدیر ایدن نظر لر له باقماغا باشلا دیلار.

ننه ن، آرتق ایضاحات ویرمکنن بو یون قاچیرماق اوزه ره دیدی:

— یاقشی ایتوب، ایتوب ده... قامچینک قیمتی نه اولورسا، من ویره رم. دییه

منه یانا شدی و: — غریبه ایشدر — دیدی و منی قوناق اوتاغنا چکدی.

— یوق، مساعده ایدیکز، آغا! سیز بونک پولینی هارادان ویره جیکسکز!

سیزک حق ویرمه کری من چوق یاقشی ییلیرم! هارایا واسیلیه ونایا سکزنجی آیدر که بر عباسی ویرمه لیسکز، ها ویره رم دیرسکز، هیچ ویرمه یرسکز، منده کرک که ایکینجی ایلدر، په تروشقایا...

— سن سوساجاقمیساک! — دییه کنج قنیز آجیقان سارالاراق، چیغیردی:

— یاقشی، من بونلارک هاموسینی دیهرم.

— هاموسینی دیهرم، هاموسینی دیهرم. — دییه لاکه ی دینیردی. بز سالونا

کیررکن او علاوه ایتدی: — بو یاقشی دکل، عالی حضرت.

— بودا ایشدر. — دییه آرقامزدان کیمک ایسه تصویب ایدجی سی

ایشیدیلدی.

نهم بعضاً ایکینجی شخصی جمع و تک ضمیر لرینی معین وقتلرده، معین آهنکلر ایله علاوه ایدرک، آداملار حقینده ئوز فکرنی دییه ییلیردی. بو اوندا خصوصی بر مهارت ایدی. او: سن و سیز ضمیر لرینی عمومیتله ایشلنن عادی معنالریک ترسینه ایشله دیردیده، بونلار اونک آغزیندا تام باشقا بر معنا آلیرلاردی؛ کنج قنیز اونا یاقلاشیدقا، او، قنیزا بر نیجه سوز دیدی: ئوزی ده قنیزا سیز دیردی. نهم اونا ایله سایمازجاسینا باقدی که، من اولسا ایدیم بوسوتون ئوزیمی ایتیره ردیم؛ لاکن کورولور که، نته ن او بیچیمده بر اوشاق دکلدی. او، نهمک اوننی نیجه قبول ایتمه سینه و حتا اونک ئوزینه یله هیچ بر اهمیت ویرمه یوب، بوتون جمعیته کوزه لجه ده اولماسا، سربستجه باش اکدی. سونه چقا منیم بوتون دقتیمی جلب ایتمشدی. یادیمدا درکه، و ولودیا: نته ن و من، سالوندا سونه چقانک کوروندیکی و بزنی کوروب ایشیده یله جکی بر یرده دانیشیدقا، من بویوک بر هوسله دانیشیردیم؛ من ئوز دوشونجه مچه کولمه لی یا قوجا جاسینا بر سوز دییه نده اوننی یوجادان دیر و قاپی دان قوناق اوتاغنا باقیردیم. سوکرا بویه بر یره کیچدیک که قوناق اوتاغیندان بزنی نه کورمک، نده ایشیتمک اولاردی؛ اوندا من، سوسوردیم و دانیشیدان هیچ بر لذت آلما یردیم.

یاواش — یاواش قوناق اوتاغی و سالون، قوناق ایله دولوردی. همیشه چو چوق آقشاملاریندا اولدیفی کبی، ایمدی ده قوناقلارک آراسیندا بر نیجه ایری چو چوق واردی که، بونلار سانکه ایوک خانمینی آکلندیرمک ایچون شن وقت کیچیر مک و رقص ایتمک فرصتی آلدن بر اقامشلا ردر.

ایوبنلر کلدیکده؛ من همیشه سه ریوژا ایله کوروشده دویدیم سه وینج عوضینه، بو دفعه، اونا قارشی بر جور خوشنودسزلق دو یوردیم. اونا کوره، او سونه چقانی کوره چک و اونا کورسه نه چکدی.

XXI

مازورقادان قاباق

— آها! کورولور سیزده رقص اولاجا قدر، دییه سه ریوژا قوناق اوتاغیندان چیغوب، جیبیندن بر چوت یکی مشین الجک چیقارتاراق، علاوه ایتدی، — الجک کینیمک لازمدر.

من ئوز — ئوزیمه دوشوندم: «یاقشی، بو نیجه اولسون؟ بزیم هیچ الجکیمز یوقدر؛ یوقاری کیدوب آخارماق لازمدر».

من بوتون دولابلاری آلت اوست ایتدیم. بونا باقما یاراق، بونلارک برینده یاشیل الجکلریمزی، او برینده ایسه بر تک مشین الجک تاپدیم. بودا منیم ایچون بر

سیاقلا یارامازدی. برنجی اونا کوره که، او، اولدیقا کوهنه و چیرکین ایدی. ایکینجی اونا کوره که، منیم ایچون چوق بویوک ایدی و اک باشلیجا اونا کوره که اونک اورتا بارماغی کسيلمشدی. کوزولورکه، بو بارماغی لاپ چوقدان قارل ایوا وویچ نوز آغرییان بارماغی ایچون کسمشدر. من بو ألجک قالمیسینی ایلمه تاقدم، و قتله اورتا بارماغمک همیشه مرکب ایله بویالی اولان یرینه دقتله باقیر و نوز — نوزیمه دوشونوردیم:

— ایمدی ناتالیا ساویشنا بورادا اولسا ایدی، یقین اوندا ألجکده تاپیلاردی. بویله بر حالدا آشاغی کیتمک اولماز. چونکه مندن نه ایچون اوینامادیم سوزا لارا؛ نه دیهره؟ بورادا قالماق اولماز؛ چونکه نه اولورسا — اولسون منیم اورادا اولمادیم اورتایا چیقماق قدر. بس من نه ایدیم؟ — دیه آلریمی اوینادیردیم. بو آراتق وولودیا یوکوره رک ایجری کوروب، دیدی:

— بورادا نه ایدیرسک؟ کل، رقصه خانم دعوت ایت... ایمدیجه باشلانماق قدر. من، الیمی و چیرکلی ألجکدن چیقمش ایکی بارماغیمی اونا کوستروب، دهشته یاقین بر وضیعت تصویر ایدن بر سسله دیدیم:
— وولودیا، سن هیچ بونی دوشونمه سگ.
وولودیا بر صبر سز لکله:

— نهیی؟ — دیه سوروشدی و الیمی کوروب لاپ قیدسز بر سسله علاوه ایدی: — آها! الجکر حقینده. یوق، دوشونمه میشم. نه مدن سوروشماق لازیمدر... کوره که، او نه دیر؟ وولودیا بونی دیوب، آزاجقدا اولسون دوشونمه دن آشاغی قاچدی.

منه بو قدر آغیر کورولن وضیعت حقینده اونک بویله سوتوق قانلیق ایله دانیشماسی منی دینجه لتدی و من سول ایلمه کتیلش یرتیق ألجکی اونودوب ته سیک قوناق اوتاغینا کیتدیم.

یاواشجا نهمک قره سولسینا یاناشاراق و یونکولجه پالتارینا توقوناراق. بر پیچیتلی ایله اونا دیدیم:

— نه! بز نه ایده که؟ بزیم الجکیمز یوقدر.

— ندر عزیزیم؟

— بزیم ألجکیمز یوقدر. — دیه تکرار ایدوب، یاقلاشدم و اللریمت هر ایکسینی قره سلونک قوللیقنا قویدیم.

بردن نهم سول ایلمدن دوتوب،

— بس بو ندر؟ — دیدی و یوزینی خانم والاخینایا دوتوب علاوه ایدی:

Voyez ma chère, voyez comme ce jeune homme s'est fait élégant pour danser avec votre fille.

نهم الیمی محکم دوتمشدی. و جدی، لاکن سوروجی بر باقیشلا اورادا او لانلارا باقیردی. بوتون قوناقلار، باقینجا یا و کولوش عمومیله شیجبه، دک الیمی بر اقامدی.

من اوتاندیغمدان یوزیمی تورشودوب، الیمی چیقارماغا چیریندیم و باجیرم بیغم و قنده سه ریوژا منی کورسه ایدی. من چوق کدرله نهردیم. سونه چقانک یاینیدا ایسه من آزاجقدا اولسون اوتانما یردیم. سونه چقانک کولمکدن کوزلری یاشارمشدی: کولورکن، تیزارمش یوزینک یاینیدا قیوریق تیللری آتیلوب دوشور و اویناشیرلاردی. اونک کولوشی چوق بهرک و طبیعی اولدیغیندان، ریشخندلی اولمادیغینی آکلماشدم. ترسینه اولاراق، بزیم بر یرده و بر — بریمزه باقاراق کولمه مز، منیمه اونی یاقلاشدیرمش کبی اولدی. ألجک مسئله سی یامان قورتارا ییلر دسه ده هر حالدا منیم بو ایشده قازانچیم او اولدی که، منه همیشه اک دهشتلی کورولن قوناق اوتاغیندا کی جمعیت آراسیندا سربسته شدم. آرتق من سالوندا آزاجقدا اولسا اوتانما یردیم. اوتانچاق آداملارک عذابی اونلارک حقینده اولان فکرک بللی اولماماسیندان ایلری کلیر؛ بو فکر، آیدن ییلدیریلنجه، — هر نیجه اولورسا — اولسون — عذاب یتمش اولور.

سونه چقا، منیم قاباغیمدا آغیر ترهشن کنج قنیاز ایله فرانسیز قادریل اوینایر کن. چوق سه ویملی ایدی «chaène» وقتی ألجکینی منه و بریرکن، کولومه مه سی چوق سه ویملی ایدی. خورمای تیللری موسیقی وزینله چوق کوزل اویناشیردی. نوز خرداجق آیاقلاریلا «jetéassemdie» ایتمه سی چوق چوجوق جاسینا ایدر. بشینجی وضیعتده، منیم خانیم مندن آریلوب او بری طرفه قاچاندا، و من تاقی کوزله یوب، سولو (تک) اویناماغا حاضرلاشیرکن، سونه چقا، دوداقلارینی جدیتله بوکوب یانا باقماغا باشلادی؛ لاکن اونک منیم ایچون قورقماسی یرسز ایدی. من کوزه له سینه *chassé en avant chassé en arrière, glissade* ایدوب، اونا یاناشدیقا، اویناق بر حرکتله ایکی بارماغی کوسترن ألجکی اونا کوستردیم. سونه چقا بهرک قهقهه چالدى و آیاقلارینی داها سه ویملی اولا راق پارکته ووردی. ایمدی ده یادیمدادر که. بز هرله نوب بری — بریمزک الینی دوتدیقا، سونه چقا الینی ایلمدن چیقارما یاراق، باشچیغینی اکوب، الجکیله نوز بورونجیغینی قاشیدی. بوتلارک هاهوسی ایمدیکی کبی کوزیمک قاباغیندادر. همان دقیقه لرده «دونای قیزی» ندان چالینان قادریل سسلری ایمدی ده قولایغیم کلیر. ایکینجی قادریل باشلاندى. بونی من سونه چقا ایله اوینایردیم. من اونک یاینیدا اوتورمشدیم و اونکلا نه دانیشاجاغیمی ییلمه بردیم. منیم سوسقونغم چوق اوزون سور دیکده، او منی بردن سارفاق حساب ایده جکیندن قورقدیم. بونا کوره ده اونی بویله

مازورقا

خانمینی آلدیم کنج، مازورقانی برنجی جتده اوینا بوردی. او، ئوز خانمینگ آلیندن دوتمش حالدا، یریندن سیچرادی و میمینگ بزه ئوکره تمش اولدنی «pas de Basques» ایتمک عوضینه سادهجه ایلری قاچدی؛ کونجه دك قاچدیقدان سوکرا دایاندی، آياقلارینی آیردی، دابانلارینی یره ووردی، دوندی و هوپاناراق ایلری به قاچدی.

منیم مازورقا ایچون خانمیم یوقدی. بونا کوردهده من نئمک هوندور قره سلو سینگ آرقاسیندا اوتوروب، اوونوگ کیدیشینه باقردیم. من ئوز—ئوزیمه دوشونوردیم. «بو نه بویله ایدیر؟ میمی هیچ بزه ییله کوسترمه مشدر. او بزه دیمشدرکه، مازورقانی هامو بارماق اوزه رینده یومشاق حرکتله و آياقلارینی دائره شکلینده فرلاتاراق، اوینا بر بورادا ایسه چیقیرکه، هیچ اویله اوینا میرلار. اودر ایوین لرده، نه تهنده، هاموسی اوینا بر، اما pas de Basques ایتمه بر: بزم وولود یادا اونلار کبی ایتمکه باشلامشدر. یامان دکل!... سونه چقا ایسه نه سهویمیلدر! اودر کیتدی...» منیم کیفیم لاپ کوکدی.

مازورقا سوکا واریردی. بر نیچه قوجا کیشی و آرواد کلوب نئم ایله سلامتله شیر و چیقوب کیدیرلردی. لاکه یلر اوینا یانلاردا توقونماق ایچون، احتیاطلا یاندان کیچوب، قاب قاچاغی آرقا اوتاقلاردا آپاریرلاردی. کورونورکه نئم چوق بورولمشدی: کوکلسز کبی دانیشیردی، سوزلریده چوق اوزادیردی. موسیقیچیلر بر کوکلسز لکه اوتوزنجی دفعه اولاراق بر هوانی باشلایرلاردی. منیمله اوینانان بو یوک قیز، هرله نیرکن منی کوردی و خائجه سینه کولدی و کورولورکه، نئممه خوش کلیمک ایچون سونه چقانی و سانسز قنیاژنالاردان برینی منیم یانینا کیریدی و یوزیمه باقاراق، Rose ou hortie دیدی.

نئم ئوز قره سلوسیندا دونه رک:

— آها، سن بوراداساک! کیت، عزیزیم، کیت — دیدی.

هر نه قدر بو دقیقهده من نئمک قره سلوسینگ آردیندان چیمقادان ایسه، باشیمی دا قره سلونگ آلتیندا کیزلتمک ایسته بوردیم، آنجاق نیچه بو یون قاچیرملا ییله ردی؟ من قالقوب «rose» دیدیم و سیقلاراق سونه چقا یا باقیدیم. من هیچ ئوزیمی توپلاشدرماش، کیمک ایسه، آغ ألجکللی الی منیم الیمه کیچدی، من هیچ آياقلاریمی نه ایتمه لی اولدیغی ییلمه بوردیم. قنیاژنا ایسه، بوراسینی هیچده ییلمه به رک، کوزه لجه بر تبسمله ایلری آتیلدی.

بانیلشقدان چیقارماغی قرارلاشدردیم و یوزیمی 'اونا دوتوب، Vous êtes une habitante de Moscou? دیدیم و «بلی» جو اینی آرنجا علاوه ایتدیم: et moi, je n'ai encore jamais fréquenté la capitale. «fréquenté» سوزیندن چوق تاثیر کوزله بوردیم. آنجاق من حس ایتدیم که، بو باشلانغیچ پارلاق او لوب، منیم فرانسزجانی یاغشی ییلدی کیمی تمامیله ثبوت ایتمه ده، من دانیشیغی بو سیاق دوام ایتدیره ییلمه به بجم. هله بزم اوینا ماق وقتیمزه چوق قالمشدی. سکوت ایسه، یکیدن باشلاندى؛ من بر تالاشلا اونا باقیر و نه سیاق تاثیر باغیشلا دیغمی ییلمک ایسته یوب، اوندان یاردیم کوزله بوردیم. بردن او، یوزینی منه دوتوب:

— بویله کولمه لی ألجکلری هارادان تاپمیسکز — دیه سوردی. بو سورغو، منه چوق لذت ویردی و ایتمی یونکولشدریدی. من دیدیم که ألجک قارل ایوانو ویچکدر. هله قارل ایوانو ویچک ئوزی حقیقده کولمه لی شیلر دانیشدیم. قیرمیزی پاپاغینی چقاراندا نیچه کولمه لی اولدیغینی و بر کون یاشیل کئیمده آندان یقلوب بر باش نوهورا دوشدیکینی و بر چوق بو کبی شیلر تکل ایتدیم. قادریل کوزه کو رولمدهن کیچدی. بونلارک هاموسی چوق یاغشی ایدی؛ آنجاق من قارل ایوانو ویچک حقیقده ریشخند ایله نه ایچون دانیشدیم: من قارل ایوانو ویچی، اونا قارشى دویدیغیم سهوکی و حرمتله تصویر ایتمه دیدیم، اونا سونه چقانگ منیم حقیقده کی یاغشی فکری ده کیشرمی ایدی.

قادریل قورتارینجا، سونه چقا منه «merci» دیدی. اویله ده سهویملی بر سله دیدی که، کویا دوغروداندا تشکر ایدیله بجمک بر شئی ایتمشدم. من سهوینجدن ئوزیمدن چیمشدم. ئوزیم—ئوزیمی تانیمایردیم: من ده بو جسارت، ئوزیمه اینایش و حنا بو سیرتیلق هارادان در؟ «منی اوتاندیرا ییله بجمک بر شئی یوقدر. من هر شییه حاضر ام» دیه سالوندا قیدسز کزیشه رک، ئوز — ئوزیمه دوشونوردیم. سهویژا مندن خاهش ایتدی که، اونکلا vis-à-vis اوینایم.

«یاغشی—دیدیم—خانیم یوقسادا، هر حالدا تا پارام» قطعی باقیشلا سالونى نونه ری کوزدن کیچیروب، کوردیم که، بوتون خانملار کورتوریلشلردر. آنجاق تک برجه یاغشی قیز قالمشدرکه، اودا قوناق اوتاغینگ یانیندا دورمشدر. کنج بر اوغلان اونا یاناشیردی. من بو قراره کلیم که، اوغلان اونى دعوت ایتمکه کیدیر. اوغلان اونگ ایکی آددیلغیندا ایدی. من ایسه سالونگ او بری باشیندا ایدیم. من، بر چه ویکلکه بارکته اوزه ریندن سوروشه رک، آرامیزدا کی مسافه نی بر آندا کیچدیم و آياقلاریمی شیققدادوب قطعی بر سله اونى رقصه چاغیردیم: بو یوک قیز؛ بر حمایه جی بر وضعته کولومه به رک، الینی منه ویردی. اوغلان ایسه خانم سز قالدی.

من ئوز کوچیمه اویله کووه نمشدم که اوغلانگ آجیقلا نماسینا اهمیت ییله ویرمه دیدیم. سوکرادان ییلدیم که بو اوغلان ئوز یانیندان سیچرا یوب بورینگ اوچندان خانمینی آلان ویز ساجلی چوجوغک کیم اولدیغینی سوروشورمش.

مازورقادان سوکرا

برنجی او یوندا اوینایان کنج، یمک وقتی بزیمله چوجوق ماساسیندا اوتوردی و منه خصوصی دقت ویریردی؛ باشیما کلن فلاکتدن سوکرا، بر شتی حن ایده ییلسه ایدیم، بو دقت منیم منلکمی اوقشاردی؛ لاکن کورولورکه، بو کنج نه اولورسا — اولسون منیم کیفیمی آچماق ایسته بردی؛ او منیمله اویناشیر، منه قوچاق دیردی. بو یو دلدن بزه باقان اولمایاندا تر مختلف شیشه لردن منیم ایچون رومقایا (کیچیک ستکانا) شراب توکوب، ایچمکه مجبور ایدیردی. یمک سوکا وارینجا؛ قوللوقچی منیم ایچون ستکانا، دینیسه دستمال بو کولمش شیشه دن بر آزجا شامپانسکی توکدی. یانیمداکی کنج ایسه، منیم ایچون ستکانک آغزینا قدر دلدوریلما سینی طلب ایتدی و منی بوئک هاموسینی بر قسه ایچمکه مجبور ایتدی. بوئگلا من بوتون بدنیمده یاقشی بر ایستیک حن ایتدیم، منه حامیلک ایدن یوزی کولر کنجه قارشى ایسه آیریجا بر دوستلق دویدیم و نیه ایسه قهقهه ایله کولدیم.

بردن سالوندان غروسفاتر*) سسری ایشیدیلدی و قوناقلار سفردن قالمیغا باشلا دیلار. یانیمدا اوتوروش کنج ایله دوستلغمز هله او دقیقه ده بیتدی. او، بو یو کلرک یانینا کیتدی. من ایسه اونک دالینجا کیتمکه جسارت ایتمه یوب، والاخینا ایله قیزینتک نه دانیشدیغینی دیکلمهک ایچون بر مرقالا اونلارا یاناشدیم.

— یاریمجا ساعت داها. — دیه سونه چقا یالواریردی.

— یوق، منیم ملکیم، هیچ ممکن دکلدر.

سونه چقا، آناسینا یالماناراق، دیردی:

— یاقشی! رجا ایدیرم، منیم خاطریم ایچون.

خانم والاخینا:

— یارین من خسته لیرسم، سنک ایچون یاقشی اولورمی — دیدی و احتیاط سزلق ایدوب کولومسه دی.

— آها! راضی اولدیک! قالاچاقمی؟ — دیدی. سونه چقا سهوینجیندن آتیلوب

دوشمکه باشلادی.

— داها نه ایتمه لی؟ یاقشی کیت، اوینا... — دیه منی کوستره رک، — بودا

قوالدر، — دیدی.

سونه چقا الجیکینی منه ویردی و بز سالونا قاچدیق.

ایچدیکم شراب، سونه چقانک یانیمدا اولماسی و شنلکی؛ مازورقا وقتی دوتولدیقم بدبختلی بوسبوتون اونوتدیردی. من آياقلا ریملا کولمه لی شیلر ایدیردیم. کاه آت کبی آياقلا ریمی بر وقار ایله قالدیراراق، بونکول بورغا یورویر، کاه، ایتک الیندن

*) قدیم آلمان رقصی در.

من ییلیردیم که «pas de Basquer» بر سزدر. عایددر، حنا منی بوسبوتون رسوا ایده ییلیر؛ لاکن مازورقانک تانیش سسی قولاغیما تاثیر ایله قولاق سینیرلرینه معین حرکت ویردی. بو سینیرلرده ئوز سیرالاریندا بو جرکتی آياقلا ریمما ویردیر؛ آياقلا ریم ایسه، اختیار سز اولاراق، بارماق اوزه رینده یو وارلاق و یومشاق حرکت ایتمکه باشلا دیلار. نه قدرکه، بز دوز کیدیردیک، ایش بر جور ایله کیچیردی. دونوشده ایسه من کوردیم که، وقت ایکن تدیر کورمه سم، مطلق ایلری کیچمش اولاجا غام. بویله ایسته نمز ایشه یول ویرمه مک ایچون من دایاندم و برنجی او یونداکی کنجک کوزه لجه سینه ایتدیکی حرکتی ایتمک ایسته دیم؛ لاکن من آياقلا ریمی آیروب تام آتیلماق ایسته دیکیم سیرادا، قنیاز بر مرقالا تله سیک باشینی فیرلادتدی و بر حیرتله آياقلا ریمما باقما غا باشلادی. بو باقیشی منی محو ایتدی. من ئوزیمی او یله ایتیردی که، اویناماق عوضینه نه تاق، نده هیچ بر شیه اویمایان، غریبه بر شکلده آياقلا ریمی یره دوکدیم و آخردا تمامله دایاندم. هامو منه باقدی: کیمسی حیرتله، کیمسی مرقالا، کیمسی ریشخند ایله و کیمسی آجیناراق، تکجه نهم تمامله لاقید باقیردی.

بو آراق لاپ قولاغیمک دیینده: *Il ne fallait pas danser si, vous ne savez pas* دییه آتامک آجیقلی سسی ایشیدیلدی و خنیفجه منی ایتله یوب، خانیمک الینی دوتدی، اونکلا قدیم زمانلاردا پایلان بر طرزده هرله نهرک کوروتولی تصویبله اونى ئوز یرینه کتیردی. مازورقا او ساعت بیتدی.

«آی اللاه، سن منه بویله دهشتلی جزائی نیه ویریرسه ک!...»

هامو مندن قرت ایدیر و همیشه ایده جکدر... دوستلغک، سهو کینک، احترامک. بر سوزله هر شیک بولی منیم یوزیمه قاپانمشدر، هر شتی محو اولونوب کیتدی؛ نه ایچون وولودیا منه اشاره لر ایدیردی. بو اشاره لر می هامو کوروردی و اونلار منه کومت ایده یلمزلردی؛ نه ایچون سونه چقا... او سهویملی بر قیزدر؛ لاکن نه ایچون او: بو سیرادا کولومه یردی؟ نه ایچون آتام قیزاروب منیم الیمدن دوتدی؟ اودا منیم یریمه اوتانیردیمی؟.. آمان بو دهشتدر! باق آتام بورادا اولسا ایدی، او ئوز نيقوله قاسی ایچون قیزارمادی می؟... بورادا خیالیم بو سهویملی چهره نك آردینجا اوزاقلارا اوچوب کیتدی. ایویمزک قاباغینداکی چمنلکی، باغک هوندور آغاجلارینی، و اوزه رینده قاراقوشلار اوچوشان صاف کول، آغ شفاف بولوتلی ماوی کوکی، قوقولی تازا اوت نابالارینی خاطرلادیم. داغینیق خیالیمدان داها بر چوق راحت، سهویمی خاطرله لر کیچیردی.

جینلەنش بر قویون کبی، آیاقلاریمی دوردیغم یرده یرە دوکوردیم و بوتلاری ایدیرکن لاپ یوره کدن قاقیلدایر و باقانلارا نیچه تاثیر باغشلا دیغمی هیچده دوشونمە یردیم. سونەچقادا آراسی کسيلمەدن کولوردی؛ او؛ کاه بزیم بر — بریمزک البندن دوتوب، هرلنەمزە کولور، کاهدا قوجا بر کشینگ آغیر — آغیر آیاغنی قالدروب، یایلیق اوستیندن آددیم آتماسینا و ئوزینی چوق چتینلک چکیرمش کبی کوسترمە سینە قاقیلدا یردی. من؛ ئوز چەویکلکمی کوسترمک ایچون آزا قالا تاوانادک، هوپیانیردیم؛ بونی کورە نده سونەچقا کولمکدن ئولوردی.

نەنەمک اوتاغیندان کیچنده، من کوزکی دە ئوزیمە باقدیم: یوزیمدن تراقیردی، ساحلاریم قارما قارشیتە ایدی و داها آرتق دیکەلمشدی؛ آتجاج یوزیمک عموم، کورونیشی ایله شن، مرحمتکار و ساغلام ایدی که، ئوزیم — ئوزیمی بکندیم و ئوز — ئوزیمە دوشوندیم که «باق همیشه بویله اولسا ایدیم بلکه دە بکنیلە ییلیردیم».

لاکن من یکیدن ئوز خانیمیمک کوزەل یوزینە باقدیقا، ئوز یوزیمدە بکنە ندیکم شنلک، ساغلاملق و قیدسز لکدن باشقا اوندا برده او قدر اینجه و ظریف بر کوزەلک کوردیم که، ئوز — ئوزیمە آجیقلا ندیم. من بویله کوزەل بر مخلوقک دقتینی جلب ایتمکی امید ایتمەنک سارساقلق اولدیغینی آکلادیم.

من قارشیلک کورمکە امید ایده ییلمزدیم. بونی هیچ دوشونمە یردیم دە؛ کوکلم اونسزدا سعادت ایله دولو ایدی. من؛ کوکلمی سەویندیرن سەوکیدن سوکرا، اها آرتق سعادت ایستەنیلەجکینی و بو دویغونک هیچ بر زمان یتیمە سیندن باشقادا بر شتی آرزو ایدیلە ییلەجکینی آکلامایردیم. من اونسزدا یاقشی ایدی. یوره کیم کووه . چین کبی دوکونوردی. قان یوره کیمە توکولوردی. من آغلاماق ایستە یردیم.

بز قوریدور ایله قارائلق دەلیزک یانیندان کیچیرکن، من اورایا باقوب ئوز — ئوزیمە دوشوندیم: «همیشه لک بو قارائلق دەلیزده اونکلا بر یرده یاشاماق اولسا ایدی و کیمە بزیم اورادا یاشادیغیزی ییلەسە ایدی، نەقدر بویوک سعادت اولوردی».

— بو کون چوق شادلق کیچیر، دکلمی — دیه دیترەک بر سسلە یاواشجاندان سوبلەدیم و بو دیدیکمدن داها آرتق دیمک ایستەدیکمدن قورقوب آددیمیمی کەنلش یردیم.

— اویلەدر... چوق شاد کیچیر... — دیه باشینی منە دوغرو چەوبروب جواو یریدیکمی وقت، یوزیندە اویله بر صمیمیت و یاقشیلک کورولوردی که، من قورقودان جیقدیم.

— خصوصیلە ییمکدن سوکرا... لاکن ییلە ایدیکز، من نە قدر تاسف ایدیریم که (کدرلە نیرم دیمک ایستە یردیم، آتجاج جسارت ایتمەدیم) سیز بر آزدان کیدە جکسکز و بز بر داها کوروشمە یجکز.

سونەچقا، دقتلە ئوز چکەلرینک بورونلارینا باقاراق، ویانیندان کیچدیکمز شرمالارایا بارماغینی چکەرک، دیدی:

— نە ایچون کوروشمە یجکز؟ بز هر سەننە و جمە کونلری، آناملا توه سقوی بولوارا لیدیریز. سیز کزیمکە کیتیمە یرمیسکز؟

— سەننە کونی محقق مساعده ایستە یجکز، منی بر اقماسالار، من ئوزیم، نکجە. پاپاقسز قاجوب، کلەرم، یولی تانییرام. بورادا سونەچقا بردن:

— ییلیرمیسکز نە وار— دیدی— من؛ اوییمزە کلن بر نیچه اوغلان— اوشاقلاری ایله همیشه سن — دیه دانیشیرام، کلکیز سیز کلەدە سن — دیه دانیشاق. ایستە یر میسکز؟ — دیه باشینی سیلکەرک، دوس — دوغرو کوزلریمە باقدی.

تام بو آرائق بز سالونا کیریردیک و غروسفانەرک او بری داها جانلی — حصە سی باشلانیردی.

— یاقشی باشلا... یکز — دیدیم. همدە اویله بر وقتدە دیدیم که، موسیقی و کورولتو ایچیندە سوزلریم ایتە ییلیردی.

— باشلا یکز، یوق، باشلا. — دیه سونەچقا سوزیمی دوزە لتدی و کولدی.

غروسفاتەر یتدی. من ایسە سن ایله بر جملە ییلە دیه ییلەدیم؛ حالبوکە آراسی کسيلمەدن دوشونور و سن ضمیرینک بر نیچه دفعە تکرار ایدیلدیکی جملە لردوزەل یردیم. بونک ایچون مندە لازیمی قدر جسارت یوقدی. «ایستە یرمیسکز؟» و «باشلا» قولاقلاریمدا سسلە نیر، و منی بر دورلو سرخوشلاشیدیریردی؛ من سونەچقادان باشتا کیمسە نی و هیچ بر شیئی کورە مە یردیم. من کوردیم که، اونک تیللرینی ییغدیلا، قولاقلارینک آردینا سانجدیلار. آلتیندا وشیقاقلاریندا هلە کورە مدیکم یرلری آچدیلا؛ اونی یاشیل شالا اویله محکم بو کدیلا که، آتجاج بورونجیفینک اوچی کورولوردی. من کوردیم که او؛ ئوز پنبە بارماقجیلە آغزینک یانیندا کیچجک بر دە لیک آجماسا یدی، یقین که بوغولوردی. نهایت کوردیم که، آناسینک آردینجا ییللە لردن دوشیرکن تر یوزینی کری. چەو یردی و باشجیفینک حرکتیلە وداعلاشوب، فاپی اردیندا ایتدی. وولودیبا، ابوینلر، کنج قیناز، من — بز هامومز سونەچقیا وورولمشدیق. بز، ییللە کان اوزە ریندە دوروب اونی کوزلریمز ایله ئوتوریردیک. سونەچقانک اک سوکرا کیمە باش اکدیکنی من ییلە یرم. آتجاج او دقتە دە من قطعیلتە امیندیم که، بو، منیم ایچون ایدیلمشدر.

ابوینلر ایله سلامتە شیرکن، من سەربوزا ایله چوق سربست و حتا بر قدر سوتوق دانیشوب، البنی سقیدیم. او، بو کوندن باشلاش منیم اونا قارشی محبتمی و ئوزینک اوزە ریمدە کی حاکمیتینی ایتیردیکینی آکلادی ایسە — بوسوتون قیدسز کورولمکە چالیشدیغینا باقما یاراق یقین که، چوق تاسف ایتدی.

من عمریمدە ایلك دفعە اولاراق، سەوکیدە خیانت ایتدیم و بو دویغونک شیرین لکینی ایلك دفعە اولاراق حس ایتدیم. من؛ کوهنەلمش وەردیش اولمش صداقت دویغو سین؛ تازا سەوکی دویغوسینا دکیشمەمدن سەوینیردیم. بو سوک دویغودا هر شیئی

مجهول و ييلينمز ایدی. بوندان باشقا عین زماندا بر سهوکی دن سوئوبوب، بر آیری سیندان یایشماق، قاباقکیندان ایکی قات کوچلی سهومک دیمکدر.

XXIV

لایاتاقدا

یاتاقدا اوزانیرکن ئوز — ئوزیمه دوشونوردیم. «من سهیوزانی بو قدر آتشین بر سهوکیله و بو قدر اورون بر مدت نیجه سهوه ییلیردیم. یوق، او هیچ بر زمان منیم سهوکیمی آکلمایر، قیمتلنیره ییلمه بردی. او منیم عشقیمه لایق دکدی... سونهچقا ایسه، نیجهده کوزه لدر! «ایسته بیرمیسک؟» «سن باشلامالیساک».

من اللریم و آیاقلاریم اوزه رینده بریمدن سیچرادیم. اونک بوزجکیتی تصور ایتدیم، یورغانی باشیما ئورتدیم، هر طرفدن اونک قراقلارینی بوکوب، آلتیما قويدیم و هیچ برده بر ده لیک قالماینجا، اوزاندیم و کوزه لجه بر سیجاقلق دوباراق، داتلی خیاللارا و خاطره لره دالدم. تیره نیشز باقیشلاریمی یورغانک آستارینا دیکه زنه، اونی بر ساعت بوندان قاباق اولدیغی کبی آیدین کوروردیم، من اونکلا خیالی صحبت ایدیردیم. بو دانشیقدا هیچ بر معنا یوق ایدیمه ده، منه بو یوک ذوق ویریردی. چونکه بو صحبتده — سن، سنه، سنکله، سنک سوزلری سانسز، حسابسز ایدی.

بو خیاللار او قدر آیدین ایدی که، من داتلی هیجانلاردان اویویا ییلمه بردیم. من ئوز سعادتیمک آرتیفینی کیمسه ایله بولوشدیرمک ایسته مه بردیم. من لاپ بهرکدن:

— سهویملی قیز! — دییه او بری بوکریم اوستینه چه وریلدیم — وولودیا، باتمیساک؟

وولودیا یوقولی بر سله:

— یوق! دییه جواب ویردی.

— نه وار که؟

— من وورولمیشام، وولودیا! قطعی صورتده سونهچقیا وورولمیشام.

— یاقشی، نه اولسون که؟ — دییه وولودیا جواب ویردی و که نشدی.

— آه! وولودیا، سن منیم نه حالدا اولدیغی تصور ایده ییلمزسک... ایمدیجه

من یورغانا سه ریئوب اونکلا اویله آیدین دانشیردیم که، لاپ حیرت ایدیلمه لیدر. برده ییلیرمیسک نه وار: من اوزانوب اونک حقینده دوشوندیگده، — نه دنسه آلاسه ییلر — بره کیم دوتولور و آغلاماغیم کلیر.

• وولودیا تیره شدی.

من سوزیمی دوام ایتدیردیم:

— من آنجاق بر شیئی آرزو ایده زردیم. اودا همیشه اونکلا بر برده اولماق، هه... اونی کورمک والسلام. سنده وورولمیساکمی؟ دوغروسینی دی، وولودیا!

غریبه اوراسیدر که، من هامونک سونهچانی سهومسینی ایسته بردیم، هه ده ایسته بردیم که هامو بو باره ده دانشین.

وولودیا بوزی منه چه وریلرک، دیدی:

— سنه نه وار؟ بلکه ده.

من وولودیانک باریلدایان کوزلریندن هیچ ده باتماق فکرینده اولمادیغینی کوزوب:

— سن باتماق ایسته میرسک — دییه باغیردیم و یورغانی اوستیمدن آتوب، یاقشیمی کل. اوندان دانشاق، — دیدیم — کوزه ل قیزده، دکلمی...؟ اویله کوزه ل درکه، منه دیسه: «نیقوله قا، پنجره دن آتیل، یادا ئوزکی اودا آت» باق آندایجره، بو ساعت — هه ده سه وینه رک — ئوزیمی آتارام. — بورادا من اونی خیالیمدا جانلان دیراراق، — آهان، نه قدر کوزه لدر! — دیدیم و اونک چهره سیندن تمایله ذوق آلماق ایچون بر هیجانلا او بری بوکریم اوستینه چه وریلوب، باشیمی یاستیفنک آلتینا سوزاراق — وولودیا! یامان آغلاماغیم کلیر — دیدیم.

— عجب آخماق! — دییه وولودیا کولومه دی و بر آز سوسیدقان سوکرا دیدی: — من سنک کبی دکلم. من هله بویله... دیرم که ممکن اولسا ایدی، من قاباقجا اونک یانیندا اوتوروب صحبت ایتمک ایسته ردیم...

— آها! دیه لی سنده وورولمیساک؟ — دییه اونک سوزینی کسدم.

وولودیا خفینجه کولومه برنه، دیردی:

— سوکرا اونک کیچیک بارماقلارینی، کوزلرینی، خرداجادوداقلارینی، بوروجغینی، آیاقلارینی ئوبه ردیه — اوی باشدان آباغا ئوبه ردیم.

— چهره ن — پهره ن دانشیرساک — دییه من بالینجک آلتیندان باغیردیم. وولودیا سایمازجاسینا:

— سن هیچ بر شیئی آکلمایرساک — دیدی.

من ایسه کوز باشلازی آراسیندان:

— یوق، من آکلاییرام؛ آنجاق سن آکلمایرساک و چهره ن — پهره ن دانشیرساک. — دیدیم.

— آنجاق آغلاماغک هیچ بری دکدر، لاپ قیزساک!

مکتوب.

آپره لك ۱۶ سیندان تصویر ایندیكم كوندن آلتی آی سوکرا، آتام درس وقتی یوفاری نوب بیلدیردی له، بو کیچه بز اونکلا برابر کنده کیده جکر. بوی ایشیدینجه یوره کیم دوکوندی. فکرم او ساعت آنامک یائنا اوچدی. بویه کوزله نمز کیدیشک سبی آشاغیداکی مکتوب ایدی:

به تروفسکی، ۱۲ آپره.

«سنک ۳ آپره تاریخلی کوزله لجه مکتوبکی ایمیچه اقشام ساعت اونما آلدیم و همیشه کی عادتیم اوزره او ساعت جواب ویریرم. فیودور مکتوبی شهردن دونن کتیرمشدر. لاکن کهج اولدیغیندان بو کون سحر، میمی به ویرمشدر. میمی ایسه منیم خسته و کیفسز اولدیغمی بهانه ایدوب، بوتون کونی مکتوبی منه ویرمه مشدر. منیم بالاجا قیزدیرمام واردی. دوغروسینی سنه دیم، بودر، دوردنجی کوندرکه، کیغم بر قدر یاقشی دکل و یاتاقدان قالمیبرام.

«سن آلاه عزیزیم. قورقویا دوشمه: من تویمی یاقشی حس ایدیرم و ایوان واسیلیویچ مساعده ایدره، صباح یاتاقدان دورماق فکریندهم.

«کیچن هفته، جمعه کونی؛ من چوجوقلار ایله کزیمکه کیتدیم؛ لاکن لاپ بویوک یولا چقان برده، همیشه منی قورقویا سالان بالاجا کوپرینک یائیندا آتار پالچیقا باتوب قالدی. یاقشیجا بر کون ایدی. من دوشوندم که، آرابانی پالچیقان چیقاراندک، تویم پیاده بویوک یولا چقارام. کلیسانک یائنا چاتاندا من چوق یوزولمشدیم. بورادا اوتوردیم که دینجه لیم، آرابانی پالچیقان چیتدماق ایچون آداملار توبلاشانداک، یاریم ساعت قدر کیچدی. من اوشودیم. خصوصیه آباقلاریم اوشودی؛ چونکه من آلت کونی نازیک چکمه کیتیمشدیم. بونلاردا ایسلانمشدی. نهاردان سوکرا، من دیتره تدیم و قیزدیردیم. لاکن عادتیم اوزره آباق اوسته کزیردیم. چایدان سوکرا ایسه لیوبوچقا ایله دورت الی اولاراق چالماغا باشلادیق. (سن داها اونی تانیمازساک ایله ایلرله مشدرکه؛) آنجاق من ناقتی سایا بیلیمدیکمه تویم حیرت ایتدیم. بر نیچه یول سایماق ایستدیم آنجاق باشمدا هر شئی تمامیه چالپاشیردی. قولاقلاریمدا بر شئی خیشلدا ایردی. من سایدردیم: بر، ایکی، اوچ سوکرا بردن سکر، اون بش. هله غریبه اوراسیدرکه، تویم دوز سایمادیغمی کوروردیم، آنجی دوزله یلمه بیردیم. آخردا میمی منیم کومکیمه کلوب، لاپ زور ایله یاتاغاسالدی. بودر، عزیزیم، تویم قصیریمله خسته لندیکم حقیقده مفصل معلومات.. اوبری کون من بهرک قیزدیردیم. و بزم دوستمز مهربان قوجا ایوان واسیلیویچ کلدی. ایمیده بزه باشایر و تر لکجه یاتاقدان قالموب، اوتاقدان چیقا بیلجه کمی وعد ایدر. ایوان واسیلیویچ

کوزله لجه قوجادرا! من بهرک قیزدیرما ایچینه سایقلا دیغم وقت. بوتون کیچنی کوز قیربمادان یاتاغیمک یائیندا اوتورمشدی. ایمی ایسه یازدیغمی بندکی ایچون، دیوانلی اوتاقدا قیزلار ایله اوتورمتر: اولارا آلمان ناغبلاری سوبله دیکنی و قیز لارک اونی دنکله بهرک. کولمکن فیرسیدقلا ریسی. یاتاق اوداسندان ایشیدیرم.

«سنک La belle Flamande دبدبکت ایکینجی هسه درکه، بزه قوناقدر؛ چونکه آناسی هارایا ایسه فوناق کیتمشدر؛ او جان یاندیرماسیله بویوک صمیمی اثبات ایدر. او: بوره کینک بوتون سرلرینی منه سوبله بر: او. یاقشی برالده اولسا ایدی: توی کوزله بوزی. یاقشی، صاف بوره کی و کنجکلکه کوزله بر قیز اولایله بردی. لاکن توی دانشیقلا رینا باقیلیرسا، یاشادیغی جمعیته، بوسوتون محو اولاجاقدر. عقیقه کلیرکه توی چوجوقلاریم بو قدر چوق اولماسا ایدی، من اونی توی یائما آلیر و یاقشی بر ایش کورم اولوردیم.

«لیوبوچقا توی سنه کاغذ یازماق ایستیردی: لاکن اوچنجی کاغذی جیروب، آتمشدر و دیر: «آنامک نیچه ریشخندجی اولدیغینی بیلیرم. برجه سهو برافمش اولورسام: هامویا کوسته زره». قانهقا یه اولکی کبی سه ویلی. میمی یه اولکی کبی حلیم و دوتوندر.

«ایمدی جدی مسئله لر دن دانشالیم: سن منه یازیرساک که بو قیش ایشلر یاقشی کیتیمبر و سن خاباروفسکی بوللارینی کوتورمه لی اولاجاقساک، سنک بو خصوصدا منیم راضیقیمی ایستمه کانیله منی حیرته سالیر. منیم مالیم بر او قدرده سنک دکلمیدر؟

«سن — منیم عزیزیم. او قدر مهربانساک که، منی کدرلندیرمکن قورقوب، ایشک اصلینی مندن کیزله دیرساک. آنجاق من تویم دوپوزام: قین سن چوق اودوز میسان؛ و آلاها آند ایچیره که بوندان آنجیقدا اولسا کدرلنمه بیرم. بونا کورده بو ایشی دوزله لیمک ممکن ایسه، رجا ایدیرم — چوق دوشونمه و بوش بیره تویکی اینجیتمه. من چوجوقلار ایچون سنک اودوشکا دکل. بلکه — منی باغشلا — سنک بوتون واریکا بیله امید باغلاماغا آلمیشام. منی، سنک اودوشن چوق آز مرقاندر دینی کبی، اودوزماکدا آز کدرلندیریر. منی آنجاق سنک قومانا اولان زاوللی احتراصک کدرلندیریر. بو احتراص: سنک منه اولان سهو کیکن بر حصه سینی آلیر و منی، سنه ایمیکی کبی آجی حقیقلری سوبله مکه مجبور ایدر. بونک ایسه منی نه قدر آجیدیفینی آلاه بیلیر: من همیشه آلاها یالواروب تمنا ایدیرم که، او بزی... یوقسولق دکل، (یوقسولق نهدر؟) دوشوندیکم دهشتلی وضعیتن قوروسون. آلاه ایتمه سین که، چوجوقلارک قورومالی اولدیغم منفعلریله بزم منفعمز توقوشین. بو وقته دک آلاه منیم دعالاریمی برینه بیزمشدر: سن معین بر حدودی کیچمه بردد؛ بو حدوددان سوکرا، بزی تویم واز یوقمزی (که بودا آرتق بزم دکل، چوجوقلاریمز کدر) فدا ایتمه لی اولوریز، یادا... دوشونماک بیله دهشتلی در. بو دهشتلی فلاکت ایسه، بزی همیشه تهید ایدر؛ بلی، آلاهاک بزه کونده زدیکی بو عذاب آغیردر.

«سن برده چوقولار حئینه منه یازوب، بزیم چوقدانکی دیشمهزه قایدیر و چوقولارک مکتبه ویریلیمه سینه راضی اولمامی خاھش ایدیرسک.. بویله تریه حئینه منیه نه فکرده اولدیمعی و بویله تریه منیم قارشلی اولدیمعی سن ییلیرسک...»
 «منیم فکریمه شریک اولوب — اولمایا جاغکی ییلیمه یرهم، عزیزیم. آنجاق هر حائدا سنه یالواریرام؛ منه اولان سهوکت خاطره سینه وعد ایت که، من ساغ اولدیجا و آلاھ بزلی آیرماق ایستهرسه، من ئولدیکن سوکرادا بونی هیچ بر زمان ایتمه جهسک...»

«سن منه یازیرساک که، بزیم ایشلریمز ایچون پتر بورغا کیتمه لی اولاجاقساک. کیت. آلاھ کومکک اولسون عزیزیم. کیت و تر قایت. بز هامومز سنسز دار یخیریز. یاز او قدر کوزه لدرکه... بالقون قاپی سینی آچمشز. دورت کون بوندان قاباق اوراندره ی بولی بوسوتون قوری ایدی؛ شتالی آغاجلاری چیچکنمشدر؛ قار آنجاق بعض یر لرده قالمشدر؛ قاراقوشلار اوچوب کلملر. بوکون لیوبوچقا منیم ایچون ایلک بهار چیچکلری کتیرمشدی. دوقتور دیرر که، اوچ کوندن سوکرا من لاپ ساغالا جاغام و من تمیز هوا ایله قس آلوب، آپرهل کونشینده قیزنا ییلیرم. سلامت قل، عزیزیم. رجا ایدیرم، نه منیم خسته لکمدن و نده او دوز دیغکدان ساری راحتسز اولاساک. ایشلریکی تر یتیر و چوقولار ایله برابر بوتون یایی بورایا کل. من یایی نیجه کیچیرمک حئینه کوزهل پلانلار دوزه لدریم، آنجاق اونلارک تطبیقی ایچون برجه سن چاتیشما یرساک.»

مکتوبک او بری حصه سی باشقا بر کاغذ پارچاسیندا، فرانسزجا قاتیشیق، دولایق بر خط ایله یازیلمشدی. من اونی سوز — سوزینه ترجمه ایدیرم.
 «خسته لیکم حئیندا یازدیقلاریماینا؛ اونک نه قدر جدی اولدیمعی کیمسه ییلیمه یر. تکجه من ییلیرم که آرتق یاناقدان قالمایا جاغام. بر دقیقه ییله ایتیرمه، تر کل، و چوقولاری دا کتیر. بلکه ده من بر یول داها اولاری قوجاقلایوب، اونلاردا خبر دعا ایده ییلیم. بو منیم تکجه سوک دیله کیمدر. من سنه نه قدر دهشتلی ضربه ایندیر دیکمی ییلیرم؛ لاکن فرق ایتمز. کهج — تر مندن یا ئوز که دن، سن بو ضربه نی آلاجاقسک. آلاھاک مرحمتنه امید ایله، بو بدختلکی قلبی محکم بر حالدا کیچیرمکه چالیشام و آلاھاک ایسته کینه بویون اکه لیم.

«طن ایتمه که یازدیقلاریم خسته بر دماغک سایقلاماسیدر. ترسینه اولاراق، بو دفعه ده فکر لریم لاپ آیدیندر. ئوزیمه دینچ و ساکتیم. بونلاری قورقاق بر قلبک یلان بولایق دو یغوسی حساب ایدوب، بو امید ایله ئوزیکه توختاق ویرمه؛ یوق، من حس ایدیرم. من ییلیرم و اونا کوره ییلیرم که آلاھ بونی منه آچمشدر — منیم عمریمه لاپ آز قالمشدر.

«عمریمه برابر سنه و چوقولارا اولان سهوکیده یتجه کیمیدر؟ من آنلادیم که و ممکن دکلدن. من بو دقیقه بو سهوکینی چوق قوتلی بر صورته دو بورام و بو

دویغوسز وارلنی هیچ وقت عقلمه ییله کنیره ییلیمه یرم؛ بونا کوره ییلیرم که، بو دویغو منیم روحمه هیچ بر زمان محو اولای ییلیمز. منیم روحیم سیزه قارشلی سهوکی حس ایتمه زسه، یاشایا ییلیمز. من ایسه اونک دائمی یاشایا جاغینی ییلیرم؛ چونکه منیم سهوکیم کبی، بر دویغو بر کون یتمه لی اولسا ایدی، هیچ توره ییله ییلیمزدی.
 «من سیزک یانکزدا اولمایا جاغام. لاکن قطعی اینانیرام که، منیم سهوکیم هیچ بر زمان سیزدن آیریلما یا جاقدیر. و بو فکر منیم بوره کیمی او قدر سهویندیریرر که، یاقلاشان ئولومی؛ دینچ و قورقوسز اولاراق، کوزله یریم.

«من ساکتیم. آلاھ ییلیرر که من همیشه ئولومه، داها یاقشی بر یاشایشا کوچمک کبی باقمیشام و باقماقدیم؛ لاکن نه ایچون کوز یاشلاری منی ازیر؟ نه ایچون چوقولارک سهویملی آناسی الیندن آلینیر؟ نه ایچون سنه بویله آغیر و کوزلنمز بر ضربه ایندیریلیر؟ نه ایچون من ئولورم؛ حالبوکه سیزک مجتکر، حیاتی منیم ایچون سوکسز بر سعادتته چه ویریردی.
 «آلاھ ایسته ن یاقشیدر .

«من کوز یاشلاریندان آرتق یازا ییلیمه یرم؛ بلکه بر داها سنی کوره ییلیمه یرم. بو حیاتدا منه ویردیکنک سعادتته قارشلی سنه تشکر لر ایدیرم؛ عزیزیم، من اورادا آلاھا یالواروب سنه مکافات ایسته یه جکم. باغیشلا، منیم سهویملی دوستیم. اونوتما که من اولمایا جاغام؛ لاکن منیم سهوکیم هیچ بر زمان و هیچ بر یرده سندن آیریلما یا جاقدیر. ساغ اول و لودیا، ساغ اول منیم ملکیم. ساغ اول منیم بنیامیم، نیقوله قا!
 «اولا ییلیرمی که اولار بر وقت منی اونوتسینلار؟!»

بو مکتوبک ایچینه میمنک فرانسزجا یازیلش بر کاغذی دا قویولمشدی. کاغذک مضمونی بویله ایدی:

«اونک سیزه یازدیغی کدرلی دویغولار، دوقتورک سوزلریله تصدیق ایدیلدی. دونن آقشام مکتوبی تر بوچته کوندرمکی امر ایتدی. اونک بو سوزی سایقلاما ایچنده دیدیکینی دوشونه رک، من بوکون سحره دک کوزله دیم و مکتوبی آچماغی قرار لاشدیر ایدیم. مکتوبی آچیر — آچماز ناتالیا نیقولایه ونا منی چاغیروب مکتوبی نه ایتدیکمی سوردی و کونده ییلیمه مش ایسه، یاندرمامی امر ایتدی. ناتالیا نیقولایه ونا اوست — اوستدن مکتوبدن بحث ایدوب، اونک سیزی محو ایده جکینی سوبه یر. بوملکی، بزلی ترک ایتمه ش ایکن، کورمک ایسته بر سه کر، تر کلکز. بو قارالاما ایچون منی باغیشلا یکر. من اوچ کیجه درکه یاتمامیشام. اونی نه قدر سهو دیکمی سیز ییلیرسکز!»

آپره لک ۱۱ نده بوتون گیجه نی آنامک یاتاق اوناغیندا کیچیره ن ناتالیا ساویشنا منه دانیشدی که، آنام مکتوبک برنجی حصه سینی یازوب، یانیندا کی خیرداج. میزک اوستنه قویور و یاتیر.

ناتالیا ساویشنا دیردی:

— «دوغروسى، من ئوزىم دە قەرسىلەۋىتىنمەن مۇر كۆندىم ۋە جوراب الەمدىن دوشىدى. كىچىك، بويىلە سائەت بىر زادە لىرىندە، اونىڭ كىمكەلە ىسە دانىشىدىغىنى، يوقۇ اېچىندە اىشىتىدىم. من كوزلرىمى آچۇب باقۇدۇم؛ او، منىم سەۋىملى خانىمىم، ياتاڭنى اوزەرىندە اوتۇرۇش، اللرىنى باق بويىلە بوكمش، كوز ياشلارى ىسە چاى كېى آقىر. «دېمەلى ەر شىى ىتىمىشدر»، دىدى ۋە اللرىلە يوزىنى ئۇرتىدى.

«من بىرىمدىن سىچرادىم ۋە سورۇشىدىم: سىزە نە اولمىشدر؟»

— آه، ناتالىا ساۋىشنا، سىز اىمدىچە يوقۇدا كىمى كوردىكىمى بىلسە اىدىكۇر! «نە قەدر سورۇشىدىم ىسە آرتق مەن بىر سوز بىلە دېمەدى. آنجاق بالاجا مىزى ۋە بىرمەمى امر ايتىدى. يىكىدىن نە ىسە يازدى ۋە مەكتۇبىڭ ئوز يانىندا باغلا نۇب تىز كۇندە زىلمەسىنى بوپوردى. بۇندىن سو كرا حالى كىتىدىكە خرابلاشدى».

XXVI

كندە بىزى نە كوزلە بىردى

آپرەلك ۲۵ — ىندە بىز، پەتروفسكى كندىندە كى ابوك قاباغىندا آرابادان چىقىدىق، آتام مۇستەۋادان يولا دوشۇر كىن مابوس اىدى. ۋولودىا اوندان: آتام خستە دىكە كە — دىيە سورۇدىندا او؛ غملى بىر باقتىلا باقۇب سكونلا باشىنى اكۇب، تصدىق ايتىدى. بولدا او توختامىشدى، لاکن ابوۋە باقلاشدىچقا يوزى كىت — كىدە غمەلىرىدى. تەلسىك بو كۇرەن فۇقادان «ناتالىا نىقولايەۋنا ھارادادىر؟». دىيە سورۇدىندا سى تىترە بىردى، كوزلرىدە ياشارمىشدى. تىمىز يورە كلى فۇقا، كوز اوچى بىزە باقۇب، كوزلرىنى آشاغى دىكىدى ۋە قاپىنى آچاراق، يوزىنى اۋيانا چەۋىرۇب جواب وىردى: — آلتىنجى كۇندىر كە ياتاق اوتاغىندان چىقامىشدر.

مىلقا؛ سو كرادان اىشىتىدىكە كۇرە، آتام خستەلىدىكى كۇندىن باشلاياراق، آراسى كىسىلمەدىن اولايۇب، فرىاد اىدىرىمىش. اىمدى ىسە بىر سەۋىنچەلە آتامنى اوزەرىنە آتلىدى. اوستىنە ھەبىيانىر، زىنىكىلە بىر، اللرىنى يالا بىردى. آتام ىسە، اونى ايتەلە بوپ فوناق اوتاغىنا ۋە اورادان دىۋانلى اوتاغا كىچىدى. بو اودادان بىر باشا ياتاق اوتاغىنا قاپى وادى. آتام اوتاغا باقلاشۇر كىن، بىدىنىڭ ھىركىلرىندىن كىتىدىكە داھا آرتق زاحىشلىدىكى كوزۇلۇردى. دىۋانلى اوتاغا كىرىنچە آتام نىسىنى كىزىلدەۋب، بارماقلىرى اوزەرىندە يورۇردى. باغلى قاپىنىڭ دىستەسىنە ياپىشمادان قاباق خاچ چىكىدى. بو آزالق مىمى قۇرىدۇردان بو كۇرەركە، اىچىرى كىردى. اونىڭ كوزلرى آغلامىش. ساچلارى ىسە دارانامىشدى. مىمى ھىجانلى بىر كۇرەكلە «آه، پىوتىر آلە كساندروۋىچ» — دىيە بېچىلدادى، سو كرا آتامنى آچارى فىرلاتىدىغىنى كۇرۇنچە، لاپ باۋاشجادان دىدى: — «بۇرادان كىچىك اولماز؛ يول او بىرى قاپىدانىر».

آه، منىم دەشتلى كلەجكى دۇبماقلا، كدرە حاضرلانمىش چوچوقۇ ذەنىمە بونلارك ھەۋسى نە قەدر آغىر تائىر اىدىردى.

بىز قىز اوتاغىنا كىتىدىك. قۇرىدۇردا ساراق اكىم بىزە راست كلىدى. او ھىمىشە يوز كوزىنى اۋىنادۇب بىزى كۇلدۇر بىردى؛ بو دىقەدە ىسە، او مەن نە اىنكە ھىچ كۇلمەلى كۇرۇنمەدى، ھلە ھىچ بىر شىى اونىڭ مەناسىز — قىدىسىز يوزىنىڭ كۇرەكىمى كېى مەنە آغىر تائىر اىتمەدى.

قىز اوتاغىندا چالىشان اىكى قىز، بىزە باش اكىم اېچۇن آباغا قالىقدىلار. لاکن اۋنلارك بوزلرى اۋىلە كدرلى اىدى كە، منى دەشت آلدى. مىمى نىڭدە اوتاغىنى كىچىدىكىدىن سو كرا، آتام ياتاق اوتاغىنىڭ قاپىسىنى آچدى ۋە بىز اىچىرى كىردىك. قاپىدان ساغا اىكى پنجرە يايلىقلارابە ئۇرتۇلمىشدى. پنجرە لۇردىن بىرىنىڭ يانىندا ناتالىا ساۋىشنا اوتۇرمىشدى. او، كوزلكلرىنى بۇرىنىڭ اوستىنە قۇيۇب، جوراب توقۇپ بوردى. او؛ ھىمىشە ايتىدىكى كېى، بىزى ئۇپىمك اېچۇن آباغا قالىقمادى. آنجاق بىر آزجا يانىنى قالىقىزدى، كوزلكلرىنىڭ آردىندىن بىزە باقۇدى ۋە كوز ياشلارى دۇلو كىيى آقمىغا باشلادى. قاباقلار ھامو ساكت اىكن، اىمدى يوزىمىزە باقار — باقمىز آغلامىغا باشلادى. بو ىسە ھىچ مىمى خۇشىما كلمەدى.

قاپىنىڭ سول طرفىندە شىرما قۇيۇلمىشدى. شىرمانىڭ آردىندا بىر چارپايى، بالاجا مىز، كىچىك بىر دۇلاب ۋە دۇلابدا دىرمانلار وادى. بۇندىن باشقا بو بوپوك بىر قەرسۇدا وادى كە، اوزەرىندە دۇقتۇر مۇر كۇلە بىردى؛ چارپايىنىڭ يانىندا، آغ يوزلى، كىچىك ۋە چوق كۇزەل بىر قىز داىنامىشدى. اكنىندە آغ سىر كە مىمى (قاپۇتى) وادى. آزاجىق قۇللارنى چىرما بوپ آتامنىڭ باشىنا بوز قۇيۇردى. من آتامنىڭ باشىنى كۇرەمە بىردىم. بو قىز؛ آتامنىڭ يازدىغى la Belle Flanarce اىدى كە سو كرادان بو تون كلفتمىزىك حىياتىندا بوپوك بىر رول اۋىنامىشدر. بىز اىچىرى كىرىم — كىرەمەز او، بىر اىنىنى آتامنىڭ باشىندان چىكىدى ۋە دوشىندە پالتارىنىڭ بو كۇكلىرىنى دۇزەلىدى ۋە پىچىلتى اىلە دىدى: «باغىندىر».

من بو دىقەدە چوق غملى اىدىم. لاکن اىستەر — اىستەمىز بو تون خىرداشلىرى كۇرۇردىم. اوتاق دىمك اولۇر كە، قارانلق ۋە اىستى اىدى. اوتاق عىن زاماندا نىغا، اودە قولون، راماشقا ۋە غۇفمان دامجىسى قوقۇسى وىرىردى. بو قوقۇ مەن اۋىلە تائىر ايتىدى كە، اونى اىشىندە، حتا يادىما سالاندا بىلە، خىيالىم بىر قىرپىمدا بو دۇتفون، بوغاناق اوتاغا اوچۇر ۋە بو مەش دىقەنىڭ اك خىردا تىقىلاتىنى كۇزىم ئۇكىندە جانلاندىرىم.

آتامنىڭ كوزلرى آچىق اىدى؛ لاکن او ھىچ بىر شىى كۇرەمە بىردى... آه... بو دەشتلى باقىشى من ھىچ بىر زامان اونۇتمام. اۋندا او قەدر عذاب ۋە اضطراب كۇرۇ لۇردى كە...

بىزى دىشارى آپاردىلار.

سوکرالار آنامک سولک دقتلری حقیته ناتالیا سایشاندان سوردیقا، او منه بویله دیدی:

«سیزی دیشاری آپاراندان سوکرا او، منیم سهویملی خانیم، هله چوق—چوق چپریندی. سانکه باق بوراسینی بر شئی بوغوردی؛ سوکرا باشینی یاستقدان سالوب اویله دینچ و ساکت یاتدی که، کویا کوکدن اینمش بر ملکدر. نه ایچون سو کتیره دیکلرینی ییلمدن اوتری من بایرا چقیدیم. چقماغیم ایله قایتماغیم بر اولدی. ایچری کیروب کوردیم که، منیم سهویملی خانیم، یانیداکی شئیلری اویان — بویانا آتمش و همی اشاره ایله آتاکزی نوز یانینا چاغیریر. آتاک اونا طرف اکیلیدی، لاکن کوروندیکینه کوره؛ ایسته دیکینی دیمکه اونک کوچی چاتمایردی؛ دوداقلارینی آچیر — آچماز ینده ایکیلده مکه باشلایردی: «آی آلاه! آلاه!.. چوجوقلاری! چوجوقلاری!» من سیزی کتیرمک ایچون قاجماق ایسته دیم. آنجاق ایوان واسیلویهیچ منی دایاندردی و دیدی که، بو اونا داهادا یامان تاثیر ایدر. یاقیسی بودر، هیچ چوجوقلاری چاغیرما. سوکرادان الجیکینی قالدیریر و آشاغی سالیدی. آلاه ییلیر بونکلا نه ایسته بردی. منه اویله کلیرکه، او بویله لکه، سیزه اوزاقدان اوزاغا خیر دعا ویریردی. کورولورکه سولک تقسینده نوز بالالارینی کورمکی آلاه نوزی اونا قسمت ایتمه دی. سوکرا، او منیم سهویملی خانیم، دیکه لدی، اللرینی بویله ایدوب، «آنا مریم، اونلاری تک براقما!» دیدی. او بونی اویله بر سسله دیدی که، یادیماسالا ییلیمه یرم. بورادا آغزی لاپ بوره کینه چاندی؛ یازیق دهشینی بر عذاب ایچینده اولدیغی. کوزلریندن کورولوردی. یاستیق اوستینه ییقیلدی، دیشلریله دوشک آغینا یاپشیدی. کوز یاشلاری دا آراسی کسيلمه دن آماقدا ایدی».

— سوکرا نه اولدی؟ — دییه سوروشدیم.

ناتالیا سایشنا آرتق دانیشا ییلیمه دی؛ یوزینی دوندردی و هوکورتمه ایله آغلادی.

آنام دهشتلی عذابلار ایچینده تولمشدی.

XXVII

الم

او بری کون. آقسام کچ وقت، آناما بردعهدها باقماق ایسته دیم. من، اختیارسز قیدیم فورفو دویغوسینی دفع ایدرک، یاواش — یاواش قاپینی آچدیم و بارماق لایم اوستینده سالونا کیردیم.

تابوت؛ اودانک اورتاسیندا، ماسا اوزه رینه قویولمشدی. تابوتک دورن یانیندا، هوندور کوموش شامدانلاردا شاملار یانیردی. اوزاق کونجه کیشش اوتورمشدی؛ او آهسته، یکسوق بر سسله دعا اوقویوردی.

من قاپی یانیندا دایانوب، باقماغا باشلادیم. آنجاق کوزلریم او قدر آغلاش و سینرلریم اویله سارسیلمشدی که، هیچ بر شئی آیرد ایده ییلیمه دیم. هر شئی بر آریا قاتیشمشدی. ایشیق، قوماش پارچا، مخمر، بویوک شامدانلار، چهرایی حاشیه لر، یاستیق، اکلیل، لهنتالی باشلیق، برده نه ایسه موم رنگی شفاف بر شئی. اونک یوزینه باقماق ایچون من ساندالیا اوستینه چقیدیم. لاکن اونک یوزی اولان برده منه ینه همین سولغون ساریمتراق شفاف شئی کوروندی. بو اونک یوزی اولای ییلدیکینه من، ایتانا ییلیمه یردیم. باقماغا باشلادیم. اوندکی تایش سهویملی چیز کیلری یاواش — یاواش تانیماسا باشلادیم. قارشیدان کینگ او اولدیغینی قطعی اولاراق ییلنجه، من دهشتدن دیکسیندیم؛ لاکن قاپالی کوزلری نه ایچون بویله چوقورا دوشمش؟ بو دهشتلی ساریلق و بر یاناغیندا شفاف دهرینگ آلتیندا، کورولن قارامتول لکه نهدنر؟ نه ایچون بوتون یوزینگ کورونوشی بو قدر جدی و سرتوقدر؟ نه ایچون دوداقلاری بویله سولغوندر و دوداقلارینگ بوکوکینده اویله سماوی بر ساکتک، بر کوزه لک و عظمت وار درکه، اونا باقاندان توکلریم ییز — ییز اولور و کوره کلریمده سوتوق بر تیرمه حس ایدریم؟...

من باقیر و حس ایدریم که، آنلاشیلماز و دفع ایدیلمه ز بر قوت، منیم کوز لریمی بو جانسز یوزه دوغرو جذب ایدر. من کوزلریمی اوندان آیرمایردیم، خیالیم ایسه حیات و سعادتله کولن شمنظره لر تصویر ایدردی. من معناسز باقیشلاریم آلتیندا، اوزانمش اولان و خاطره لریمه هیچ بر علاقه سی اولمایان بر شئی کبی باقدیم جانسز جسدک آنام اولدیغینی اونودیردیم. من اونی هر دم بر جور وضعیتده، جانلی، شاد، کولومسه ر تصور ایدردیم. سوکرا بردن اونک سولغون یوزینده کوز لریمه ایلیش بر قطه منی سارسیدیردی. من دهشتلی حقیقتی خاطرلایر، دیکسیندیم؛ لاکن ینده آراسی کسيلمه دن باقیردیم. یکیدن خیاللار حقیقتی عوض ایدر و یکیدن حقیقت دوشونیشی خیاللاری محو ایدردی. نهایت ذهنیم یورولاراق، آرتق منی آلداتماغا باشلادی. حقیقت دوشونیشی ده اییدی. من بوسوتون نوزیمی اونوتدیم. من بو وضعیتده نه قدر بولوندیغیمی و وضعیتک نهدن عبارت اولدیغینی ییلیمه یرم. آنجاق اوراسینی ییلیمه که من بو آرابلق نوز وارلغیمی اونوداراق، تصویر ایدیلمه ز، بوکسه ک و کدرلی بر ذوق دویردیم.

بلکده اونک کوزله روحی، یاقشی دنیا یا اوچارکن، دونوب غملی بر باقیشلا بزى بر اقدیغی دنیا یا باقمش، منیم کدریمی کورمش، آچینش و منه توختاق و خیر دعا ویرمک ایچون سهوکی قانادلاری اوزه رینده تاسف کولومسه سیله یر یوزینه اینمشدر.

قاپی جیریلدای و کشیشی عوض ایتمک ایچون باشقا برکشیش . بچری کیردی .
بو س منی اویاتمی . ایلك اول باشما کلن فکر او اولدی که ، آغلامادیم و تاثیر
ایدیجی بر کورکمه دورمادیم ایچون کشیش اویله یله جک که ، من دوغوسز بر
چوجوم و تاسفدن یادا مرافدان سندالیا اوستینه دیرماشیشام . من خاچ چکدیم ، اکیلدیم
و آغلا دیم .

ایمدی ئوز تاثیراتی خاطرلارکن من کوروردیم که ، آنجاق ئوزیمی اونوتدیم
بو بر دقیقه حقیقی الم ایدی . دفندن قابقدا ، سو کرادا من آراسی کیمه دن آغلا دیم
و غملی ایدیم . آنجاق من بو غمی خاطرلاماغا اوتانیرام : چونکه همیشه اونا ، او یا
بو جور خودپسندلک دوغوسی قاتیشیردی . بعضاً هامودان آرتق غملمش اولدیغمی
کوسترمک ایستیردیم ، بعضاً باشقالارا نه کیی تاثیر باغشلا دیغمی دوشونوردیم . بعضاً
مقصدسز بر مراق یوزیندن میمنک باشلیغینی و باشقالارینک یوزلرینی کوزدن کیچیریر
دیم . من ، تکجه غم دوغوسی حس ایتمه دیکم ایچون ، ئوزیمدن نفرت ایدیر و باشقا
حسلیمی کیزلتمکه چالیشیردیم . بونا کورده منیم کدریم صمیمی و طبیعی دکلدی .
بوندان باشقه من ئوز بدبختلغمی یلدی کمدم ، نه ایسه بر ذوق آلیردیم . ئوزیسه
بدبختلوق دوشونوشی اویاتماغا چالیشیردیم . بو خودینک دوغوسی دا منده حقیقی
کدری هامودان آرتق بوغوردی . . .

همیشه کوجلی کدردن سوکرا اولدیغی کیی بو کیجه برک و راحت
یاندیم . اویاندیم وقت کوز یاشلاریم قورومش و سینیرلیم دینجه لمشدی . ساعت ادا
جنزده نی چیقارماقدان قابق بزى دعایا چاغیردی لار . اوتاق ، قوللوقجیلاریمز و کند
لیلر ایله دولمشدی . بونلار آغلا یاراق ، ئوز خانملاریله و داعلا شماغا کلمشردی . مراسم
وقتی من ادبله آغلا یز ، خاچ چکیر ، و یره کیی سجده به کیدیردیم ؛ لاکن یوره کیمه
دعا ایتمه یردیم و قیدسزدیم . من اکنیمه کئیدیرلمش یکی پنجه کک قولتوقلاریمی
سقدیغینی دوشونوردیم ، شالواریمک دیزلرینی چوق باتیرماماغا چالیشیردیم . اورادا
اولانلارک هاموسینا کوز آلتی باقیر و نه ایتدیکلرینه دقت ایدیردیم . آتام تابونک
باشی اوجیندا دورمشدی . یوزی ساپ — ساری سارامشدی و کوز یاشلارینی ذور
ایله ساقلایا یلدیکی کورولوردی . اونک قازا فراق کیننش هوندور کووده سی ،
سارامش ، لاکن افاده ی یوزی ، و خاچ ووزیرکن ، سجده به کیدیرکن ، کشیشک
الیندن شامی آلیرکن ، یادا تابوتا یاناشیرکن همیشه کیی کبی عظمتلی و وقارلی
حرکتلری سوک درجه تاثیر باغشلا یردی . آنجاق نه ایچون ایسه ، یلمه یره م ، اونک
بو دقیقه ده بویله عظمتلی کوروله یلمه سی منیم خوشیما کلمه یردی . میمی دیوارا
سویکنمش حالدا دایانمشدی و سانکه کوچ ایله آیاق اوسته دوریردی . یالتارلاری
ازبلمش و باشندان باشا باستیق توکینه بولاشمشدی . باشلیغی بر طرفه اکیلمشدی ،
کوزلری شیشکین و قیزارش ایدی ، باشی اسیردی . او ، آراسی کسیمه دن یوره ک
بدبجی بر سله آغلا یردی و تر — تر یوزینی یابلقلا و اللریله ئورتوردی . منه اویله

کیردی که او ، یوزینی آداملاردان کیزلده رک ، یاپما هو کورتمه لردن بر دقیقه ک
دینجه لمک ایچون بویله ایدیردی . بو آزالیق دونن ایشیدیکلریم یادیم دوشدی . میمی
آتما دیردی که ، آتامک ئولومی اونک ایچون اویله آغیر بر ضربه دکه ، بو ضربه به
او ، دوزه یله جکینی هیچ امید ایتمه یر ، بو ئولوم اونی هر شیدن محروم ایتش . بو
ملك (میمی آنامی بویله آدلاندریردی) لاپ ئولورکن یله اونی اونوتماش و اونکلا
قانه قانک کله جکلرینی همیشه لک تاملین ایتمک آرزوسینی بیان ایتمشدر . او ، بونلاری
دانیشیرکن کوز یاشلارینی توکوردی ، بلکه ده اونک کدری حقیقی ایدی . آنجاق او ،
صافی و تمیز دکلدی : لیو بوچقا قازا بر پالتارچیکمه ، کوز یاشلاریندان ایسلانمش
بر حالدا باشلیغینی آشاغی سالمشدی . آرا سیرا تابوتا باقیردی و یوزنده آنجاق بر
چوجوق قورقوسی کورولوردی . آناسینک یانیندا دایانمش اولان قانه قئا ، یوزینک
اوزونلانش بر حال آلدیغنا باقما باراق ، همیشه کیی کبی کل رنگلی ، تر و تازه
ایدی . وولودیانک آچق ساجیق طبیعتی کدرده ده اویله ایدی . او بعضاً دوشونوب
تیره نیشسز کوزلرینی بر شیه زبله یردی . بعضاً ده بردن بره آغزی اکیلکه باشلا یردی .
و او تر — تر خاچ چکوب باش اکیردی . دفنده اولان باشقالارینی کورمک یله
ایسته مه یردیم . اولارک ؛ آتما توختاق و یره رک ، دیرلردی که : او ، بو دنیا آدامی دکلدی .
اوبری دنیا دا اونک ایچون یاقشی اولاجا قدر . اولارک بو توختاق و یربجی سوزلری
منیم لاپ آجیغیمی چینا یردی .

اونلارک آنام ایچون آغلاماغا و اونک سوزینی دانیشماغا نه حتلری واردی ؟
بعضلری بزیم حقیمزده دانیشیرکن ، بزى یتیم آدلاندریرلاردی . کویا خلق اولارلسز
یلمه یره که آناسز چوجوقلارا یتیم دیرلر . یکیکه اره کیتمش بر قیزا برنجی اولاراق
آرواد (madame) دیمکه تله سنلر کیی ، بونلارکدا سانکه بزه برنجی اولاراق ،
یتیم دیمکدن خوشلاری کلبردی .

سالونک اک اوزاق بوجاغیندا ساجلاری آغارش و بلی بوکولمش قوجا بر
قادین دیز اوسته اوتورمشدی . او ، بوفه تک آچیق قاپی سی آرقاسیندا کیزلنش کیی ،
قالمش و کورونمه یردی . اللرینی برلشدیروب ، کوزلرینی کوکه قالدیرمش اولان
بو قادین آغلاما یر ، آنجاق دعا ایدیردی . اونک روحی آلاها دوغرو میل ایدیردی .
او ، دنیا دا هامودان آرتق سهو دیککی بر آداملا برلشمک ایسته یر و آلاها یالواراراق ،
بونى اوندان دبله یردی . او ؛ بونک ترلکجه اولاجاغینی امید ایدیردی .

«باق ، آنامی صمیمی سهون بویله اولور» . — دیبه دوشوندم و ئوز یرمه
اوتاندم .

دفندن قابق دعالماق آینی یتدی : ئولونک یوزی آچیق ایدی . بزدن باشقا
اورادا اولانلارک هاموسی بری — برینک آردینجا تابوتا یاناشوب ، ئولونی ئوبمکه
باشلا دیلار .

اك سوڭدا كندلى بر قادين تابوتا ياناشدى. قادينىڭ قوجاغىندا بش ياشىندا بر قىز واردى. ئوزى كلندە، آلاھ يىلبر نەبچون، اوشاغىدا ئوزى ايله برابر كىتىرمىشى. قادين تابوتا ياناشىدا تصادفاً منىم. باش يايلىغىم يره دوشدى. من يايلىغىم كوتورمك ايجون يره اكيلدىم. من يره اكيلبر — اكيلمەز دەشتلى بر چىغىرتى ايشىتىم. بو سىدە اوبله بر دەشت واردى، يوز ايلده باشاسام، اونى اونوتماياچاغام و ھىمىشە يادىما دوشىدە بىتىم اسەجكدر. من باشىمى قالدېردىم. كندلى قادين تابوتنىڭ ياندا كەتبل اوزەرىندە دورمش و قوجاغىنداكى قىزى كوچ ايله ساقلایا يىلدى. قىز الجىكلرنى چىرىراق، و ھەمەلى يوزىنى آرقايا آتمش و بەزەلمش كوزلرنى ئولونىڭ يوزىنە تىكەك، دەشتلى بر سىلە باغىرىدى. من بلكەدە ايشىتىدىم سىدن داھا دەشتلى بر سىلە باغىردىم و اتاقدان بايرا قاچدىم.

من؛ اوتاغى دولدوران آغىر و سەرت قوقونىڭ نەدن توره دىكىنى آتچاق بو دىقەدە آكلادىم. بر نىچە كون بوندان قاباق اينچە بر كوزەللىكى اولان يوزك و دىنبادا ھر شۇن آرتق سەودىكىم آدامنىڭ يوزى، دەشت توره دە يىلجىكى فكرى، سانكە ايلك دفعە اولاراق مەنجى بر حىقىتى آچدى و يوره كىمى ھىجانلا دولدوردى...

XXVIII

سوڭ غملى خاطرەلر

آنام آرتق يوق ايدى. ياشاشىمىز اسە، نە اولكى يوللە كىدېردى. بز يەدە اولكى اوتاقلاردا، اولكى ساعتلردە تاير و دوروردى. سحر و آقشام جايى، كون اورتا و آقشام يىمكى، ھاموسى ئوز وقتىندە ايدى. ماسالار، سىداليالار ئوز يىلرلىندە دورمىشلاردى. ابودە دولاناجاغىمدا ھىچ بر شى دە كىشمەمشى. آتچاق او بوتى. مە اوبله كىلدىكە، بويە بر فلاكتىن سوگرا ھر شى كرك دىكىشە ايدى؛ بزىم عادى دولاناجاغىم مە؛ اونىڭ خاطرەسىنە قارشى بر تحقىر كىبى كورولوردى و اونىڭ يوقلىغىنى چوق ايدىن خاطرەلەردى.

دەنن بر كون قاباق، كون اورتادان سوگرا بەرك يوقوم كىلدى. من ناتاليا ساوشىنانىڭ اوتاغىنا كىتىمكە، اونىڭ بوشاق ياتاغىندا، ىستى بورغان آلتىندا اوزانىم. من ايجرى كىردىكە، ناتاليا ساوشىنا ئوز ياتاغىندا اوزانىم، دىيەسن، ياتمشى. آياغلامنىڭ سىنى ايشىتىدىكە ياتاغىدا قالدى، مىلچە كىن قورونماق ايجون باشىنا ئورتمش اولدىغى شالى كىنارە آندى و باشلىغىنى دوزەلدەرك چارباينىڭ قىراغىندا اوتوردى.

كىچىندەدە نھاردان سوگرا ياتماق ايجون چوق وقتا اونىڭ اوتاغىنا كىدېردىم. بونا كورەدە او، منى كورونچە نە ايجون كىدىكىمى دويدى و ياتاقدان قالدقاراق، دىدى:

— نە وار؟ عزىزىم قىن دىنچىمگە كىلمىگىز؟ اوزانكىز.

من تر اونىڭ لىندىن دوتوب دا ياندىر اراق دىدىم:

— يوق، يوق ناتاليا ساوشىنا! من ياتماغا كىلمەيمىش... من ھەلە يىلە كىلمەيمىش...

سىزدە بورولمىشىگىز، سىز ئوزكىز اوزانكىز.

— يوق، عزىزىم، مەن دويونچا ياتدىم — دىدى (۳ كون، ۳ كىچە يوقوسز اولدىغىنى

من يىلدىردىم) و درىن بر آھ اىنە علاوه ايتدى. — اونسىزدا ايمدى يانا يىلەجك حالدا دىكم.

من ئوز بدىختلىكىمىز حقىندە ناتاليا ساوشىنا ايله دانىشماق اىستەيدىم. من اونىڭ

صىمىت و مەجبىتىنى يىلدىردىم؛ اونا كورەدە اونىڭ ايله بر ىردە آغلاماق، منىم ايجون خوش ايدى.

بر قدر سوسىدىقان سوگرا ياتاغنىڭ اوستىنە اوتوراراق، دىدىم:

— ناتاليا ساوشىنا، سىز بونى كوزلەرىدىكىزىمى؟

ناتاليا ساوشىنا شاشىردى و بر مارقلا يوزىمە باقدى. كوروندىكىنە كورە،

نە ايجون سوردىغىمى باشا دوشمەيدى. من:

— كىم بونى كوزلەرىمە يىلەردى. — دىيە تىكرار ايتدىم.

ناتاليا ساوشىنا بر تىسەر ايله مە باقاراق، دىدى:

— آھ، عزىزىم، كوزلەمك بر يانا، من ھىچ ايمىدە فكرىمە كىرە يىلمەبرم.

من قوجا آرادام، ئوز قوجا سوموكلرىمى چوقدان قىر ايوئىنە استراحت ايجون آپار

مالى ايدىم؛ اما كورە، نە قدر ياشادىم و نەلر كورمەلى اولدىم. قوجا آغانى، سىزك

باباگىزى — رحمتلك قىناز نىقولاي مىخايىلووىچى، ايكى قارداشىمى و باجىم آنتوشقانى

قىرە قويدىم.. بونلار ھاموسى مىندىن كىچ ايدىلر. ايمىدە — عزىزىم — كىناھكار

بندەم — اونداندا چوق ياشامالى اولدىم. آلاھ يىلن ياقشىدر. آلاھ اونى لايىق

اولدىغى ايجون آپاردى. ياقشى آدمالار اسە، آلاھا اورادا لازىمدر.

بو سادە فكر، مە چوق خوش تاثير ايتدى و يوره كىمى آچدى. من بر آزدا

ناتاليا ساوشىنا ي طرف چىكىلدىم. ناتاليا ساوشىنا اللرنى قوشىنماق بوپ، بوقارى باقدى؛

چوققورا دوشمش و ياشارمش كوزلرىندە بويوك، لاكن ساكت بر كدر كورولوردى.

آلاھنىڭ، اونى، ايللردىن برى قىلىنىڭ بوتون قوھ تىلە سەودىكى آدمان، قىساق

بر مدت ايجون آيرىمش اولدىغىنا و محكم بر امىد بىلەمكە ايدى.

— ھە، عزىزىم، اونا دا يالوق ايتدىكىمدىن، اونى يىلدىكىمدىن، اونىڭ مە (ناشا)

دىمەسىندىن چوققى كىچىمىدر. ھردم يوكورە — يوكورە كلوب خىردا اللرىلە منى

قوجاقلار، اوپىمگە باشلاير و دىيردى: «منىم ناشاجىم، منىم كوزەلىم، منىم قوزوچىم».

مەندە ھردم شوخلىق ايله دىيردىم: «يوق، آنام، سىز منى سەومە بىرسىز ھەلە دورىكىز،

بويوبوب، ارە كىدەجك و ئوز ناشاگىزى ياددان چىقاراجاقسىز». اونداندا او فكرە

كىدېر و دىيردى: «يوق، ناشانى ئوزىم ايله آپارا يىلمەسەم، ھىچ ارە كىتمەرم. من

هیچ بر زمان ناشانی تک بوراقمارام. اما باق، ایمدی بوراقدی، منی کوزلهمدی. اما رحمتک منی نه قدرده سهوردی. دوغروسینی آختارسانک، او سهومهدیکی آدام بوقدی! هه، منیم آتام، سیز ئوز آناکزی اونودا یلمهزسکر، او انسان دکل ایدی. کوکدن اینمش بر ملک ایدی. اونک روحی آلاسه درکاهینا کینده، اورادادا تیزی سهوچهجک و اورادادا سیزه باقوب سهوینهجکدر.

من سوووشدیم:

— ناتالیا ساویشنا، نه ایچون سیز «آلاسه درکاهینا کینده» دیرسکر، اوکه، یقین، ایمدی آرتق اورادادر.

ناتالیا ساویشنا سینی یاواشلاداراق و منه داهادا یاقین اوتوراراق:

— یوق، عزیزیم، ایمدی هله اونک روحی بورادادر، دیدی و یوقارینی کوستهردی.

او پیچلتی ایله دانیشیردی. بو سوزلری او ایله بر حس و ایناملا دیدی که، من اختیارسز کوزلریمی یوقاری قالدیردیم و بر شئی آختاربرمیشام کبی، تاوانا باقدیم.

مؤمنلرک روحی چنته کیتمزدن قاباق ۴۰ کون، ۴۰ سورغو سوالدان کیچیر و هله ئوز ئوزینده قالا ییله...

ناتالیا ساویشنا بو سانات ایله اوژون اوژادی یا دانیشیردی و ایله بر سادهلک و ایناملا دانیشیردی که کویا بونلارک هاموسی لاپ عادی شیلردر؛ هاموسینی ئوز کوزیله کورمشدر و بونلارک حقینده کیسهک باشینا هیچ بر شبهه کله یلمزدی. من قسیمی کیزله یوب، اونی دینله یردیم. دیدیکلرینی یاقشی آکلامایردیمسادا، هاموسینا اینانیردیم. ناتالیا ساویشنا سوزینی ییتیرهک، دیدی:

— بلی، عزیزیم، او ایمدی بورادادر، بزه باقیر و بلکهده نه دانیشدیقمیزی دیکله بر.

ناتالیا ساویشنا باشینی آشاغا سالوب، سوسدی و کوز باشلارینی سیلمک ایچون یابلیغینی کورتوروب، آیاغا قالدی و دوغرو یوزیمه باقاراق تیرهک بر سله دیدی:

— آلاسه بونک ایله منی بر نیچه پیله ئوزینه طرف چکدی: ایمدی منیم بورادا نهم قالمشدر؟ کیمنک ایچون یاشایاجاق و کیمی سهوچهجک؟

من کوز باشلاریمی کوجله ساقلایوب بر تهمت ایله دیدیم.

— بس بزی سیز سهومه برسکر می؟

— من سیزی نه قدر سهوهدیکمی آلاسه ییلیر، آنجاق اونی سهوهدیکم قدر کیسههنی سهومهشم و سهوهده ییلمهرم.

او آرتق دانیشا ییلمه یردی، یوزینی اویانا چهوردی و بهرکدن آغلادی.

من آرتق یانماق فکریندن دانیشمشدیم بز هر ایکیمز دینمز سویلمهز یوز — یوزه اوتوروب، آغلایردیق. بو آرتق ئوقا ایجری کیردی. بزیم وضعیمزی کوروب، دینمز باقاراق قابی آغزیندا دایاندی. کورونور بزیم وضعیمزی بوزماق ایسته یردی. ناتالیا ساویشنا کوزلرینی یابلیق ایله سیلهک:

— نه ایسته برسک فوقاشا. — دیدی.

— کیرهوکه یازیم مووچ، دورت کیرهوکه قند و اوچ کیرهوکه دازی. — بو ساعت، بو ساعت عزیزیم — دینه ناتالیا ساویشنا نهمسک بر بوزون اوتی چکدی و خیردا آددیملار ایله تر — تر ساندیفا طرف کیندی. ناتالیا ساویشنا، چوق مهم ساندیغی و ظیفه سینه باشلانجا دانیشیمزدان تورهش کدرک سوک ایزلری اینوب کیندی.

قندی چنقاروب، چکرکن دیردی:

— دورت کیرهوکه چوقدر؛ اوچ کیرهوکه یازیم دا بسدر. — بونی دیوب، ترازیدان قندک بر نیچه پارچاسینی کورتوردی.

— هله بو ندر، دونن سکر کیرهوکه داری ویرمیشم. ینه ایسته برلر. فوقا ده میدیج، سن نه دیرسک، دی. آنجاق من داری ویرمه یه جکم، ابوده آرا قاتیشوب دفتر ایتدیکینه واقا سهوینیر. او، بلکهده یلمه دبلر، دینه امیدله نیر؛ خایر، من آغا مالینی بوئ — بوشنا داغیمتارام: بویله ایش هاردا کورولمشدر بر کوننده سکر کیرهوکه داری کیدهر؟

— بس نیچه اولسون؟ او دیرکه هیچ فالنامشدر.

— یاقشی، آلا، آبار، آلا، قوی آپارسون.

اونک بورده ازیجی بر دوغودان بردن بره میرتلانماغا و خیردا حسابلارا دقت ییتیرمه کیچمهسی منی حیرته سالدی. سوکرادان بو خصوصدا دوشونورکن، من آکلادیم که او، یوره کینده کی آغیرلتلارا باقما باراق، ئوز ایشیله مشغول اولماق ایچون ئوزینده لازیمی قدر قوت بولوردی. عادت کوچی ایسه، اونی همیشه کی مشغولته چکیردی. غم اونا ایله بهرک تاثیر ایتمشدی که، باشقا ایشلرده کوره ییلدیکینی کیزلتمکی لازیم یلمه یردی. او: بویله بر فکرک دوغا ییله چکینی عقلمنه ییله کتیره ییلمه زدی.

لوغالیق دوغوسی، حقیقی کدر ایله بر آرایا سیغیشدیر یلا ییلمهز. بونک ایله برابر بو حس انسانک طبیعتینده او قدر بهرک یرلشدیر یلمشدر که، اونی اک کوچلی غم ییله چوق آز — آز قووا ییلیر. کدرلی ایکن لوغالق؛ یا چوق غملی، یا چوق بدبخت، یادا محکم کورونمک آرزوسی کبی اورتایا چقیر. بو آلچاق آرزومزی بز بونومزا آلمایریز. بونلار ایسه هیچ بر زمان، اک کوچلی بر غم زمانی ییله، بزدن اوزاقلاشما یرلار. بو آلچاق آرزولار؛ المی، صمیمیتدن و ده کردن محروم ایدوب،

كوجدن سالىرلار. ناتاليا ساوېشنايا ايسه، بديختلكى اويله دهريين تائير ايتمشدى كه،
بوره كينده هيچ بر آرزوسى قالمامشدى و او آتجاق عادت ايله ياشايردى.

ناتاليا ساوېشنا ايستينلن ارزاقى فوقايا ويرديكدن سوكر، كيشلرى قوناق
ايتمك ايچون پيشيريله جك قوغاللارى فوقايا خاطرلا تىدى؛ اونى يولا سالدېقدان
سوكر، جورايى آلوب، ييكدن يانيمدا اوتوردى.

ينه اولكى صحت باشلاندى. بز ينه آغلادىق، ينه كوز ياشلاريمىزى سيلدىك.
ناتاليا ساوېشنا ايله صحت هر كون تكرارايدىليردى. اونڭ خفيف كوز ياشلارى
و ساكت، مؤمنجه سينه سوزلرى منه بر سهوينچ و يونكوللك ويريردى.

لاكن چوق چكهمدن بزى آيردىلار. دندن اوچ كون سوكر، بز بوتون
كلت ايله موسقوايا كلدىك. و من بر داها اونى كورمەدېم.

نەم بو دهشتلى خبرى آتجاق بز كلندن سوكر ايشيتدى. و سوك درجه كدر
لەندى. بزى اونڭ يانينا براقمايرلاردى؛ چونكه او، تام بر هفته باغين حالدا
قالمشدى. دوكتورلار اونڭ حياتى ايچون قورقورلاردى. او، هيچ بر درمان ايجمير،
كىمه ايله دانشمير، يانماير و هيچ بر شئى ييمه يردى. بعضاً ئوز اوتاغيندا تىك
قرەسلو اوزەرينده اوتوروب، بردن بره كولمكه، سوكرادا كوز ياشىز آغلاماغا
باشلايردى. بوره كى كيجير و دهشتلى بر سسله چيغىرراق، معناسز، يادا دهشتلى
سوزلر ديريدي. بو، برنجى كوجلى ألم ايدى كه، اونا شدتلى تائير ايدوب الدن
سالمشدى. او، ئوز بديختلكينده بر آدمى قەصيرلنديرمه لى ايدى. بودر كه،
دهشتلى سوزلر سويله ير، كيمى ايسه هەده لە ير، بردن فوق العاده بر قوه ايله قرەسلو
دان سيجرايوب، بويوك آددىملار ايله تز — تز اوتاقتا كزىنير و آخردا ييقلوب،
ئوزيندن كيديردى.

بر يول من اونڭ اوتاغينا كيرديم. او، هميشه كى عادتى اوزره ئوز قرەسلو
سيندا اوتورمشدى، و چوقدا ساكت كورونوردى، لاکن اونڭ باقىشى منى حيرته
سالىدى. اونڭ كوزلرى چوق آچيق ايدى، باقىشى ايسه دونوق و غير معين ايدى.
او دوس دوغرو منه باقىر، آتجاق كمان كه هيچ بر شئى كورمە يردى. بو آزالىق
اونڭ دوداقلارى ياواش — ياواش كولومسه مكه باشلادى و او حزين تائيرلى بر
سسه ديدى: «كل بورا، منيم عزيزيم، ياقين كل، منيم ملكيم». من اويله ييلديم كه
منه ديري، بر آز داها ياقينا كيتديم؛ لاکن او، منه باقماير و ديريدي «آخ، منيم پەپە
كىم، برجه نه قدر عذاب چكديكىمى و ايمدى كيشيكله نه قدر سوينديكىمى يلسه
ايدى...». اونڭ آنامى كورمك خولياسيندا اولديغىنى آكلادىم و دا ياندىم. او ايسه
قشلايرىنى چانوب سوزينده دوام ايديردى: — «منه ايسه ديديلر كه، سن آرتق يوقساک؛
بو نه بوش سوزدر. هيچ سن مندن قاباق ئوله ييله ريمسك». بورادا او دهشتلى، ايسه
رىك بر قەققه ايله كولدى.

آنجاق چوق بەرك سەوہ يىلن آدمالار بەر كدن كدرلەنە يىلەرلر... لاکن يەنە
بو سەومك احتياجى، اونلار كدرينە مانع اولور و اونلارى ساغلايدىر. بونا كورەدر
كه، انسانك معنوى طبعتى، جسى طبيعتيندن داها ياشاغاندر. غمدن هيچ بروقت آدم
ئولمەير.

بر هفتەدن سوكر نەم آغلایا يىليردى و احوالى ياقشلاشمش ايدى. ئوزينه
كلير — كلير اونڭ برنجى فكرى بز اولدىق و بزە قارشى مجبى آرتدى. بز اونڭ
قرەسلوسيندا ايرىلمايردىق. او، ياواشدان آغلایر، آنامك حنينده دانشير و بزى
اوقشارى.

نەمك ألمينه باقاندا كيمسه ديه يلمەزدى كه، او ئوز ألميرنى قصدا شيشيرير.
اونڭ كدرى چوق كوجلى و تائيرلى اولراق ميدانا چيغىردى. آنجاق يلمەيرم،
نەدن ايسه منيم ناتاليا ساوېشنايا داها آرتق يازيغم كليردى. و من ايمدى بەدك اينا
نيرام كه آنامى بو ساده بوره كلى، سەويجى مخلوق قدر صميمى و صاف بر سەوكى
ايله سەون و اونڭ ايچون بو قدر آجىنان يوقدى.

آنامك ئولمەسيله منيم ايچون خوشبخت چوقوق دورى ييتدى و يكى بر
دور — شبات دورى — باشلاندى. ناتاليا ساوېشنا حقينده كى خاطرە لريم ايسه
برنجى دوره عائد اولديغى ايچون اونڭ ئوزى و ئولومى حنينده بر نيچه سوز داها
ديهجكم. ناتاليا ساوېشنانى ن داها كورمەدېم. اونڭ منيم مسلكيمە و حساسلىمك
ديرچە ليشينه بويوك و باقىشى تائيرى اولمشدر.

بز كيتيدىكدن سوكر، كندە قالانلار سوكرادان منه سوبەديكلرينە كورە،
ناتاليا ساوېشنا ايشىزلكدن چوق دارىخىرمش. بوتون ساندىقلار ينه اونڭ اينده
ايديسه و او، هر كون بو ساندىقلاردا غوردالانير، اينه كلەنى آچوب، بو كورە،
يغوب — ييغىشديريردسەدە، لاکن او چوقوقلقدان ئوز آغلارينك ياشادىغى بر
كند ايويته، اونڭ كورولتو و چاخشاماسينا آليشديغينا كورە، بز كيتيدىكدن سوكر،
بو كورولتونڭ كىلمەسى، بو سوسقونلن ناتاليا ساوېشنانى دارىخديرمش. بر ياندا
غم بر ياندا دولاناجاڭك دكىشمەسى و ايشك آزلنى، تزلکجه اوندا قوجالارا
مخصوص خستەلكى آرتيرمشدى. آنام ئولديكدن دوز بر ايل سوكر او، استيسقا
(قارىنا سو دولما) خستەلكينه دوتونمش و ياتاغا ييقلمشدى.

منه اويله كلير كه پتروسكى دە، بويوك بوش بر ايوده، تك و تنها قوهومسز
و دوستسز ياشاماق و خصوصاً ئولمك ناتاليا ساوېشنا ايچون چوق آغىر ايش.
ايرده ناتاليا ساوېشنانى هامو سەوير، هامو اونا حرمت ايديردى؛ او ئوزى ايسه
كىمسه ايله دوستلق آبارماير و بونڭ ايلهده فخر ايديردى. اونڭ اينده جور بەجور
شيلر ايله دولو بر چوق ساندىقلار وار ايدى و آغلارى اونا اينانيرلاردى. بونا
كورە، اونڭ فكرينجه، بو وضعيتده دوستلق آبارماق، اونى ئوزكە نك خيرينه ايش
كورمكه و جنايت ديله جك قدر يوشاقلق كوسترمكه سوروكله يىليردى. بونا كورە،

بادا اولای بیبرکه، باشقا قوللو قییلار ایله بر علاقەسی اولمادیغی ایچون، اونلارک
هموسیندان اوزاق کزیر و دیردی که، اونک ایوده هیچ بر ججی — باجیسی
یوقدر، و آغا مالینی او طرف — بو طرفه چکشدیرمکه کیمسه بول ویرمهز.
او، صمیمی بر دوغو ایله آلاها قیزغین دعا ایدهرک، اسلی آرایر و تاپیردی.

لاکن بعضاً هاموزدا کوروله ییلن ضعیفک دقیقه لرینده، کوز باشلارینک و جانلی
بر مخلوقک اشتراک ایتمهسی نک، انسان ایچون اک یاقشی تسلی اولای یینه جکی دقیقه
لرده، او نوز کوچوک ایتمی موسقانی نوز یاناغینک اوستینه قویور (موسقا ساری
کوزلرینی اونا زبله یوب، اللرنی یالایردی)، اونک ایله دانیشیر و اونک اوقشایا
راق، یاواشدان آغلایردی. موسقا اولاماغا باشلایاندا، ناتالیا ساویشنا اونی دینچولتمکه
چالیشاراق، دیردی: «داها بدر، بدر، من اونسز دایلیرم که بو یاقیندا نوله جکم».

ئولومیندن بر آی قابق، او نوز ساندیغیندان آغ قاله قور، آغ کیسه یی و
چهرائی له تالار چقارمش، یانیندا کی قیزک کومکیله نوزینه آغ پالتار و آغ باشق
تیکمش و نوز دفنی حقیده نه ایتمک لازم اولدیغینی بوتون تفصیلاتیله هامویا ییلدیر
مشدر. سوکرا آغلارلا عائد ساندیقلاری دقتلی حساب و سیاهی ایله اداره چی قادینا
تحویل ویرمشدر. نوز ساندیغیندان ایکی ایبهک پالتار و قدیم بر شال چقارمشدر؛
بونلاری بر وقت نهم اونا باغشلامشدی. بوندان باشقا برده باماک قیزیل سیرمالی
(موندیرینی) عسکری پالتارینی چقارمشدر. بو پالتاردا، اونک مالی اولماق
اوزره، اونا باغشلامشدی. اونک چالیشماسی یوزیندن پالتارک تیکیشلری و کلابینی
تام تازا قالمش و ماهوتینادا کوره ده کهممشدی. ئولندن قابق وصیت ایتمشدر که،
بو پالتارلاردان بریسی — چهرائیس — خالات یادا آرخالق ایچون وولودیا، او
بری ایسه — داما — داماسی — عین مقصدله منه، شال ایسه لیو بوچقیا ویریلین.
وصیتنه کوره، بزدرن دها تر ضابط اولان بریمزه عسکری پالتار ویریلجک ایدی.
دفن و احسان ایچون آیردیغی قیرق مناتدان باشقا، بوتون یرده قالان مالارینی
و پارالارینی نوز قارداشینا وصیت ایدیر. قارداشی چوقدان آزاد براقلمش ایدی.
اوزاق ولایتلردن برینده یاشایر و چوق اخلاقسز جاسینا حیات آپاریردی. بونا کوره
ده ساع ایکن نوز قارداشی ایله اونک هیچ بر علاقەسی یوقدی.

قارداشی میرائی آلماغا کلدیکده، ناتالیا ساویشنانک وور، دوت ایکیمری
بش منافع مالی چقمشدی. قارداشی بونا اینانماق ایستهمش و دیمشدر که، بو قوجا
آرزود آتمش ایل زنگین بر ایوده یاشامش؛ هر بر شتی اونک لینده اولمش، بوتون
عمرینی خیسالکله کیچیرمش و هر بر اسکی پارچاسی ایچون اسیم — اسیم اسمشدر.
اولای ییلمه زکه، بویله بر آدم هیچ بر شتی قویماسین. لاکن ایش حقیقته بویله ایدی.
ناتالیا ساویشنا نوز خسته لکیندن ایکی آی عذاب چکمش و بو عذابلارا حقیقی
خبر ساق بری بگه دوزمشدی. دئینمهش، شکایت ایتمهش، آنجاق نوز عادت

اوزره آراسی کیسلمه دن آلاهی یاد ایتمشدی. ئولندن بر ساعت قابق او ساکت
بر سهوینچ ایله کیشی چاغیروب، اونا دعا اوقوتدیرمشدی.

بوتون ایوده کی لردن حلالق ایتمش و کیشی واسیلی دن خاخش ایتمشدر
که، اونک سوزینی بزه یتیروب هاموزا دیسون که، ناتالیا ساویشنا بزم مهربانغمز
قارشی نه جور تشکر ایتمه سینی ییلمه ییر. و اگر سارقالغدان کیمی اینجیتمش.
باغشلاماسینی خاخش ایدیر. و آخردا دیرکه، «آنجاق هیچ بر زمان اوغری اولما
مشام و دیه ییلهرم که آغانک بر ساپنا ییله یه لئمه شم». ناتالیا ساویشنا نوزینده کی
بو خاصیته چوق قیمت ویریردی.

حاصرلادیغی آغ پالتاری و باشلیغی کییوب، بالیشا دیرسه کلنمش و لاپ سوک
دقیقه سنه دک کیشیله صحبت ایتمشدر. بو سؤاللار ایچون بر شتی قویمادیغی یادینا
دوشمش اون منات چقاروب، کنده یوقسولارلا پابلانماسینی خاخش ایتمشدر؛
سوکرا خاچ چکمش، اوزانمش و سهوینجلی بر کولومه سه ایله آلاه دیه سوک
قسنینی چکمشدر.

او، حیاتی تاسفسز ترک ایدیردی. او، ئولومدن فورقمایردی و ئولومی بر سعا
دت کی قبول ایتمدی. بونی چوق وقت دیرلر. حقیقته ایسه بو چوق آز اولور.
ناتالیا ساویشنا ئولومدن اونا کوره قورقما یا ییلیردی که، او اینجیلک قانونلارینا
عمل ایدهرک، سارسیلماز بر ایمانلا ئولوردی. اونک تمیز و طمعسز حیاتی بوتونلکده
سهوکی و فداکارلقدان عبارت اولمشدی.

اونک ایناملاری دها بوکسهک اولسا ایدی و حیاتی دها بوکسهک مقصده
دوغرو چهوریلسه ایدی — مکر بو صاف قلب بونا کوره سهوکی و محبت دها آزمی
لایقیدی؟

او بو حیاتدا اک یاقشی و بویوک بر ایش کوردی — تاسفسز و فورقوسز
ئولدی.

اونی نوز آرزوسیه آنامک قبری اوزه رینده کی کلیسانک یاقینلیندا باسدیر
مشلاردی. اوزه رینده کی تپه جکده اوتلار بیتمش؛ قبری قارا بر بارماقلق ایچینه
آلینمشدر. من آنامک قبری اوزه رینده کی کلیسادان چقارکن، بو بارماقلقا یانا شوب
یره قدر باش اکمکی هیچ بر وقت اونوتما یرام:

بعضاً من دینمه ز، سویله مهن، کلیسا ایله قارا بارماقلق آراسیندا دایانیرام،
بردن یوده کیمده آغیر خاطره لر او یانیر؛ منیم باشیما بویله بر فکر کلیر: «طالع
منی همیشه آجینماغا مجبور ایتمک ایچون می بو ایکی وجود ایله علاقهدار ایتمشدر».

1264

1928
51

APX